

magazin istoric

ANUL XXIII NR. 1 (262) IANUARIE 1989

„Ca fiu al poporului meu, ca soldat credincios al partidului de mai bine de 50 de ani, am făcut totul pentru a servi cauza eliberării sociale și naționale, cauza progresului, democrației și socialismului în România. Iar din momentul în care partidul mi-a încredințat înalta funcție de secretar general nu am avut odihnă, și zi și noapte — aş putea spune — gindurile mele au fost cum să slujesc mai bine cauza poporului, a partidului, cum să acționăm încît să infăptuim în cele mai bune condiții minunatele idealuri ale societății socialiste și comuniste pe pămîntul României.”

NICOLAE CEAUȘESCU

Doresc să declar din nou că dacă, prin abstract, ar trebui să reiau activitatea de la început, aş face-o ca şi atunci, fără nici o reţinere, cu încrederea deplină în cauza luptei revoluţionare a partidului, fiind convins că numai şi numai pe calea luptei revoluţionare, în rîndurile Partidului Comunist, se pot lichida asuprirea, inegalităţile sociale şi naţionale, se poate asigura triumful celei mai drepte societăţi din lume — a socialismului şi comunismului — se poate asigura pacea! În aceste momente solemne, asigur Comitetul Central, partidul, întregul nostru popor că, şi în viitor, voi face totul pentru realizarea Programului partidului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi de înaintare spre comunism, că nu voi precupeţi nici un efort pentru a asigura dezvoltarea tot mai puternică a forşelor de producţie, a patriei noastre socialiste, ridicarea continuă a bunăstării materiale şi spirituale a întregii naţiuni, întărirea forşei materiale şi spirituale a ţării, a independenţei şi suveranităţii României!

NICOLAE CEAUŞESCU

Viaţa oamenilor poate fi judecată din multe puncte de vedere. Criteriul cel mai important şi mai concludent îl constituie însă ideile şi idealurile nutrite, faptele şi realizările săvîrşite de ei spre binele umanităţii, în primul rînd al propriei ţări şi al propriului popor. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, şi tovarăşa academician doctor inginer Elena Ceauşescu însumează, în chip superior, toate calităţile ce-i impun ca mari

OMAGIUL ŢĂRII ŞI AL POPORULUI

personalităţi ale lumii contemporane. Întreaga lor viaţă, de la vîrsta adolescenţei şi tinereţii, au luptat fără preget, cu pilduitoare cutezanţă revoluţionară, pentru idealurile de mai bine ale poporului român, ale omenirii în general; întreaga lor activitate prezentă este subsumată intereselor fundamentale ale patriei, ridicării ei continue pe culmile progresului şi civilizaţiei umane.

Activitatea şi opera tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi ale tovarăşei Elena Ceauşescu se identifică, în fapt, cu întreaga lor viaţă şi se află în strînsă legătură cu lupta revoluţionară a poporului român, a partidului comunist, cărora le-au dăruit, cu neprecupeţită dragoste şi devotament, întreaga lor capacitate, întreaga energie.

Viața și activitatea secretarului general al partidului oferă exemplul unei pilduitoare biografii de luptă, de acțiuni neîntrerupte — reperi de dintr-o cronică a abnegației, dăruirii și curajului — pentru apărarea intereselor fundamentale ale poporului român, pentru dreptate, libertate, pentru făurirea pe pământul scump al patriei a societății socialiste și comuniste. De la vârsta adolescenței, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat în primele rânduri ale luptei pentru apărarea acestor idealuri. De la venirea sa în capitala țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu a constituit o prezență activă remarcată în anii 1929-1930, în viața și lupta tineretului revoluționar, în desfășurarea grevelor și demonstrațiilor, a mitingurilor lucrătorilor din București. În anul 1933, tovarășul Nicolae Ceaușescu a intrat în rândurile tinerilor comunisti, remarcându-se de la început prin capacitatea cu totul exemplară de a se da ru cauzai clasei muncitoare. Delegat al tineretului democrat din București la Conferința luptătorilor antifasciști din România, a fost ales, la vârsta de 15 ani, membru al Comitetului Național Antifascist, reprezentând în cadrul acestui organism — unul din primele de acest fel din Europa — înfrunghierea spiritului patriotic, revoluționar și democratic al muncitorilor tineri, hotărârea lor de a lupta energetic împotriva pericolului fascist și revizionist, pentru pace și înțelegere între popoare.

Simțul organizatoric, dinamismul și clarviziunea politică, trăsături caracteristice tinărului revoluționar, l-au impus ca pe unul din marcanții militanți antifasciști. Urmărit mereu de poliție și jandarmerie, arestat, supus vexațiilor, toate acestea l-au sporit dirzenia și hotărârea în luptă. În anul 1935, tovarășul Nicolae Ceaușescu a desfășurat o rodnică activitate în rândurile muncitorilor petroliști de pe Valea Prahovei, îndeosebi la Ploiești, Momi și în județul Dimbovița, unde, urmărit de organele polițienești, a fost arestat la 15 ianuarie 1936. Procesul de la Brașov, din mai-iunie 1936,

și anii de detenție de la Doftana au relevat forța revoluționară, dăruirea sa față de cauza dreaptă a poporului, dirzenia de neclintit în fața autorităților represive. Din acuzat, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a transformat în acuzator, făcând în mod strălucit dovada înaltelor sale calități revoluționare, curajul și demnitatea sa producând o adâncă impresie asupra completului de judecată și a asistenței, precum și în rândurile opiniei publice.

După eliberarea de la Doftana — „*Înaltă școală de pregătire politico-ideologică, de educare și formare în spiritul principiilor eticii și echității socialiste și comuniste*”, cum o caracteriza în anul 1986 tovarășul Nicolae Ceaușescu —, s-a avântat cu entuziasmul și abnegația specifice revoluționarului călăt în aspre bălăii de clasă, cu însuflețitor elan în noi și noi acțiuni. În dramaticele împrejurări în care România era direct amenințată de agresiunea statelor fasciste și revizioniste, tovarășul Nicolae Ceaușescu a desfășurat o susținută activitate de mobilizare a tinerilor muncitori pentru realizarea unității clasei muncitoare, a unui larg front de luptă împotriva pericolului fascismului și al războiului. Eforturile sale organizatorice, prestigiul de care se bucura în rândurile militanților partidului, ale muncitorilor, țăranilor și intelectualilor și-au găsit o strălucită încununare în marea demonstrație antifascistă, antirevizionistă și antirăzboinică desfășurată cu cinci decenii în urmă, la 1 Mai 1939, în a cărei organizare și desfășurare tovarășul Nicolae Ceaușescu a avut un rol determinant. Cu aceeași energie și pasiune revoluționară a acționat tovarășul Nicolae Ceaușescu și în Comisia pentru reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist — eveniment petrecut, de asemenea, în anul 1939, acum o jumătate de veac —, imprimând, prin personalitatea și capacitatea sa organizatorică, un puternic dinamism activității acestei comisii, fiind ales, ca o firească recunoaștere a deosebitelor sale merite, în conducerea Uniunii Tineretului Comunist.

În desfășurarea marilor bălăii revoluționare inițiate de partid ce au marcat anul 1939, un rol important a avut, alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarăsa Elena Petrescu-Ceaușescu. Documentele vremii consemnează activitatea neobosită a tinerii militante, devotamentul și dăruirea pentru izbânda acestor acțiuni.

Mereu în primele rânduri ale luptelor revoluționare, cunoscut și recunoscut pentru deosebitele sale merite în lupta împotriva fascismului, în anii grei ai celui de-al doilea război mondial, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost din nou arestat și înțemnițat în diferite închisori (Văcărești, Jilava), iar din 1943 în lagărul de la Tirgu Jiu, unde, în pofida regimului aspru, împreună cu alți comunisti din conducerea partidului, a desfășurat o activitate susținută pentru definirea sarcinilor și formelor mișcării de rezistență antifascistă din România, a obiectivelor și modalităților de înfăptuire a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944.

În condițiile victoriei Revoluției din august 1944, ale luptei pentru trecerea la edificarea noii orînduiri sociale din România, în muncile de mare responsabilitate îndeplinite în acea perioadă, personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu s-a impus prin vasta activitate teoretică și practică, prin dăruire și pasiune revoluționară. Ca secretar general al Uniunii Tineretului Comunist, ca membru al C.C. al P.C.R., ales în octombrie 1945, la Conferința Națională a partidului, ca activist al partidului cu înalte răspunderi în regiunile Dobrogea și Oltenia, în Ministerul Agriculturii și în Ministerul Apărării Naționale, ca secretar al C.C. al P.C.R. și membru al Biroului Politic, tovarășul Nicolae Ceaușescu a făcut dovada unei inepuizabile energii, a unui patriotism înflăcărat, organizând și conducând importante sectoare ale reconstrucției economiei țării, ale cuceririi unor noi și semnificative poziții politice de către partidul comunist și edificarea noii orînduiri.

Repere dintr-o cronică a abnegației, dăruirii și curajului. Un drum de necontenite lupte pentru marile idealuri nutrite de poporul român. Un drum greu și plin de primejdii, dar, totodată, singurul ce putea asigura triumful noii ordini. Cu atât mai limpez se apar, în acest context, cuvintele rostite de secretarul general al partidului la sărbătorirea împlinirii a 70 ani de viață și peste 55 ani de stăruitoare activitate revoluționară: „Privind retrospectiv la întreaga mea activitate revoluționară de peste 55 de ani, trebuie să declar că au fost ani nu ușori, ani grei de muncă și de luptă, dar și de multe satisfacții. Împreună cu mulți tovarăși din generația luptei ilegale și a revoluției, a construcției socialiste, am avut fericirea de a participa activ la realizarea mărețelor programe de făurire a socialismului în România, de ridicare a bunăstării materiale și spirituale a întregii națiuni. Nu există și nu poate exista pentru un revoluționar o satisfacție mai mare decât aceea de a fi participat activ la realizarea năzuințelor poporului de bunăstare, de libertate, de fericire”.

Fiu devotat al poporului român, născut și crescut pe pământul sacru al patriei române, în adâncă prețuire și dragoste față de istoria acestui popor, față de necurmata sa luptă pentru independență, unitate, libertate și dreptate socială, călit în marile bătălii revoluționare, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost investit de istorie, de partid și de întregul popor cu misiunea de mare onoare de a conduce destinele națiunii.

De aproape un sfert de secol, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului și întâiul președinte al Republicii, conduce partidul, patria și poporul român în activitatea deosebit de grea și complexă, dar, totodată, plină de satisfacții și împliniri de făurire a socialismului și comunismului. În anii de la cel de-al IX-lea Congres al P.C.R. de când se află în fruntea partidului și poporului român — perioadă istorică distinctă în viața țării, numită pe bună dreptate

Epoca Nicolae Ceaușescu (asemenea tuturor marilor epoci istorice marcate de personalități covârșitoare prin realizări, prin impulsul dat vieții social-politice și culturale din vremea respectivă — în viața țării s-a produs o deschidere cu adevărat epocală, o iluminare profundă a orizonturilor devenirii noastre, o descătușare năvalnică a energiilor creatoare ale întregii națiuni, concertate spre țelul unic al triumfului idealurilor socialiste și comuniste, ale libertății și independenței patriei. Amplele deschideri și bogatele împliniri ale țării în perioada inaugurată de Congresul IX, amplificate de Congrese și Conferințele Naționale ale partidului desfășurate din 1965 până în prezent, evidențiază cu putere originalitatea soluțiilor adoptate de Partidul Comunist Român, de secretarul său general, în aplicarea creatoare a principiilor socialismului științific potrivit condițiilor concrete ale țării. Concepția cuceritoare, originală a tovarășului Nicolae Ceaușescu, bogată sa experiență politică și organizatorică, acumulată de-a lungul amplei și pilduitoarei sale activități revoluționare, și-au pus amprenta hotărâtoare asupra strategiei generale a partidului, de dezvoltare și modernizare a industriei și agriculturii, de realizare a unei noi calități superioare, în toate domeniile vieții economice și sociale.

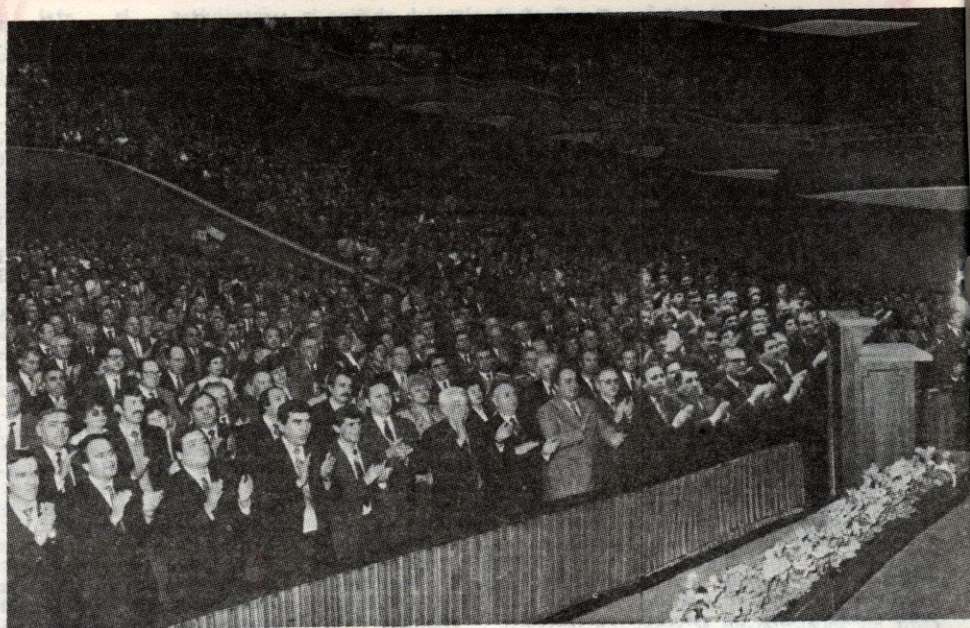
Din inițiativa și sub conducerea nemijlocită a tovarășului Nicolae Ceaușescu au fost elaborate, într-o perspectivă îndelungată, programe de deosebită importanță pentru dezvoltarea industriei și agriculturii, a științei și tehnicii, a culturii și învățământului, a dezvoltării armonioase în profil teritorial a întregii țări. Se poate spune, pe drept cuvânt, că nu există sector, nu există aspect al vieții social-economice, politice și culturale asupra căruia gândirea și activitatea secretarului general al partidului, președintelui Republicii, să nu fi pus o generoasă amprentă. Formulând puncte de vedere originale, profund inspirate din realitățile patriei, înlocuind dogmele învechite cu înnoirile impuse de contemporaneitate, tovarășul

Nicolae Ceaușescu s-a afirmat ca o personalitate de recunoscut prestigiu.

Gândirea social-politică, filosofică, contribuția la dezvoltarea teoriei și practicii revoluționare din opera secretarului general al partidului sînt rezultatul preocupării permanente, a studiului neîntrerupt, și, mai cu seamă, al cunoașterii profunde a realităților societății contemporane românești și universale. O operă vastă și multilaterală, unitară în substanță ei logică, gnoseologică și metodologică, cuprinzînd o arie largă de probleme, de strategie politică, istorie, economie, filosofie, etică, epistemologie, axiologie, drept internațional, diplomatie etc., bogată în idei, concepții, teze, soluții și orientări deschizătoare de noi orizonturi — toate avînd în centrul lor de interes și acțiune omul.

Ca istoric, ca om de știință preocupat de evoluția poporului nostru de-a lungul timpului, nu pot, desigur, să nu subliniez prefacerea uluitoare înregistrate într-o perioadă istorică ce poate fi considerată scurtă în raport cu perioadele cunoscute de omnire pentru ridicarea unor țări și popoare. Dar tot ca istoric, mă simt dator să subliniez, în primul rînd, mutația decisivă survenită în gândirea și mentalitatea oamenilor, în modul lor de a acționa conștient în procesul de făurire a noii societăți: „Partidul nostru — afirmă tovarășul Nicolae Ceaușescu — pornește de la faptul că oamenii nu mai sînt obiectul acțiunilor oarbe ale legiților sociale obiective, ci sînt chemați să folosească în mod conștient aceste legiți, să acționeze în concordanță cu ele, să le dirijeze în scopul dezvoltării societății omenești, corespunzător concepției noi, materialist-dialectice despre lume și viață”.

În spiritul acestei concepții vom înțelege mai bine mesajul din teza fundamentală privind construirea noii societăți „cu poporul pentru popor”, care dezvăluie profundul umanism cuprins în programele de edificare socialistă și comunistă a țării. Pornind de la această teză fundamentală vom înțelege, de asemenea, mai exact apelul repetat al tovarășului

Nicolae Ceaușescu la stimularea capacității de gândire și de creație, a spiritului de inițiativă și de răspundere al comuniștilor, al tuturor oamenilor muncii, chemând la respingerea rutinei și a ideilor preconcepute. Dialectician prin vocație, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a arătat, dintotdeauna, adversar neîmpăcat al dogmatismului, întreaga sa operă fiind străbătută de ideea fundamentală că lumea poate și trebuie să fie schimbată, că vechiul concept de umanism trebuie să facă loc unui concept nou de umanism revoluționar, socialist și comunist. Gândirea științifică se îngemănează, astfel, cu devotamentul militantului comunist, al revoluționarului autentic. Teoria își găsește o puternică valorificare în practică, ceea ce imprimă un spirit revoluționar activității în toate domeniile vieții materiale și spirituale. Este firul roșu călăuzitor prezent în toate documentele de partid elaborate din 1965 încoace, este ideea esențială ce se desprinde cu putere din Tezele din aprilie, din magistrala Expunere prezentată de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Ședința comună din 28-30 noiembrie 1988 a

Plenarei C.C. al P.C.R., a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, atotcuprinzător document programatic, amplă și profundă analiză a stadiului actual al societății socialiste românești și a perspectivelor dezvoltării viitoare a patriei. Într-o deplină unanimitate, întregul popor se simte puternic angajat în procesul de transpunere în viață, în fapte și realizări, a acestui exemplar program de muncă și acțiune revoluționară al comuniștilor, al întregii noastre națiuni, de înaintare neabătută spre zărilor luminoase ale socialismului și comunismului.

Îndemnând la înlăturarea șabloanelor și dogmelor, a tendințelor cosmopolite și de negare a tradițiilor noastre, ce-și făceau loc într-o vreme, spiritul nou imprimat de gândirea secretarului general al partidului a avut consecințe semnificative și pentru studiul și cunoașterea istoriei. Una din consecințele ades subliniate ale spiritului nou introdus odată cu Congresul IX în viața poporului român este și acela de a ne fi redat dreptul la adevărata noastră istorie, atât de clar, de limpede exprimat de tovarășul

Nicolae Ceaușescu în legătură cu faptul că un popor — în particular, poporul român — nu poate să nu pornească, în elaborarea căilor de dezvoltare, de la trecutul său istoric, să nu țină seama de tradițiile sale, care, în fond, sînt suma diferitelor concepții a tot ceea ce poporul respectiv a acumulat mai bun în trecutul său de luptă și de dezvoltare spirituală.

Subliniind ideea de inestimabilă valoare că „cinstirea înaintașilor este un semn de civilizație și cultură pentru un popor”, secretarul general al partidului a descifrat înțelesul adnc al evenimentelor istoriei românești, sesizînd esența fenomenelor, relevîndu-le semnificația pentru perioada contemporană. Și ce conexiune mai nemijlocită poate fi decît aceea cuprinsă în aprecierea potrivit căreia „stabilirea locului în istorie, a originii și continuității în bazinul carpato-dunărean constituie fundamentul oricărei activități ideologice, teoretice și politico-educative. Nu se poate vorbi de educarea patriotică socialistă fără cunoașterea și cinstirea trecutului, a muncii și luptei înaintașilor noștri. Avem un trecut glorios care reprezintă cea mai prefi-

oasă moștenire a poporului nostru. Avem datoria să ridicăm pe o treaptă nouă și să îmbogățim cu noi cuceriri materiale și spirituale această moștenire, să ridicăm pe noi culmi de civilizație poporul, națiunea noastră socialistă".

Nu este însă suficient să te mîndrești cu trecutul și cu faptele de vrednicie ale înaintașilor, este o datorie imperioasă ca generațiile în succesiune, generația de azi și cele următoare, să ridice pe noi trepte și să îmbogățească cu noi realizări, materiale și spirituale, prețioasa moștenire lăsată de înaintași, să ridice pe noi culmi de civilizație națiunea română socialistă. Conceptul de istorie unică și unitară, pus în valoare de secretarul general al partidului, implică și acest aspect al continuității istorice, în care epoca actuală — Istoria care se desfășurează azi — se integrează organic fluxului istoric românesc. După cum, în spiritul aceleiași viziuni unice și unitare, istoria noastră se integrează istoriei universale. Nu însă copind modele, ci topind într-un cadru specific, adaptat particularităților noastre istorice, trăsăturile generale ale istoriei umanității.

Procesul de înnoire complexă și multilaterală pe care îl presupune opera de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate — drum pe care s-a angajat cu fermitate poporul nostru — impune cu acuitate ridicarea nivelului de pregătire și cunoaștere al tuturor membrilor societății, raportarea permanentă la cel mai înalt nivel științific și tehnic mondial. Din această esențială cerință decurg atenția, locul de cinste acordat învățămîntului, culturii, științei, adică acelor domenii ce pot asigura atât dezvoltarea plurivalentă a societății socialiste românești, cât și locul poporului român între popoarele lumii. Viitorul națiunii noastre — ca, de altfel, al oricărei națiuni, subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu —, va fi determinat în mod hotărîtor de nivelul învățămîntului și al cercetării științifice. Puterea poporului nostru stă în știință, în capacitatea omului de a crea, de a cunoaște și de a modifica continuu natura și societatea, în folosul său, al progresului.

Cunoașterea și însușirea celor mai de seamă realizări ale științei și tehnicii mondiale în

contextul actualei revoluții tehnico-științifice reprezintă, desigur, o îndatorire de seamă a învățămîntului și cercetării noastre. Totodată însă — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — „oamenii de știință din țara noastră sînt continuatorii unor vechi și bogate tradiții de gîndire și creație științifică, ai unei valoroase moșteniri lăsate de iluștri înaintași, care au adus o contribuție remarcabilă la îmbogățirea tezaurului științei naționale, inclusiv a celei universale", și ca atare, sînt chemați să dezvolte patrimoniul științific al țării.

Unanima apreciere de care se bucură învățămîntul și știința românească în lumea întreagă — un învățămînt și o cercetare științifică concepute pe baze moderne, cu o cuprinzătoare și temeinică legătură între teorie și practică — sînt rezultatul politicii partidului, preocupărilor deosebite și activității stăruitoare desfășurate în aceste domenii de extremă importanță pentru viitorul țării de tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu. În calitate de membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., de prim viceprim-ministru al guvernului

lui, de președinte al Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu este permanent preocupată de îngemănarea armonioasă și fructuoasă a științei și învățămîntului, de perfecționarea integrării acestora cu producția, în vederea însușirii cât mai bune și mai rapide de celor mai noi cuceriri științifice și tehnice în toate domeniile de activitate.

Beneficiind de îndrumarea și atenția permanentă a tovarăsei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, învățămîntul românesc a fost așezat pe baze științifice moderne, asigurînd absolvenților o temeinică pregătire profesională și tehnică, corespunzătoare cerințelor noii revoluții tehnico-științifice și noii revoluții agricole. Contribuții hotărîtoare a adus tovarăsa Elena Ceaușescu și în organizarea și dezvoltarea pe baze noi a cercetării științifice și tehnologice, angajînd-o și implicînd-o tot mai activ în întreaga operă de creștere intensivă a economiei naționale și modernizare a forțelor de producție, de valorificare superioară a întregului potențial material și uman al țării, de sporire a calității și eficienței în toate domeniile de activitate.

Pentru orice om de știință, în același timp și om al cetății, participant activ la viața societății în cadrul căreia trăiește, exemplul personal — s-a afirmat de atîtea ori — este un prețios stimul. Tovarăsa Elena Ceaușescu oferă și în această privință un strălucit exemplu de armonizare echilibrată a numeroaselor și importanțelor preocupări și îndatoriri față de societate.

Tovarăsa academician doctor inginer Elena Ceaușescu este un reputat om de știință, savant de renume mondial, ale cărei lucrări de remarcabilă valoare în domeniul chimiei și tehnologiei polimerilor înlesnesc comunității științifice și tehnice din întreaga lume cunoașterea unor realizări românești originale, cu caracter prioritare, și fac să sporească prestigiul științei românești pe glob.

Înălțător exemplu de patriotism și angajare revolu-

ționară, de neobosită activitate pentru înfăptuirea celor mai cuceritoare năzuințe ale poporului nostru, viața și activitatea tovarăsei Elena Ceaușescu se bucură de o înaltă apreciere pe plan internațional datorită contribuției originale, prețioase, la afirmarea științei românești, la dezvoltarea cunoașterii universale, la deplină valorificare a virtuților științei și culturii în promovarea nobililor idealuri ale păcii și înțelegerii între popoare.

Știința fiind universală tovarăsa Elena Ceaușescu promovează cu consecvență colaborarea internațională, în numele acestor universalități. Congrese internaționale de istoria științei, congrese de chimie (cel de-al treilea a avut loc recent) cu prestigioasă participare internațională s-au desfășurat sub înaltul patronaj al tovarăsei academician doctor inginer Elena Ceaușescu. Convinsă Domnia Sa că schimbul de experiență și de valori științifice pe plan internațional constituie, în zilele noastre, o condiție fundamentală a progresului popoarelor, deoarece știința, devenită un bun al întregii umanități, nu cunoaște granițe, tovarăsa Elena Ceaușescu nu ignoră, totodată, un alt mare adevăr, rostit încă la mijlocul secolului XVII, de matematicianul, fizicianul și filosoful francez Blaise Pascal, anume că omenii de știință au o patrie pe care sînt datori să o slujească cu credință, drept răsplăt pentru sacrificiile acestora de a-i forma.

Convingerile ferme cu privire la puterea și valoarea științei pentru progresul omenirii explică și strădaniile de zi cu zi ale tovarăsei academician doctor inginer Elena Ceaușescu pentru apărarea păcii binefăcătoare și a liniștei creatoare. În fruntea Comitetului Național Român „Oamenii de știință și pacea” tovarăsa Elena Ceaușescu este preocupată, alături de președintele Nicolae Ceaușescu de salvarea păcii, a colaborării și prieteniei între toate popoarele lumii. La temelia bunurilor supreme ale omenirii este așezată convingerea nestrămutată că între știință și pace a existat și există o

strînsă legătură, o condiționare și determinare reciprocă. Întreaga dezvoltare a omenirii demonstrează că progresul și pacea nu pot fi concepute fără contribuția nemijlocită a științei, iar știința nu-și poate afirma posibilitățile de progres decît în condiții de pace.

Identitatea dintre convingeri și fapte este adevărată în activitatea de fiecare zi, de fiecare ceas a tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarăsei Elena Ceaușescu, iar vizitele de prietenie întreprinse în numeroase țări ale lumii de secretarul general al partidului, președintele Republicii noastre socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarăsa academician doctor inginer Elena Ceaușescu sînt purtătoarele străvechiului mesaj de pace și colaborare al poporului nostru cu toate popoarele lumii.

Pentru realizarea păcii mondiale, România, la inițiativa președintelui ei, a întreprins un număr impresionant de demersuri la organisme internaționale, începînd cu Organizația Națiunilor Unite, la guvernele și parlamentele lumii de a-și uni puterile împotriva pericolelor de război, pentru stingerea focarelor incendiare care se pot transforma într-o nouă conflagrație mondială, nimicitoare a vieții pe pămînt. Ceea ce explică prestigiul de care se bucură tovarășul Nicolae Ceaușescu, erou al păcii, în lumea contemporană, încrederea în eforturile uriașe pe care președintele României socialiste le întreprinde pentru poporul său și pentru toate popoarele lumii, pentru o lume mai bună și mai dreaptă, fără arme și fără războaie.

Asociindu-ne, împreună cu întreaga colectivitate a istoricilor români, țării întregi, tuturor celor ce-i cinstesc și-i omagiază, urmă tovarășului Nicolae Ceaușescu și tovarăsei Elena Ceaușescu viață îndelungată, în sănătate deplină, aceeași excepțională putere de muncă pentru a conduce țara, poporul și partidul spre împlinirea celor mai înalte și cuceritoare idealuri de progres și civilizație.

cu reprezentanții Ștefan PASCU

ÎN SLUJBA PROPĂȘIRII PATRIEI

7 ianuarie — una din datele înscrise în calendarul marilor aniversări scumpe poporului nostru: ziua de naștere a tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, proeminentă personalitate a vieții politice, științifice și culturale a țării, eminent om de știință, de largă recunoaștere internațională, revoluționar patriot care și-a consacrat și își consacră întreaga existență slujirii cu devotament a intereselor poporului, ridicării și propășirii scumpei noastre patrii pe noi trepte de progres și civilizație, pe culmile înalte ale socialismului și comunismului. Întregul nostru partid și popor dau o deosebită și unanimă apreciere îndelungatei activități a tovarășei Elena Ceaușescu în mișcarea comunistă și muncitorească, dăruirii patriotice pe care a manifestat-o în lupta partidului comunist pentru eliberarea socială și națională a poporului român, pentru transformarea revoluționară a societății, pentru făurirea noului destin al României socialiste, strălucitei sale contribuții la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și statului nostru, a planurilor și programelor de dezvoltare social-economică a patriei, la înflorirea fără precedent a științei, învățămîntului și culturii. „Înălțător exemplu de patriotism și angajare revoluționară, de neobosită activitate pentru înfăptuirea celor mai cutezătoare năzuințe ale poporului nostru, ale tuturor popoarelor”, se arăta în Scrisoarea Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 7 ianuarie 1988, viața și activitatea tovarășei Elena Ceaușescu se bucură de o înaltă apreciere pe plan internațional datorită contribuției originale „la afirmarea științei românești, la dezvoltarea cunoașterii universale, la deplina valorificare a virtuților științei și culturii în promovarea nobilelor idealuri ale păcii și înțelegerii între popoare”.

Viața și activitatea exemplare ale tovarăsei Elena Ceaușescu, înaltele sale calități politice și morale o așază la loc de frunte în galeria personalităților de seamă ale glorioasei noastre istorii. Încă din fragedă tinerețe, alături de neînfricatul și dirzul revoluționar și patriot, tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu și-a ales fără șovăire drumul în viață — un drum al luptei hotărâte împotriva exploatării sociale și naționale, împotriva fascismului și revizionismului, pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a patriei. Cronica deceniului patru al secolului nostru — epocă de aprige confruntări politice interne și externe, de afirmare puternică a comuniștilor români pe planul luptei populare pentru stăvilirea politicii agresive a Germaniei naziste — a înregistrat la loc de seamă ample acțiuni organizate de clasa muncitoare din România sub conducerea Partidului Comunist Român. În împrejurările pregătirii marii demonstrații antifasciste și antirăzboinice de

la 1 Mai 1939, moment care a marcat o intensificare a activității forțelor patriotice, democratice, revoluționare din țara noastră, tovarășa Elena Petrescu-Ceaușescu s-a aflat permanent alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, revoluționarul patriot care, prin talentul său organizatoric, prin viziunea și spiritul imprimat acestei demonstrații, s-a impus ca una din personalitățile reprezentative ale mișcării revoluționare și antifasciste ale epocii. În lunile imediat următoare marii demonstrații de la 1 Mai 1939, tovarășa Elena Petrescu-Ceaușescu a participat la numeroase acțiuni. Rapoartele organelor de presiune o menționau adesea printre cei care activau în conformitate cu măsurile preconizate de Comisia de refacere a Uniunii Tineretului Comunist, în cadrul căreia rolul determinant l-a avut tovarășul Nicolae Ceaușescu. Mereu prezentă în rindul unor colective muncitorești din întreprinderi ale Capitalei, dovadă o înaltă responsabilitate, curaj și fermitate revo-

luționară, tovarășa Elena Ceaușescu s-a impus încă din acea perioadă ca unul dintre militanții activi ai partidului.

De atunci și până astăzi, când țara noastră strălucire din întreaga sa existență, epocă ce poartă numele ilustru al marelui conducător al partidului și țării — Epoca Nicolae Ceaușescu —, viața și activitatea tovarăsei Elena Ceaușescu s-au împletit și se împletesc cu destinul țării, cu marile transformări revoluționare care au schimbat din temelii chipul României și au deschis porți largi dezvoltării patriei noastre, înfloririi națiunii române.

Prin abnegația și devotamentul nemărginit față de partidul comunist, față de patrie și popor, prin ardentul spirit revoluționar, prin sensibilitatea și profundul umanism, prin alesele calități ce îi caracterizează întreaga viață și activitate, tovarășa Elena Ceaușescu întruchiează în mod strălucit cele mai nobile virtuți ale neamului românesc, reprezentând un model

luminos de viață și muncă, de luptă și fermitate în acțiune pentru toate fiicele țării, pentru întregul nostru popor.

Pildă vie de dirzenie și dăruire revoluționară față de patrie și popor, investită cu înalte funcții de partid și de stat — ca membru al Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, prim vice-prim-ministru al guvernului, președinte al Consiliului Național al Științei și Învățămîntului —, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu aduce o contribuție de cea mai mare însemnătate la fundamentarea și punerea în aplicare a măsurilor planuri de dezvoltare economico-socială a țării, a importanțelor programe de

președintele țării, la vizitele de lucru în Capitală, în județe, în întreprinderi, pe șantiere, în unități agricole, în institute de cercetare științifică și de învățămînt, peste tot acolo unde pulsează viața și activitatea creatoare a poporului nostru, tovarășa Elena Ceaușescu poartă un dialog viu, nemijlocit, cu toți cei ce muncesc dînd un puternic impuls activității generale de dezvoltare armonioasă a tuturor zonelor țării, de înflorire multilaterală a României socialiste.

Strălucit reprezentant al științei românești, eminent om de știință de reputație internațională, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu desfășoară o

activ în întreaga operă de dezvoltare economico-socială a țării, de modernizare a forțelor de producție, de valorificare cît mai eficientă a întregului potențial material și uman al țării. Ampla acțiune pentru perfecționarea organizării și modernizării proceselor de producție s-a materializat, sub conducerea tovarăsei Elena Ceaușescu în programe de măsuri concrete care, concepute pe baza unor principii tehnologice avansate, au cuprins practic toate sectoarele de activitate și au determinat o puternică mobilizare a forțelor noastre tehnice din domeniul cercetării și din producție, a maseilor largi de oameni ai muncii în vederea îndeplinirii și depăș-

organizare și modernizare a producției, de creștere a productivității muncii și a eficienței economice, la realizarea obiectivelor noii revoluții tehnico-științifice și noii revoluții agrare, la înfăptuirea neabătută a Programului Partidului Comunist Român de *făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*. Participînd împreună cu secretarul general al partidului,

prodigioasă activitate de înfăptuire a politicii partidului nostru privind ridicarea științei românești la nivel mondial, la ritmul și necesitățile impuse de mărețele obiective ale Programului partidului. În calitate de președinte al Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, tovarășa Elena Ceaușescu a organizat pe baze noi activitatea de cercetare științifică și tehnologică, angajînd-o și implicînd-o tot mai

șirii obiectivelor actualului plan cincinal, în condiții de calitate și eficiență corespunzătoare exigențelor pe plan mondial. *„În înfăptuirea politicii generale a construcției socialiste — subliniază tovarășa Elena Ceaușescu — partidul și statul nostru pornesc de la faptul că știința constituie factorul primordial al progresului contemporan, că societatea socialistă multilateral dezvoltată și societatea comunistă pot fi*

edificate cu succes numai pe baza celor mai înaintate cunoștințe ale științei și tehnicii. De aici decurge și necesitatea de a desfășura larg noua revoluție tehnico-științifică și noua revoluție agrară în țara noastră, ceea ce presupune realizarea unei profunde schimbări revoluționare în tehnică, în organizarea muncii, în însuși modul de a gândi și a acționa al oamenilor".

Bucurându-se de orientarea și sprijinul permanent al tovarășei Elena Ceaușescu, cercetarea științifică românească, fundamentală și aplicativă, a cunoscut o dezvoltare remarcabilă în domeniile de vîrf, de cel mai profund interes pentru cunoașterea științifică și soluționarea problemelor ma-

jore ale activității de producție. În realizarea tuturor obiectivelor — sublinia tovarășa Elena Ceaușescu în cuvîntarea rostită cu prilejul celui de-al III-lea Congres Național de Chimie din luna septembrie 1988 —, cercetarea științifică trebuie să acționeze în strînsă concurență cu producția, cu învățămîntul, în vederea elaborării de noi tehnologii, să asigure perfecționarea produselor și crearea de noi produse cu caracteristici superioare pentru toate sectoarele de activitate. Lucrările de excepțională valoare ale tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu în domeniul chimiei și tehnologiei polimerilor, rod al unei laborioase

activități de cercetare, reprezintă o contribuție de seamă la îmbogățirea tezaurului național și universal de cunoaștere în domeniul chimiei și duc departe în lume fama științei și cercetării românești. Operele sale au fost traduse și publicate în numeroase țări, autorea lor fiind distinsă cu multiple titluri și distincții din partea celor mai prestigioase academii și institute științifice de peste hotare. Dialogurile pe care tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu le-a purtat cu reprezentanți de frunte ai științei din diverse țări constituie o practică frecventă a schimbului de idei, o dovadă elocventă a interesului, stimei și prețuirii de care se bucură

Înaltă stimă și prețuire

Sînt deosebit de onorat ca, în numele Biroului Uniunii Internaționale de Istorie și Filosofie a Științei, să aduc cele mai vii mulțumiri tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, reputat om de știință, pentru onoarea ce ne face de a patrona lucrările congresului nostru internațional de istorie a științei. Noi împărtășim pe deplin extrem de valoroasele idei cuprinse în cuvîntarea pe care a rostit-o tovarășa academician Elena Ceaușescu, care reprezintă, nefîndoelnic, o deviză a fiecărui om de știință animat de dorința ca știința să devină în tot mai mare măsură o pirghie a progresului, un mijloc de cunoaștere și de apropiere dintre popoare, un instrument al păcii și colaborării între toate națiunile lumii.

A. T. GREGORIAN (U.R.S.S.), președintele Uniunii Internaționale de Istorie și Filosofie a Științei, cu prilejul celui de-al XVI-lea Congres internațional de istorie a științei, desfășurat la București între 26 august și 3 septembrie 1981, sub înaltul patronaj al tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu.

Îmi face o deosebită plăcere să pot prezenta publicului britanic de specialitate ediția engleză a cărții doctorului inginer Elena Ceaușescu, membru titular al Academiei Române, membru titular al Institutului Regal de Chimie al Marii Britanii, dedicată subiectului de mare importanță teoretică și industrială al polimerizării stereospecifice a izoprenului. Întreaga activitate a doamnei Elena Ceaușescu este pilduitoare. S-a angajat cu hotărîre în cercetarea unora din cele mai fascinante probleme științifice ale zilelor noastre, și-a demonstrat capacitatea de a pune soluțiile obținute în serviciul practicii, al societății, de a asigura, de la nivelul înaltelor răspun-

deri ce i s-au încredințat, tehnologiile necesare industriei, producției din țara sa.

Dr. DOROTHY CROWFOOT HODGKIN (Marea Britanie), laureată a Premiului Nobel pentru chimie, în prefața volumului *Polimerizarea stereospecifică a izoprenului*, apărut la Londra, în 1983.

Aș dori să subliniez un element nou, inedit, și anume că din paginile cărții se desprinde o viziune modernă, avansată asupra chimiei, dar și a altor științe care își aduc contribuția la soluționarea problemelor pe care și le pune chimia. Vreau, totodată, să relev înaltul nivel științific, stilul deosebit de clar, bogăția argumentării științifice. Pentru specialiștii italieni, această lucrare reprezintă nu numai un util schimb de experiență, dar și un adevărat act de cultură.

Prof. dr. GEORGIO COTELLESA (Italia), în cuvîntul rostit cu prilejul festivității de prezentare a volumului *Noti cercetări în domeniul compușilor macromoleculari*, apărut la Roma, în 1983.

Interesul și calitatea excepțională ale întregii cărți, precum și personalitatea autorea constituie pentru mine tot atîtea rațiuni de a mă simți onorat pentru faptul că am fost invitat să prefătez acest volum. Academician doctor inginer Elena Ceaușescu reprezintă și mobilizează întregul ansamblu al cercetării românești, a cărei importanță, atît pe plan național, cît și internațional, este bine cunoscută.

Prof. RAYMOND DAUDEL, Universitatea „Pierre et Marie Curie” din Paris, președinte de onoare al Academiei de științe moleculare cuantice, președinte al Academiei Europene de Științe, Arte și Litere, în prefața la volumul *Noti cercetări în domeniul compușilor macromoleculari*, publicat în limba franceză la Londra, în 1984.

personalitatea sa în rândul oamenilor de știință din întreaga lume.

In lumina tezei formulate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, potrivit căreia, în actuala etapă de dezvoltare a țării, un rol decisiv îi revine omului nou, cu un grad înalt de instrucție, cu un orizont larg de cunoaștere tehnico-științifică, cu o concepție înaintată, materialist-dialectică despre lume și viață, tovarășa Elena Ceaușescu a acordat și acordă o atenție deosebită școlii, învățămîntului nostru de toate gradele, așezându-l pe baze moderne, științifice, și asigurînd absolvenților o temeinică pregătire profesională și tehnică, un larg orizont de cultură, formîndu-i

în spiritul unei atitudini înaintate față de îndatoririle lor sociale, ca adevărați constructori conștienți ai noii societăți. În conformitate cu hotărârile conducerii partidului, tovarășa Elena Ceaușescu a promovat aplicarea principiului integrării organice, structurale și funcționale, a învățămîntului cu cercetarea și producția, principii benefice pentru toate cele trei domenii de activitate pe care le include ca verigi ale aceluiași dinamic proces, al cărui finalitate este aceea de a fi în permanentă și strînsă concordanță cu tot ceea ce este nou, înaintînd în gîndirea și practica umană, cu schimbările pe care revoluția tehnico-științifică contem-

porană le determină în viața social-politică, în dezvoltarea generală a societății. În acest sens, tovarășa Elena Ceaușescu arată că în fața învățămîntului se află sarcina de mare răspundere de a-și aduce contribuția esențială la formarea specialiștilor de înaltă calificare, la reciclarea și policalificarea personalului muncitor și, în același timp, la îndeplinirea programelor speciale în domeniul cercetării științifice, la promovarea progresului tehnico-științific în întreaga economie și viață socială. Trăim o epocă de puternic avînt al științei și tehnicii, al cunoașterii umane în general. De aici — arăta tovarășa Elena Ceaușescu,

Înaltă stimă și prețuire

Sînt încîntat și onorat că am avut ocazia să traduc una dintre cărțile prestigioase ale academicianului doctor inginer Elena Ceaușescu, savant de renume în știința polimerilor, căreia îi adresăm felicitări călduroase, multă sănătate și fericire, noi realizări în activitatea științifică. Valoarea cercetărilor pe care le conține această lucrare va rezista statornic timpului.

Prof. TAKAYUKI OTSU, Universitatea Osaka (Japonia), în cuvîntul rostit cu prilejul prezentării volumului *Polimerizarea stereospecifică a izoprenului*, apărut la Tokio, în 1984.

Lucrările tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu sînt de o înaltă ținută științifică, avînd o deosebită valoare teoretică și aplicativă. Ele sînt extrem de valoroase atît pentru China, cît și pentru alte țări. Ca profesor de chimie, care am coordonat întreaga activitate de traducere și editare a lucrărilor, pot să afirm că interesul deosebit al specialiștilor pentru ele a determinat accelerarea ritmului de traducere și tipărire. Aceasta a făcut ca lucrările respective să fie tipărite cu 14 luni mai repede decît altele cu profil similar.

SHI LIANGHE, profesor, doctor în științe chimice, director al Institutului de Chimie al Academiei de Științe a Chinei, în cuvîntul rostit cu prilejul apariției, la Beijing, a lucrărilor *Polimerizarea stereospecifică a izoprenului și Noi cercetări în domeniul compușilor macromoleculari*, în 1984.

Îndeplinind un rol politic important în țara sa, academician doctor inginer Elena Ceaușescu este, totodată, deosebit de activă în domeniul științei. Subliniind aceasta, nu mă refer numai la funcțiile domniei sale în diverse organisme științifice, ci doresc să evidențiez

cu precădere activitatea sa științifică. Întreaga carte constituie o monografie valoroasă, care va fi citită cu mult interes, atît de specialiștii din domeniul respectiv, cît și de către alți chimiști.

Prof. MICHEL MANDEL, de la Universitatea Regală din Leyden (Olanda), în prefața volumului *Polimerizarea stereospecifică a izoprenului*, apărut la Haga, în 1984.

Vasta cuprindere a tuturor realizărilor, semnificative în materie, demonstrată de lucrare, este o mărturie autentică a profunzimii investigației științifice și a capacității de sinteză ale academician doctor inginer Elena Ceaușescu.

Dr. FIELD WINLOW (S.U.A.), în cuvîntul rostit în cadrul festivității de prezentare a volumului *Polimerizarea stereospecifică a izoprenului*, apărut la New York, în 1984.

Publicarea, în limba greacă, a acestei noi opere științifice a doamnei Elena Ceaușescu ne oferă, totodată, prilejul să luăm cunoștință de un prestigios aport la tezaurul cercetării științifice mondiale, deosebit de important prin soluțiile date problemelor specifice actuale și aplicațiilor polimerilor. Lucrările consacrate cercetării fundamentale și aplicate, precum și tehnologiei moderne în domeniile de bază ale chimiei polimerilor fac din acest tratat al ilustrului om de știință român, academician Elena Ceaușescu, o carte absolut necesară fiecărui specialist în domeniul polimerilor, fiecărei biblioteci universitare, institutelor de cercetare și industriei.

Prof. NIKOS KATSAROS, de la Centrul de cercetări nucleare „Dimokritos” (Grecia), în cuvîntul rostit cu prilejul apariției, la Atena, a volumului *Cercetări în chimia și tehnologia polimerilor*, 1986.

în cuvîntarea rostită la cel de-al III-lea Congres Național de Chimie — necesitatea de a avea permanent în vedere faptul că „viitorul poporului nostru este strîns legat de ridicarea gradului general de cunoștințe, de pregătire, de dezvoltarea puternică a științei”. Aceasta este calea pentru a face ca știința „să aibă un rol tot mai important în întreaga dezvoltare a patriei, în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, în realizarea comunismului în România”.

Prin contribuția de imensă valoare a tovarăsei Elena Ceaușescu la transpunerea în practică a politicii partidului

în domeniul vieții spirituale, de elevare a conștiinței omului nou, de dinamizare a tuturor energiilor creatoare ale națiunii, dispunem astăzi de o știință puternic angajată în opera de dezvoltare multilaterală a țării. Alături de știință, literatura, teatrul, artele plastice, creația populară — puternice pătrunse de marile și perenele valori umaniste — întregesc armonios tabloul vieții noastre spirituale, constituind un factor stimulator al creativității într-o societate în care participarea efectivă la conducere angajează pe fiecare cetățean, pe fiecare colectiv de oameni ai muncii în făurirea viitorului luminos al

poporului. Împlinirea și afirmarea multilaterală a personalității umane, descătușarea energiilor și capacităților creatoare în procesul revoluționar de edificare a noii societăți au devenit teme predilecte ale creației literar-artistice din țara noastră.

Prin îmbinarea armonioasă a vocației muncii de creație științifică cu patosul activității revoluționare, tovarășa Elena Ceaușescu aduce o contribuție de inestimabilă valoare la înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și a țării, o politică constructivă, de pace, dezarmare și colaborare internațională. Întreaga sa

Înaltă stimă și prețuire

Editura noastră are ca obiectiv publicarea de lucrări științifice de înaltă valoare. De aceea, sînt deosebit de bucuros de faptul că am putut tipări lucrarea realizată de academician doctor inginer Elena Ceaușescu. Prezentă manifestare constituie pentru mine un fericit prilej de a exprima speranța că în Editura „Birkhäuser” vor apărea și alte asemenea lucrări care să facă mereu mai bine cunoscute remarcabilele rezultate ale cercetărilor întreprinse în România.

Prof. dr. H.P. THÜR (Elveția), director al Editurii „Birkhäuser”, în cuvîntul rostit în cadrul manifestării oficiale prilejuate de apariția, la Basel, a volumului *Cercetări în chimia și tehnologia polimerilor*, 1987.

Savant de largă recunoaștere și prețuire internațională, specialist renumit în domeniul chimiei macromoleculare, academician doctor inginer Elena Ceaușescu este o personalitate marcantă, de înalt prestigiu, a științei și tehnicii din România. La inițiativa și sub direcția sa, îndrumare, industria românească a soluționat, pe bază de tehnologie proprii, complexe probleme ale producerii pe scară industrială a numeroase și importante varietăți de polimeri și elastomeri, între care cauciucul poliizoprenic...

Ilustrul savant român este atașat cauzei cooperării internaționale în domeniul științei, învățămîntului și culturii. Sub îndrumarea sa, Consiliul Național al Științei și Învățămîntului promovează o politică de colaborare activă cu instituții similare din alte state.

În semn de înaltă recunoaștere a meritelor sale științifice, academician doctor inginer Elena Ceaușescu a fost distins de numeroase academii, universități și societăți științifice din Europa, America de Nord, America La-

tină, Asia și Africa cu titlul de membru activ, membru de onoare și Doctor Honoris Causa.

Prof. dr. SUMER ŞAHİN (Turcia), în cuvîntul rostit la festivitatea prilejuită de apariția, la Ankara, a volumului *Polimerizarea stereospecifică a izoprenului*, în 1987.

Este pentru prima dată cînd în Austria apare o astfel de lucrare, ce întregeste vasta suită de studii științifice ale academician doctor inginer Elena Ceaușescu, incluzînd peste 100 de lucrări științifice și monografii în acest domeniu al științei — operă ce a atras interesul deosebit al cercurilor de specialitate din diferite țări.

Aceste cercetări, care se referă la subiecte de mare actualitate, cum sînt polimerizarea stereospecifică a izoprenului și butadienei, polimerizarea anionică, sinteza plastifianților, rășinile hidrocarbonate, prepararea transpolipentenamerului și-au găsit recunoașterea internațională în alegerea academician doctor inginer Elena Ceaușescu ca membru a numeroase foruri academice din întreaga lume.

Prim viceprim-ministru al guvernului și președintele Consiliului Național al Științei și Învățămîntului din România, academician doctor inginer Elena Ceaușescu are merite deosebite în orientarea cercetării și ingineriei tehnologice românești în direcțiile valorificării superioare a resurselor naturale ale țării obținerii de produse cu înalți parametri tehnico-economici, deschiderii de noi căi în domeniul asigurării materiilor prime și energiei.

Prof. univ. dr. ERNST WOGROLLY (Austria), director al Centrului național de cercetări și încercări în domeniul maselor plastice, în prefața volumului *Progrese în chimia și tehnologia polimerilor*, apărut la Viena, în 1988.

activitate ilustrează condiția nobilă a savantului profund angajat în problemele timpului său, ilustrează înălțătoarea pildă a omului de știință pentru care munca asiduă în liniștea laboratorului este dublată de implicarea responsabilă în eforturile de soluționare, în consens cu interesele popoarelor, a marilor probleme contemporane, de apărare a vieții și păcii pe planeta noastră. În înalta funcție de președinte al Comitetului Național Român „Oamenii de știință și pacea”, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu militează cu perseverență, în numele profundului umanism ce o caracterizează, pentru ca oamenii de știință să-și afirme hotărât vocația de exponenți ai păcii, în scopul făuririi unei lumi mai bune și mai drepte, fără arme și fără războaie, considerind că prima îndatorire morală a unui savant contemporan este de a lupta pentru dezarmare, în primul rînd nucleară, pentru asigurarea unui viitor luminos copiilor noștri, tineretului, întregii planete, generațiilor milenului trei. „*Alături de întregul nostru popor — subliniază tovarășa Elena Ceaușescu —, cercetarea și învățămîntul trebuie să sprijine activ politica și inițiativele României, ale președintelui țării, privind oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmarea nucleară și clasică, soluționarea pe cale pașnică a conflictelor și problemelor litigioase dintre state, lichidarea subdezvoltării și instaurarea noului ordin economic mondial, cauză păcii și colaborării internaționale*”.

Intruchipînd cu strălucire chipul savantului cetățean, al revoluționarului și omului politic profund ancorat în realitățile timpului său, interesat în cel mai înalt grad de rezolvarea marilor probleme cu care se confruntă astăzi omenirea, tovarășa Elena Ceaușescu

apreciază, în cuvîntarea rostită la Adunarea festivă consacrată împlinirii a 44 ani de la victoria Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, că, avîndu-se în vedere faptul că un nou război mondial s-ar transforma inevitabil într-un război nuclear ce ar distruge înseși condițiile pentru existența vieții pe planeta noastră, „*acum, mai mult ca oricînd, se impune unirea eforturilor și acțiunilor tuturor popoarelor pentru oprirea cursului periculos al evenimentelor spre încordare și război, pentru apărarea dreptului suprem al oamenilor, al națiunilor la pace, la viață, la existență liberă, independentă și demnă*”.

Sînt idei la care aderă din toată inima întregul nostru popor, ele constituind parte integrantă a însușefitorului program de apărare a păcii formulat și pus în acțiune cu neabătută consecvență și

energie de secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

In aceste momente aniversare, sentimentelor de dragoste și prețuire cu care întregul nostru popor omagiază activitatea mult iubitei și stimatei tovarăse Elena Ceaușescu, le adăugăm urarea de viață îndelungată, sănătate și multă putere de muncă, alături de marele cîrmaci al țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru ca împreună să ne conducă cu aceeași strălucire și mai departe, pe drumul epocelor victorii, al împlinirii obiectivelor trasate de Congresul XIII și de Conferința Națională ale partidului, pentru înălțarea scumpei noastre patrii pe cele mai înalte și luminoase culmi ale civilizației socialiste și comuniste.

Suzana GĂDEA

NICOLAE CEAUȘESCU

ISTORIA POPORULUI ROMÂN

STRĂLUCIT CTITOR ȘI INTERPRET AL ISTORIEI

Situarea dezvoltării societății și împlinirii personalității umane pe aceeași treaptă valorică detachează însemnătatea programului ideologic al Partidului Comunist Român, a cărui finalitate o reprezintă conștientizarea tot mai profundă a activității comunității noastre naționale în ansamblu și a fiecărui membru al ei în parte. Acest program a primit o nouă și substanțială completare prin amplele expuneri ale tovarășului Nicolae Ceaușescu din aprilie și iunie 1988, prin excepționala expunere la Ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești din noiembrie 1988, care evaluează exhaustiv drumul revoluționar parcurs de societatea românească și trasează direcțiile de urmat pentru îndeplinirea obiectivelor menite a ridica țara pe noi trepte de civilizație. Se reafirmă cu tărie în aceste documente că demersul ideologic al partidului are ca fundament principal istoria patriei, istorie a cărei cunoaștere și însușire capătă o călăuză de neprețuit în vasta operă a secretarului general al partidului, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, operă ce promovează o viziune amplă asupra problemelor fundamentale ale devenirii poporului român din cele mai vechi timpuri și pînă azi. O operă militantă, străbătută de patosul revoluționar al iubirii de patrie, întemeiată pe respectul față de adevăr, față de lupta și jertfa înaintașilor, a moșilor și strămoșilor noștri, o operă de valoare universală, care situează istoria în centrul întregii activități politico-ideologice, dat fiind rolul major pe care aceasta îl are în procesul de educare socialistă a maselor, cu precădere a tinerelor generații. Trecutul și prezentul eroic și glorios al istoriei românilor profilează viitorul poporului nostru, întemeiat pe unitatea și permanența sa, pe geniul său creator, pe dragostea sa nesecată de libertate, de suveranitate și independență națională, de pace și progres. Un valoros instrument de asimilare a acestei viziuni integratoare îl constituie volumul Nicolae Ceaușescu: Istoria poporului român, apărut la Editura militară din București, sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă Comitetul Central al Partidului Comunist Român.

Volumul ilustrează cu pregnanță — datorită deschiderii cutezătoare inițiate de Congresul IX al partidului și gândirii novatoare a personalității investită de acest forum cu magistratura supremă, tovarășul Nicolae Ceaușescu — o dată cu transformările de substanță produse în întreaga activitate politică, economică, socială, spirituală a societății noastre, a avut loc restituirea către națiune a istoriei sale autentice, eliberată de contaminările dogmatismului, de schematism și șablonism confortabil, de amorse prefabricări și morale falsuri, de tot ce era nociv, străin adevărului, spiritului științific și cerințelor ascensiunii societății noastre. Conducătorul partidului și statului a pus în evidență în mod deosebit lupta dusă, în climatul generat de Congresul IX, împotriva „*cursului foarte periculos care își făcuse loc la un moment dat, chiar de negare a trecutului și istoriei milenare a poporului nostru, a caracteristicilor limbii române, de nihilism, de cosmopolitism, de ploconire față de tot ce era străin, de servilism, de lipsă de patriotism și sprijit revoluționar*”. Prin lichidarea stărilor negative din trecut, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvântarea rostită la 23 iulie 1988, poporului român i-a fost „*redat sentimentul istoriei proprii, de luptă pentru libertate, pentru a fi stăpîn pe destinele sale*”, ceea ce „*reprezintă una din marile realizări care au descătușat energiile creatoare și au făcut ca poporul nostru să urmeze cu toată forța Partidul Comunist Român, ca stegar al luptei pentru existență, pentru asigurarea ființei libere a națiunii noastre*”.

Rezultă cu limpezime că, în accepția conducătorului partidului și țării, cunoașterea, analizarea și sintetizarea experienței istorice au un impact deosebit asupra dezvoltării patriei, atît sub aspectul ideatic, cît și sub cel al acțiunii practice. Conservînd tabloul faptelor trecutului, istoria ne explică și ne face să înțelegem acel trecut, cu luminile și umbrele lui, pentru a evalua mai bine prezentul și a putea scruta ascunzișurile

viitorului. Ea aduce o contribuție substanțială la dezvoltarea însăși a concepției revoluționare despre lume și viață, a materialismului dialectic și istoric, atît ca teorie generală a dezvoltării, cît și ca metodă de gîndire, aptă să cuprindă viața și să ofere viziunea totală asupra lumii, asupra dinamicii și corelațiilor esențiale ale fenomenelor, să propulzeze cunoașterea umană, să fie o armă în rezolvarea problemelor de perspectivă ale umanității, dînd omului încredere în puterea sa de creație, certitudine în triumful luptei sale. Opera teoretică a președintelui Nicolae Ceaușescu învederează adevărul că dialectica materialist-istorică este o știință vie, opusă închistării, osificării, absolutizării unor concepte și teze valabile într-un anumit timp sau loc, că este necesară dezvoltarea ei continuă. „*Ceea ce am realizat și ceea ce cunoaștem astăzi — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — constituie baza pentru o nouă cunoaștere și o nouă dezvoltare a teoriei, a concepției despre lume și viață*”. Or generalizările teoretice în orice domeniu, deci și în cel al dezvoltării societății, nu sînt posibile fără cunoașterea istoriei acesteia. Ca atare, istoria trebuie să întrunească atributele științei, să se situeze pe platforma adevărului, obiectivității și probității. Istoria — apreciază tovarășul Nicolae Ceaușescu — trebuie „*să pornească de la analiza științifică a realității sociale, să înfățișeze faptele nu după dorințele subiective ale oamenilor, nu după nevoi politice de moment, după criterii de conjunctură, ci așa cum s-au petrecut ele, corespunzător adevărului vieții... Valoarea unei istorii cu adevărat științifice constă în înfățișarea obiectivă a faptelor, în interpretarea lor justă, constituind astfel o oglindă a conștiinței de sine a poporului, a claselor, înmănușînd experiența de viață și de luptă a maselor și conducătorilor*”.

Munca de cercetare istorică nu se mărginește însă la catalogarea, descrierea și explicarea evenimentelor trecute; ea este chemată să

facă înțeles sensul istoriei, mai ales într-o vreme cînd atîția li neagă, respectiv de a da relief substanței ei ontologice și axiologice, esențială pentru opera de modelare a prezentului și de conturare a viitorului, în acord cu legitățile obiective și exigențele progresului. De aceea, tovarășul Nicolae Ceaușescu accentuează în chip deosebit asupra datoriei de a aborda istoria pornind de la condițiile generale în care s-a dezvoltat un popor sau altul, de la raporturile de conlucrare și strînsa interdependență a civilizațiilor, de a nu se pierde într-un noian de amănunte oarecare și fapte izolate, de a o privi ca fond ineputabil care „*oferă concluzii și învățăminte despre marile procese ale dezvoltării societății, ale existenței popoarelor de-a lungul timpului, punînd în evidență atît ce a fost valoros, progresist și a servit mersul înainte al societății, cît și piedicile ridicate de-a curmezișul evoluției și care au costat scump umanitatea, au întîrziat progresul unor națiuni. Rezultatele cercetărilor istorice sînt de natură să ajute omenirea contemporană să înțeleagă mai bine legile obiective care guvernează societatea, necesitatea de a acționa în spiritul cerințelor progresului. De asemenea, istoria este chemată să sprijine, prin concluziile sale, perfecționarea organizării societății de azi, relațiile dintre state și națiuni, conlucrarea pașnică dintre toate popoarele lumii*”.

Astfel, îngemănînd retrospectiva cu prezentul și perspectiva, istoria se înfățișează ca știință revoluționară, valențele ei cognitive fiind dublate de cele educative, toate materializîndu-se în dezvoltarea patriotismului socialist revoluționar, chintesență a tuturor virtuților omului nou, constructor al celei mai drepte societăți, apărător al libertății, independenței, suveranității și integrității patriei. Dragostea de patrie întărește convingerile, inobilează cugetul, înăripează simțirea, fortifică energia și o fructifică în focul acțiunii creatoare. „*Nu se poate vorbi de educație patriotică socialistă fără cunoașterea și cinstirea trecutului, a muncii și luptei înaintașilor noștri — pre-*

cizează tovarășul Nicolae Ceaușescu. *Avem un trecut glorios, care reprezintă cea mai prețioasă moștenire a poporului nostru. Avem datorită să ridicăm pe o treaptă nouă și să îmbogățim cu noi cuceriri materiale și spirituale această prețioasă moștenire, să ridicăm pe noi culmi de civilizație poporul, națiunea noastră socialistă".* Iată temeiurile pentru care rolul istoriei a căpătat o înaltă consacrare în *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*. „Se poate spune — afirmă tovarășul Nicolae Ceaușescu — că este pentru prima dată când partidul nostru dispune de un document care sintetizează viața și lupta de două milenii a poporului nostru, activitatea maselor populare, a forțelor progresiste, a mișcării revoluționare, istoria însăși a partidului".

Studiind de pe pozițiile științifice ale materialismului dialectic și istoric, cu adâncă dragoste și pasiune, cartea de căpătii a devenirii poporului român, din zorile existenței sale pînă în zilele noastre, secretarul general al partidului i-a dezvăluit constanțele, i-a reliefat vocația constructivă, originalitatea civilizației și culturii, contribuția adusă la patrimoniul valorilor materiale și spirituale europene și universale, atașamentul nicidecum clătinat față de idealurile de dreptate socială, de libertate națională, de colaborare cu celelalte popoare, de pace. Opera tovarășului Nicolae Ceaușescu investighează — într-o viziune integratoare — toate momentele de referință, toate evenimentele care și-au pus pecetea asupra cursului istoriei noastre: vechimea dăinuirii pe vatra ancestrală a strămoșilor daco-geți, originea daco-romană, unitatea de neam și continuitatea neîntreruptă a poporului român în perimetrul natural al etnogenezei sale, factorii obiectivi și subiectivi care au contribuit ca românii să constituie și să rămână o entitate avînd conștiința duratei, unității și drepturilor inalienabile, etapele caracteristice ale evoluției societății de pe teritoriul țării noastre,

ca istorie a dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor sociale, a luptelor de clasă și a rezistenței obstinate împotriva asupririi și dominației străine, pentru existență de

luptători pentru oștile apărătoare de țară ale marilor voievozi Basarab I, Mircea cel Mare, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Ion Vodă sau Mihai

sine stătătoare în condiții de libertate, independență și unitate, a înfruntării continue dintre vechi și nou.

O puternică lumină este proiectată asupra forțelor motrice ale dezvoltării societății noastre, masele populare, forțele progresiste, revoluționare, toate evenimentele de seamă din viața țării fiind legate de „lupta întregului popor — motorul progresului social, adevăratul făuritor al istoriei". Pentru întia dată, în Programul partidului a fost pus în adevăratul său relief rolul țărânimii, care a reprezentat o puternică forță în dezvoltarea generală și a fost principala furnizoare de

Viteazul. Această realitate este astfel subliniată de tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Pe parcursul frământărilor istoriei a poporului român, fărănimea a constituit, timp de sute de ani, principala forță socială, patriotică, progresistă, revoluționară a societății; ea a jucat rolul hotărîtor atît în dezvoltarea economico-socială, în creșterea forțelor de producție din țara noastră, cît și în lupta pentru dezvoltarea și păstrarea ființei naționale, pentru scuturarea jugului dominației străine și cucerirea independenței și neatrîndării, pentru eliberare națională și dreptate socială, pentru afirmarea na-

junii noastre în rîndul po-
poarelor lumii”

Lupta pentru dreptate so-
cială și libertate națională a
căpătat un conținut nou în
epoca modernă, o dată cu

ral al partidului relevă în
corelație cu rolul maselor și
rolul avut în istorie de perso-
nalitățile care au înfrun-
tat la cea mai înaltă cotă as-
pirațiile poporului, vrerile și
năzuințele lui.

Unul din rezultatele funda-
mentale ale luptei poporului
nostru, a forțelor lui înaint-
ate și a exponenților săi
marcanți l-a constituit sal-
vagardarea statalității românești
de-a lungul întregii noastre
existențe istorice: de la
„romaniile populare”, cneza-
tele și voievodatele din pri-
mul mileniu, la statul națio-
nal român unitar din ultimul
secol al celui de-al doilea mi-
leniu. Ridicîndu-se deseori de-
asupra granițelor nefirești im-
puse de politica de dominație
a unor imperii și regate vecine,
statalitatea românească, deși
obligată de împrejurări isto-
rice să subziste în trei state
feudale, a constituit un cadru
prielnic conservării și dezvoltării
identității naționale, a
vieții și activității poporului,
a caracteristicilor sale, limbii
și obiceiurilor comune, o bază
puternică a luptei pentru li-
bertate, unitate și indepen-
dență. Prezervarea autono-
miei statale românești nu a
fost numai în beneficiul nos-
tru, ci și un bastion care a
stăvilit expansiunea despo-
tismului otoman spre inima
Europei, favorizînd, astfel,
dezvoltarea materială și cul-
turală a bătrînului continent.

Idealurile unirii, liber-
tății și independenței au
strălucit, generație după
generație, drumul poporului
român. Evocînd acest glorios
drum, într-o cuprinzătoare și
elocventă sinteză, tovarășul
Nicolae Ceaușescu apreciază:
„Vreme îndelungată România
a fost sub dominație străină.
În cele mai grele timpuri însă,
principatele românești, chiar
atunci cînd erau separate, și-au
păstrat o anumită indepen-
dență și autonomie. În toată
această perioadă au avut loc
continuu acțiuni pentru rea-
lizarea unității tuturor pri-
ncipatelor românești, a întregu-
lui popor, pentru făurirea unui
stat național unitar. Idealul
de unitate a poporului român
și-a găsit o reală expresie în
unirea — pentru prima dată
în istoria noastră națională

— a celor trei principate ro-
mânești, Muntenia, Transil-
vania și Moldova, în anul
1600, de către marele voievod
Mihai Viteazul. Împrejură-
rile istorice, mai cu seamă in-
tervenția marilor imperii ale
vremii, au dus la desființarea,
la scurt timp, a statului cen-
tralizat realizat de Mihai Vi-
teazul, dar ideea unirii țărilor
românești, idealul făuririi unui
stat puternic și independent
au rămas mereu vii în conști-
ința poporului, i-au întărit
continuu voința de luptă. Un
moment de importanță deose-
bită l-a constituit unirea —
la 24 ianuarie 1859 — a
Moldovei cu Muntenia, care
a dus la crearea statului național
român modern. Aceasta a avut
o uriașă însemnătate pentru
evoluția social-politică a po-
porului nostru, pentru dezvoltarea
forțelor de producție și
angajarea României pe drumul
civilizației moderne, consti-
tuind un moment epocal în
procesul plămădirii statului
unitar român. O etapă calitativ
superioară în dezvoltarea socie-
tății românești a fost marcată
de către dobîndirea indepen-
denței de stat a României în
1877, prin lupta armată a
poporului împotriva Imperiu-
lui otoman. Cucerirea indepen-
denței a inaugurat o eră nouă
în existența României, în afir-
marea națiunii române pe calea
progresului și civilizației ma-
teriale și spirituale, în parti-
ciparea sa la viața comunității
internaționale a popoarelor li-
bere. Existența statului na-
țional român și cucerirea in-
dependenței au exercitat o pu-
ternică atracție asupra româ-
nilor care se aflau sub domi-
nația Imperiului austro-ungar.
Aceasta a dus la intensifi-
carea luptei împotriva domi-
nației străine, pentru făurirea
statului național unitar român.
La 1 Decembrie 1918, ca act al
voinței întregului popor, a fost
realizat statul național unitar
român. Desfășurarea eveni-
mentelor istorice a demon-
strat cu putere că Marea Unire
de la 1 Decembrie 1918, care
a dus la crearea statului națio-
nal unitar român, a fost rezul-
tatul nemijlocit al luptei ho-
tărâte a celor mai largi mase
populare, a întregii noastre na-
țiuni, un act în deplină con-
cordanță cu drepturile inaliena-
bile ale românilor, cu cerințele

afirmarea în viața socială și
politică a clasei celei mai
avansate a societății, clasa
muncitoare. Rolul acesteia, al
mișcării muncitorești, avin-
du-și și expresia superioară de
organizare în partidul ei poli-
tic revoluționar, se bucură de
o amplă exegeză în opera
tovarășului Nicolae Ceaușescu.
„Apariția pe scena istoriei a
clasei muncitoare, care și-a
asumat misiunea istorică de a
conduce națiunea pe calea re-
voluționară, a realizării unei
lumi a dreptății sociale și na-
ționale, a ridicat la un nivel
superior procesul luptelor re-
voluționare din țara noastră”.

Potrivit obiectivității știin-
țifice, opera secretarului gene-

legice ale dezvoltării istorico-sociale”.

După Marea Unire din 1918, care a imprimat un avânt notabil dezvoltării generale a României, afirmării ei suverane în concertul internațional, consolidarea și apărarea unității și independenței naționale, cerința unei vieți libere, democratice au constituit obiectivele prioritare ale forțelor înaintate ale națiunii, ale Partidului Comunist Român. Ele au fost afirmate permanent în marile acțiuni sociale și politice, în lupta împotriva fascismului și revizionismului, care a avut ca moment de vîrf marea demonstrație de la 1 Mai 1939, apreciată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, unul dintre proeminenții ei organizatori, drept „un simbol al hotărîrii de luptă pentru apărarea patriei”. Imperativul redobîndirii libertății și independenței, al refacerii unității statului, prin reîntregirea cu partea răpită prin dictatul fascist de la Viena și încorporată la Ungaria horthystă, a avut un rol de catalizator al luptei poporului român în intervalul august 1940-august 1944. Idealul libertății, independenței și unității naționale a asigurat triumful strategiei Partidului Comunist Român de coalizare a tuturor forțelor antifasciste, patriotice, de mobilizare a întregului popor, care, prin îndeplinirea actului istoric de la 23 August 1944, a smuls țara din cătușele unei dictaturi nefaste, a determinat înlăturarea, pe calea armelor, a dominației hitleriste, a rînduit România — fără a solicita asentimentul nici unei puteri din afară — în uriașul front de luptă al Națiunilor Unite, realizînd astfel salvarea națională și certificînd dreptul poporului nostru de a dispune de destinele sale potrivit propriei voințe. Subliniind că Revoluția declanșată la 23 august 1944 a constituit o necesitate imperioasă, că ea a fost rezultatul voinței întregului popor, tovarășul Nicolae Ceaușescu apreciază că „acești act de importanță istorică crucială pentru România a deschis calea nu numai a eliberării definitive a patriei noastre de sub jugul dominației

străine și a eliberării sociale a maselor, dar și a unei ere noi, de făurire a celei mai înaintate orînduiri — orînduirea socialistă”.

Radicala cotitură de la 23 august 1944, instaurarea puterii muncitorești-tărănești, victoria deplină și definitivă a socialismului în România au dat noi dimensiuni acestui predicat al istoriei reprezentat de tripticul libertate, unitate, independență, dimensiuni care au căpătat orizonturile cele mai vaste în epoca inaugurată de Congresul IX al Partidului Comunist Român, epoca făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării spre comunism.

În condițiile edificării socialismului cu poporul și pentru popor, ale noii democrații muncitorești revoluționare — îmbinare armonioasă a democrației reprezentative cu democrația directă —, libertatea își dezvoltă marea sa vocație, de libertate angajată și, în consecință, de imensă forță propulsoare a creativității maselor, a expansiunii progresului multilateral pe coordonatele procesului revoluționar neîntrerupt. Manifestarea plenară a libertății se găsește într-un raport direct cu întărirea unității socialiste a poporului, alcătuit acum din clase și categorii sociale prietene, animate de aceleași aspirații și interese, unite exemplar reflectată în înflorirea națiunii socialiste, chintesența tuturor transformărilor revoluționare trecute și prezente din viața societății românești. Libertatea și unitatea își au cadrul propice de împlinire în independența și suveranitatea statului român socialist, afirmate cu adevărat și întărite fără precedent în anii edificării noii orînduiri.

Națiunea socialistă, liberă, independentă, suverană, strîns unită în jurul și sub conducerea centrului său vital, Partidul Comunist Român, reprezintă în gîndirea președintelui Nicolae Ceaușescu garantul perpetuu solvabil al sensului optimist al istoriei prezente și viitoare a României. Concepția secretarului general asociază organic ideea înfloririi și demnității națiunii

române cu respectul pentru interesele și demnitatea celorlalte națiuni. „Națiunea socialistă nu-și realizează aspirațiile de progres pe seama sau în detrimentul intereselor altor națiuni, nu încalcă dreptul nimănui la dezvoltarea liberă și suverană — subliniază secretarul general al partidului. Ca atare dispar bazele obiective ale antagonismului între națiuni, ale cultivării naționalismului și șovinismului, ale tendințelor de hegemonie”. Conducătorul partidului și statului consideră că activitatea ideologică, deci și aceea pe tărîmul istoriei, trebuie să se caracterizeze și prin combativitate față de „orice rămășițe ale naționalismului și șovinismului, care au slujit claselor exploatoare, forțelor dominante străine, imperialismului drept arme cu ajutorul cărora au acționat pretutindeni pentru a dezbină popoarele, pentru a le subjuga și domina mai ușor”.

Dragostea ardentă față de patrie, lupta pentru propășirea propriei națiuni constituie o platformă nu de claudrare ci de deschidere spre lume, un dat esențial al sporirii contribuției noastre originale la progresul general al umanității, al participării intense la schimbul reciproc de valori materiale și spirituale pe plan universal.

Desfășurările contemporane de pe arena mondială confirmă peremptoriu teza președintelui României, de deosebită valoare principială și practică: „națiunile au și vor continua încă multă vreme să aibă un rol important în dezvoltarea societății omenești în general și, implicit, în construirea socialismului și comunismului”, ceea ce impune cu necesitate întărirea și înflorirea națiunii, ca bază a progresului social-istoric. Afirmarea irezistibilă a națiunilor care are loc pretutindeni, amploarea luptei popoarelor pentru independență și suveranitate infirmă fără drept de apel „teoriile” despre caracterul caduc, perimat al națiunii, prorociriile despre un ev mediu modern sau epoca de fier planetară, despre așa-zisa independență colectivă

în comunități integrate. Independența unei națiuni este egală numai cu sine însăși. Nu poate fi transferată nici unui fel de structuri supranaționale fără epilogul anulării ei.

Desigur, într-o lume a interdependențelor, participarea la circuitul mondial de valori conferă colaborării între state și între popoare un caracter obiectiv. Dezvoltării acestei colaborări, cunoașterii reciproce trebuie să-i servească și istoria. În acest sens, la întâlnirea cu reprezentanți ai oamenilor de știință din domeniul istoriei, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: „Avem obligația să ducem o asemenea politică — inclusiv în domeniul istoriei —, încât să contribuim la crearea unui viitor al prieteniei și frăției tuturor popoarelor. În judecarea faptelor și evenimentelor istorice să fim seama de ceea ce trebuie să realizăm, de opțiunea noastră spre o politică generală de prietenie, de colaborare între popoare. Trebuie să fim fermi împotriva politicii imperialiste de forță, de dictat, pentru o politică de largă conlucrare economică, cultural-științifică, de egalitate și respect între toate popoarele. Numai așa istoria va servi adevăratele scopuri ale științei și, totodată, năzuințelor noastre socialiste, politicii de dezvoltare a României, a poporului nostru, asigurându-i un loc demn, egal, în cadrul națiunilor socialiste, al tuturor națiunilor lumii”.

Prin bogatul fond de concepțe, teze, idei, aprecieri cu privire la conținutul, sensul, filosofia și funcțiile istoriei, ca știință a adevărului și ca știință militantă, revoluționară, opera tovarășului Nicolae Ceaușescu reprezintă o neprețuită călăuză a frontului nostru istoric, chemat să se implice activ, cu competență și dăruire, prin creația specifică, în efortul general de a da rezolvările și răspunsurile cele mai juste problemelor, interogațiilor și imperativele timpului istoric pe care îl parcurge poporul nostru și umanitatea întreagă.

Constantin ANTIP

*Victorie remarcabilă a maselor de țărani, meșteșugari, lucrători și țirgo-
veți, a cărturarilor progresiști și patrioți, Unirea Principatelor a reprezentat
actul care a pus bazele statului național român modern. Ea a avut un puternic ecou
în Transilvania, întărind conștiința unității naționale a maselor populare din
această provincie, stimulind lupta lor pentru unire cu țara.*

NICOLAE CEAUȘESCU

E SCRIS PE TRICOLOR UNIRE!

„Din ziua cind Adunarea Națională se pronunță cu atita mărire pentru domnul Moldovei, Alexandru Ion I, noi considerăm principatele unite pentru totdeauna; din acea zi nu mai sint valahi și moldoveni... Românii au fost conduși în această alegere de setea de libertate și naționalitate și au făcut o faptă ce este unică în analele istoriei românilor”.

Cu aceste cuvinte saluta Dimitrie Bolintineanu, la 28 ianuarie 1859, marele act istoric ce se înfăptuise prin hotărîrea poporului: alegerea lui Al. I. Cuza, la 24 ianuarie 1859, ca domn al Țării Românești, după ce la 5 ianuarie, același an, Adunarea electivă a Moldovei îl încredințase scaunul țării. Prin dubla alegere votată de cele două adunări de la Iași și București se realiza, într-o primă etapă, ceea ce Nicolae Bălcescu socotea a fi „chezășuirea libertății unui popor” — unitatea națională.

În urmă cu 130 ani, poporul român înfăptuia astfel unul din mărețele sale acte

istorice, împlinite prin strădanile și coalizarea energilor tuturor forțelor națiunii, realizare cu implicații fundamentale în constituirea și evoluția statului român modern.

Izvorită din înseși temeliurile istorice ale existenței poporului nostru, Unirea din 1859 a fost încununarea unui lung drum de lupte pentru împlinirea acestui înalt deziderat al tuturor locuitorilor de pe pămînturile carpatodanubiano-pontice. Pregătită și realizată prin fapta întregului popor, printr-o exemplară unanimitate de voință, prin strădanile diplomaților și oamenilor politici români, Unirea din 1859 s-a înscris organic în amplul proces revoluționar care, desfășurat în etape succesive — 1784, 1821, 1848, 1859 și 1877 — a avut ca finalitate desăvîșirea statului național-unitar român, la 1 Decembrie 1918.

Relevind implicațiile adînci în viața poporului ale actului istoric de la 24 ianuarie 1859, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază faptul că Unirea Principatelor „a constituit

Triumful cauzei comune

Cînd, în ianuarie 1859, Iași și Bucureștii trăiau emoția adopțării hotărîrilor de importanță istorică privind realizarea Unirii, evenimentele desfășurate în cele două capitale ale principatelor erau urmărite cu deosebită atenție și interes în întreg spațiul istoric românesc.

Presa vremii își ținea la curent cititorii cu mersul evenimentelor, publicînd informații și știri despre dezbaterile din cadrul Adunărilor electivă din cele două orașe, reflectînd ecoul deosebit pe care-l avea în rîndul populației dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza, aducînd la cunoștință publică

primele acte ale Principatelor Unite.

Cu interes sporit erau urmărite aceste evenimente în Transilvania — aflată sub dominație străină —, unde realizarea Unirii făcea să prindă noi aripi visul reunirii românilor transilvăneni cu frații lor de peste munți. În acele zile

un moment crucial în istoria României. Aceasta a pus bazele statului național român, dezvoltării națiunii române și a marcat trecerea țării noastre pe calea progresului economic-social."

Unirea din 1859 a stat la baza tuturor evenimentelor care au jalonat evoluția ulterioară a statului și națiunii noastre, cucerirea independenței absolute de stat în 1877, unirea Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918, revoluția socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944. Constituirea statului național român, în 1859, subliniază secretarul general al partidului, „a deschis, de fapt, calea dezvoltării moderne a României. Acesta a fost factorul primordial al tuturor transformărilor ulterioare, inclusiv al înfăptuirii statului național unitar, în 1918". Evidențind legătura organică dintre Unirea din 1859 și procesul general istoric al transformării societății românești, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată: „S-ar putea spune că există o strinsă legătură între realizarea Unirii Principatelor și înfăptuirea insurecției naționale antifasciste și antiimperialiste în 1944, care a dus la răsturnarea dictaturii fasciste, la eliberarea țării de sub dominația hitleristă și trecerea României pe calea dezvoltării noi”.

La 130 ani de la Unirea din 1859 și la șapte decenii de la realizarea Marii Uniri din 1918,

Stema Principatelor Unite

națiunea, patria română trăiește perioada cea mai glorioasă din istoria lor, anii de eroi avînt și împliniri ai Epocii Nicolae Ceaușescu, de edificare a viitorului comunist al poporului român, strîns unit în jurul partidului, al secretarului său general.

De-a lungul celor 22 ani de apariție, revista noastră a prezentat, într-o bogată suită de articole, studii, documente, mărturii și relații de epocă, eroicul drum al poporului român pentru realizarea unității sale statale și naționale. Unirii Moldovei cu Țara Românească sub Alexandru Ioan Cuza îl consacram acum noi pagini din cronică luptei

pentru unitate de la mijlocul secolului trecut. Sint pagini ce evocă situația internațională a vremii și acțiunile diplomatice desfășurate în acest context de reprezentanții românilor pentru afirmarea dezideratelor Unirii în fața marilor puteri ale timpului, cărora li se adaugă altele privind contribuția oamenilor de știință și cultură la susținerea și triumful idelilor de unitate și independență, cît și o relatare din presa vremii privind alegerea din 24 ianuarie 1859.

Sint pagini de cinstire a operei istorice realizate în ianuarie 1859 prin voința întregului popor și a cărei adîncă semnificație a exprimat-o unul dintre luptătorii pentru realizarea ei, Mihail Kogălniceanu: „Unirea — națiunea a făcut-o!”

de mare entuziasm național, presa românească din Transilvania și-a informat cu consecvență cititorii despre evoluția situației din principate, ațîț prin știri și corespondențe ale trimișilor proprii, cît și prin articole și comentarii reproduse din publicațiile de la Iași și București.

Un astfel de articol, reprodus din ziarul ieșean *Patria*, referitor la alegerea lui Cuza la București — în care se subliniază cu pregnanță rolul hotărîtor pe care l-au avut masele populare în înfăptuirea acestui mare act istoric — a fost publicat de gazeta brașoveană *Foaie pentru minte, inimă*

și literatură, din 25 februarie și, respectiv, 4 martie 1859, sub titlul *Detaierea mai de aproape a decursului alegerii domnului Principatelor, Alexandru Ioan Cuza*¹.

Publicăm și noi cîteva fragmente din această relatare, datorată — după cum sugerează textul — unui martor ocular al desfășurării evenimentului spre care, în urmă cu 130 ani, își îndreptau cugetele, cu speranță și bucurie, românii de pretutindeni.

¹ Articolul din *Patria* — fără titlul acesta, dat de publicația brașoveană — a fost reprodus în *Reflector peste timp*, vol. I, antologie a reportajului românesc, publicată în 1964 de regretatul gazetar și istoric literar George Ivașcu.

În 23 ianuarie 1859, între 10 și 11 ore, deputații se duc la Adunare. Un batalion de oștire ocupă partea despre răsărit a curții Mitropoliei. Porțile sînt închise și păzite cu santinele de dorobanți de ai poliției. Poporul începe a se aduna pe șoselele dealului Mitropoliei; voiește să intre, dar nu se dă voie decît acelor cu bilete. Profitînd de venirea episcopului de Buzău, poporul trece peste santinele și porțile nu se mai închid și curtea Mitropoliei este ticăsită de popor. Semnalul se dă și un alt batalion vine asupra Mitropoliei.

Între aceste, Camera se deschide, se cetește procesul

Detalii dintr-o gravură contemporană reprezentând trecerea lui A.I. Cuza pe Calea Mogoșoarei (Calea Victoriei de azi), cu prilejul deschiderii primei Adunări Legislative a României (București, 24 ianuarie/5 februarie 1862)

verbal, se găsește abătut de pricinile hotărâte în ședința de ieri. Camera atunceea cere depărtarea domnului Brăiloiu de la Birou și se invită în locu-i pe d. Fălcoianu. Discuțiunea se începe de capăt; dar este întreruptă de strigătele poporului de afară. Se trimite o deputațiune ca să întrebe cererea poporului. Poporul întreabă: ce caută oștirea? și cere depărtarea ei. Adunarea invită pe spătarul (care este și deputat) ca să dea ordin oștirii să se depărteze. Poporul amenință să pătrundă în Adunare...

Principele Dimitrie Ghica tună asupra măsurilor guvernului: cere a se declara Camera pentru luarea puterilor din mîna Căimăcămiei și pentru finerea bunei orînduirii sau siguranța adunării, numai ea să ia măsuri. Spătarul dă ordin și batalionul, carele începuse a intra în curtea Mitropoliei, se întoarce [pleacă]...

Deputatul Iancu [Ion C.] Brătianu este invitat să iasă ca să poftască pe popor să tacă. Vocea iubită de popor a Brătianului este ascultată. Dar poporul este nemișcat, pînă la ieșirea deputaților. Nici un exces.

Camera a rămas pe a doua zi să se convoace și să pro-

ceadă la alegerea comisiunii verificatoare. Poporul se risipește fiecare trec pe la casele sale.

Cu toată asprimea guvernului, locuitorii săteni în mici cete se strecoară și vin în Capitală. Se vorbește că au să vie de prin toate județele...

Pe la 8 ore seara, ca vreo două mii de țărani intră pe bariera Colintinei, aducînd printre ei 28 dorobanți. Aceștia fuseseră puși acolo ca să vegheze să nu mai vie țărani...

Peste noapte tot orașul e în mișcare. Poporul în cete mari se poartă pe ulițe. Patroalele se preumblă și nu cutează să atace pe nimeni... Caimacamii se retrag în palatul domnesc, unde santinelele se îndoiesc [dublează] și soldații primesc ordine a încălca armele cu gloanțe și a da foc asupra poporului cînd ar cuteza a călca palatul. Cu toate acestea nici un exces, nici o neorînduială din partea poporului. Dar cine poate prevedea ce o să fie a doua zi?

București, 24 ianuarie. Iată e a treia zi și poporul e tot în picioare! Dumnezeu, ce popor este poporul român! Cînd se încuibă de vreo idee, cînd are vreo bănuială, uită toate interesele private și se consacră numai pentru triumful cauzei comune.

Astăzi noapte pe cînd poporul se purta pe ulițe iar deputații se adunau cînd colo, cînd dincolo în conciliaburi s-a răspîndit vorba că majoritatea reacționară pe a doua zi avea să proclame domn pe Bibescu, să aresteze și chiar să ucigă pe deputații partidului liberal și să puie mîna pe guvern.

Poporul, de cum s-a făcut ziuă, se adună pe Dealul Mitropoliei în mai multe mii. Pe la 8 ore, oștirea se apropie și se închide în curtea fostului domn Bibescu, care este sub poalele Dealului Mitropoliei. Veselia e pe toate fețele, poporul este liniștit, ca și cînd așteaptă rezultatul unei solemnități. Soldații declaraseră că, de se va proclama Bibescu, pun armele jos. Poporul simțise că deputații partidului național erau hotărîți să proclame și ei un domn și apoi să facă apel la popor.

Deputații începură a veni. Aga [șeful poliției] de oraș

știind că două zile în șir nu putuse să ție cu jandarmeria poarta Mitropoliei, făcu apel la popor ca să o păzească el însuși. Poporul, convîgîndu-se că buna orînduială trebuie să se păzească, pentru ca Adunarea să poată lucra în liniște, pune la poartă o gardă de cîțiva junci școlari, aceștia nu lasă pe nimeni fără bilet și nimeni nu cutează a sforța poarta.

Adunarea la [ora] 11 ^{3/4} se deschide, se citește apelul nominal, apoi procesul verbal. Ordinul zilei cheamă alegerea comisiilor verificatoare. Înainte de a proceda la aceasta, o parte din deputați cer de la președinte cîteva momente de înțelegere în secret. Partidul național se trage în camera secretă; peste cîteva momente sînt chemați acolo și cîțiva din deputații bibesco-știrbeiești. Apoi se duc cu toții și chiar clerul cu mitropolitul.

Consulii puterilor străine și publicul din sală se află în neastîmpăr. Pe la jumătate după amiază-zi se vede ducîndu-se crucea și Evangheliul în camera unde se află deputații. Ce să fie? Toate inimile bat. O presimțire de fericire însă înveselește toate fețele. Toți șoptesc; buzele oamenilor nu cutează a vorbi tare.

Nu trece un pătrar de oră și prințul Dimitrie Ghica iese și spune că Camera s-au jurat în unanimitate să aleagă domn

(Continuare în p. 29)

Sfârșitul secolului XVIII, dominat de revoluția condusă de Horea, a fost o epocă de puternică dezvoltare a mișcării culturale de reînnoire națională, cu forme de manifestare unitare în toate provinciile istorice românești. Elementele de unitate ale poporului — origine, limbă, credință, obiceiuri etc. — subliniate pregnant în operele cărturarilor români din veacurile anterioare, au format temelia solidă pe care s-a dezvoltat și s-a afirmat tot mai puternic conștiința națională, însoțită de aspirația spre independență și unitate. În imposibilitate de a desfășura o acțiune politică propriu-zisă, fruntașii luptei pentru independență și unitate a poporului român au deplasat centrul de greutate al activității lor pe tărâm cultural. Culturile i-a revenit nobila misiune de a pregăti conștiințele pentru marele act al unității politice. Bătălia pentru dezvoltarea limbii și literaturii, a culturii române în general a avut un profund caracter politico-național. N-a existat inițiativă mai importantă în această perioadă care să nu fi vizat interesul național, acestui scop înălțător slujindu-l și primele societăți culturale-științifice românești de la sfârșitul sec. XVIII și din prima jumătate a celui următor.

Stampe de epocă înfățișând imagini din București, Iași și Brașov în sec. XIX

„ȚINTA NOASTRĂ — UNITATEA NAȚIONALĂ”

„În limba prea vestitului neam românesc”

La începutul anului 1795, tipograful sibian Petru Bart a publicat o *Înștiințare*, vestind că „o societate compusă din savanți din Valahia” i-a propus să tipărească „un periodic, adică o revistă (Zeitschrift), compilată din cărți de filosofie, matematică, istorie și geografie”. Guvernatorul Transilvaniei a aprobat cererea înmănată de Bart pentru a edita publicația respectivă, dar cu condiția ca aceasta să nu cuprindă nimic subversiv și să fie difuzată doar în Țara Românească.

Cum se va vedea, referirea la „savanții din Valahia” era doar un subterfugiu din partea tipografului, pentru a obține aprobarea. Cu doi ani

în urmă, Ioan Piuariu-Molnar (1749-1815) — primul medic oftalmolog român din Transilvania — și Paul Iorgovici (1764-1808) solicitaseră autorităților transilvane aprobarea pentru publicarea unei foi românești, dar cererea le fusese refuzată sub motiv că, atunci „cînd lucrurile se agravează din zi în zi, răspindirea de zăre e mai neadmisibilă ca oricînd, căci periculoasele idei de libertate ale francezilor [revoluției franceze] se propagă cu mare iuteală, încît orice apare în ziar ușor s-ar putea răstălmăci, iar opiniile pot produce zguduirea liniștei publice”.

Neobținînd aprobarea solicitată, cei doi cărturari sibieni, în înțelegere cu cei din București, au ajuns la ideea unei societăți științifice, care să editeze o revistă enciclopedică, a cărei răspindire să se facă

numai în Muntenia și Moldova. Așezământul cultural precognizat a se înființa urma să se numească *Societatea filosofică a neamului românesc în Mare Principatu Ardealului*, cu sediul la Sibiu și proiecta să editeze și o revistă.

„După cum citim că vestesc istoriile cele vechi — se spunea în amintita *Înștiințare* — mai virtos toate neamurile au avut sîrguința ca să-și împodobească stilul limbii sale, cu osebă și întocmită cuvîntare, încît putem zice că, prin poleirea stilului și deprinderea în învățatură, s-a înălțat firea a multor neamuri pînă la cea mai înaltă stare a nemuririi... Acest înstinct s-a pogorît de la acele neamuri vestite, pînă la epoca vremii celei de acum, cînd ne deșteaptă înțeleptul Apollo și pe noi să ne îndeletnicim a sprijini din sinul științelor darurile vistieriei sale; că numai prin deprinderea acestor învățăminte se ascute puterea minții, ca să putem cugeta în adevăr luminat... Dumneavoastră, dar, tuturor de înaltă și cinstită vrednicie... cari dorința vă deprinde în spurul acestor următoare științe, iată că din rîvnă unor patrioți ai neamului românesc, crescuți în deprinderea teoriei fizicești și filosoficești ce cuprinde în sine cursul cerului, geografia care arată părțile lumii și cuvintele despre vestitele cetăți și orașe risipite pe rotogolul pămîntului și alte științe spre folosul economiei, cum sunt și manufacturile negustorești, ne-am deșteptat spre acest vrednic scop să culegem rodirile acestor desfătătoare științe și, adunîndu-le ca într-o legătură de spice, în limba prea vestitului neam românesc, să le închinăm inimilor celor iubitori de muze filosoficești, sub acest titlu: *Vestiri filosoficești și moralicești*. Care în toată săptămîna două coli negreșit vor ieși, miercurea și sîmbăta, în care zile și poșta în părțile Țării Românești pornește”.

Din vechi istorii

În ultima parte a *Înștiințării* se vorbea pe larg despre conținutul viitoare reviste:

„Aci arătăm scara după cum vor urma învățăturile filosoficești și moralicești pe rînd tipărite.

Întîi: teologia bisericii răsăritului; și lăsînd aceasta tiparului, vom trimite și alte istorii bisericești, care pînă acum în limba românească n-au eșit în tipar.

A doua: geografia ce cuprinde în sine împărțirea pămîntului, și cei ce locuiesc pre dînsul, cu obiceiurile lor, dimpreună numele cetăților și orașelor, de cronografii cei vechi și cei noi însemnate vor eși tipărite.

A treia: fizica, matematica și cuprinsul învățaturii filosoficești, spre luminarea celor ce voiesc a ști întemeierea cerului cu toate planetele lui vom învăța.

A patra: se va ivi biografia principilor Ungrovlahiei [Țării Românești] și ai Moldovei de la începutul ocîrmuirii lor.

A cincea: este istoria românilor pe larg culeasă din cele vechi adevărate istorii, și alte deprinderi ale lumii vrednice de a le ști.

Iară cu alt privilegiu avem în gînd și vă descoperim niște reguli dieteticești, adevă învățătura de ce să [se] ferească mai virtos fieștecine ca să-și păzească omul viața întru mulți ani cu sănătate; lingă care vom adăuga niște dohotorii, care scriindu-le, va putea bolnavul aștepta folosul în boalele cele mai ușoare, mai virtos la fără fiind, unde în pripă lipsește doctorul”.

În încheiere se arată compoziția societății. „Încă să se știe cum că în societatea aceasta se află preoți învățați..., doctori, filosofi, istorici și alți mai mulți învățați la număr, cît de ar lipsi unul tot sînt alții în loc, care această grea și cu mare cheltuială începută sistemă, vor ajuta ca să o ducem la bun sfîrșit cu laudă”.

Proiectul nu s-a realizat, întrucît guvernul transilvan, aflînd din *Înștiințare* că societatea era transilvăneană (după cum rezulta și din titlul ei) a retras aprobarea dată anterior tipografului Petru Bart. Dar, cum aprecia Alexandru Papiu Ilarian, în discursul său de recepție rostit la 14 septembrie 1869 la Academia Română, ideea a fost

mare. Prin ea, „acești români luminați au atins toate ideile romanismului. Pe la 1795 se formase în Transilvania pînă și planul întemeierii unei societăți filosoficești a neamului românesc. Această societate avea să se ocupe cu toate științele și îndeosebi cu istoria românilor; ea se pusea în relațiune directă cu București... Ideea a fost mare, dar inimicii progresului român [erau] destul de tari, spre a o sugruma îndată în nașterea sa. Să fim noi mai fericiți!”

Dimitrie Gusti, în discursul de recepție rostit la Academia Română în ședința solemnă din 10 iunie 1923, și intitulat *Ființa și menirea academiilor*, aprecia că *Societatea filosofică a neamului românesc în Mare Principatu Ardealului* „este una dintre cele mai vechi societăți românești, care s-ar putea considera ca o venerată străbună a Academiei...”

Într-un efort comun

În cadrul mișcărilor cu caracter social și național din prima jumătate a sec. XIX, un moment important l-a constituit, după cum se știe, revoluția condusă de Tudor Vladimirescu. În 1821, la Brașov, unde se aflau mai mulți boieri și cărturari munteni, refugiați de teama invaziei otomane, s-a născut ideea constituirii unei societăți literare. În scopul sprijinirii învățămîntului românesc și editării unei reviste pentru promovarea literaturii naționale. Printre inițiatori se aflau muntenii Nicolae și Iancu Văcărescu, Iordache și Dinicu Golescu, Constantin Cîmpineanu și Scarlat Rosetti, sprijiniți de cărturarii brașoveni Vasile Pop și Ion Barac.

Societatea înființată la Brașov a funcționat puțină vreme; a fost reînființată, în primăvara anului 1827, la București, sub numele de *Societatea literară*. Ședințele aveau loc în casele logofătului Dinicu Golescu, aflate pe locul unde se găsește astăzi Palatul Republicii. La aceste întruniri, alături de cunoscuții cărturari ai vremii, participau profesori și elevi de la Colegiul „Sfîntul Sava”. Aici se citeau și se

discutau lucrări de interes general, *Gramatica românească* a lui Ion Heliade Rădulescu, *Gramatica și Dicționarul* lui Iordache Goleșcu, precum și traduceri din scriitorii francezi Lamartine și Boileau, realizate de Ion Heliade Rădulescu.

Programul *Societății literare*, formulat tot de el, era cuprins în 8 puncte: „1. Școala de la «Sfântul Sava» să se dezvolte și să se creeze alta la Craiova; 2. Crearea de școli normale în fiecare capitală de județ; 3. Crearea de școli primare în fiecare sat; 4. Fondarea de jurnale sau gazete în limba română; 5. Abolirea monopolului tipografic; 6. Încurajarea spre traducțiuni în limba patriei și tipărirea acestora; 7. Formarea unui teatru național; 8. Stăruirea spre ieșirea din regimul fanariot prin reforme înțelepte sau reînnoirea primelor instituțiuni ale țării”.

Aprezind programul și activitatea *Societății literare* de la București, A.D. Xenopol o considera drept „strămoșul Academiei Române”.

În 1833, în bună măsură cu concursul membrilor *Societății literare*, la București s-a constituit *Societatea filarmonică*, al cărei principal scop era întemeierea unui teatru național. Trei ani mai târziu, Timotei Cipariu și George Bariț s-au întâlnit la București cu Ion Cimpineanu, Aaron Florian și Cezar Bolliac, intenționând crearea unei noi societăți literare, cu membri de ambele părți ale Carpaților și care să dispună și de publicațiile necesare.

Tot în această perioadă, la Iași se puneau bazele unor instituții culturale similare ca scop și program. În *Înștiințarea* prin care, în 1829, Gh. Asachi anunța apariția revistei *Albina românească* se făcea referire și la o „societate alcătuitoare”, care în ianuarie 1830 devenea *Cercul de lectură medicală ieșeană*, condus de doctorii Mihail Zotta și Iacob Cihac. A fost nucleul din care, peste trei ani, în 1833, s-a format *Societatea de medici și naturaliști din Iași*, cea mai veche societate științifică din țară. Proiectul de program prezentat la 27 decembrie 1832 de Mihail Zotta și Iacob Cihac

(„doftori în medicină și herurgie”) limita, pentru început, activitatea societății la probleme de practică, organizare și informare medicală. Statutele societății stabileau însă că menirea ei nu trebuia să fie numai știința vindecării, „ce să îmbrățoseze și toate științele naturale” și prevedea deschiderea unui „cabinet de științe naturale”, viitorul muzeu al societății, care s-a inaugurat în 1834.

Deși oficial Gheorghe Asachi nu a făcut parte din conducerea societății, prin indemnurile publicate în revista *Albina românească*, el a fost unul din marii ei animatori.

În scurt timp, societatea a reușit să stabilească relații cu personalități marcante și savanți din alte țări, unii dintre ei, precum naturalistul și geograful german Alexander von Humboldt (1769-1859) numărându-se printre membrii ei de onoare. Interasant este și faptul că Iacob Cihac a participat la congresul naturaliștilor germani de la Freiburg (1839), unde a ținut comunicarea *Raport asupra progresului civilizației în Principatul Moldovei* și la congresul de la Erlangen (1840).

Una dintre cele mai importante acțiuni ale societății a fost inventarierea bogățiilor naturale din Moldova. În această direcție menționăm studiile mineralogice și geologice întreprinse de Mihail Hodocin, analiza izvoarelor de apă minerală efectuată de Cihac, Zotta, Abrahamfi și Humpel, cercetările lui Bell asupra faunei și ale botanistului Edel, care, împreună cu farmacistul Szabo și cu silvicultorul Stănescu, a identificat peste 1 400 specii de plante, îmbogățind colecțiile muzeului de istorie naturală; Carol Udrișchi a descoperit, la Moinesti, ozocerita (ceara de pământ)¹.

În cadrul societății a funcționat în anii 1834-1836 și o secție agronomică, ce și propunea „propagarea cunoș-

tințelor înaintate ale culturii pământului cum și a industriei agricole”.

După o perioadă de stagnare, activitatea societății a fost reanimată de mari personalități ale vieții științifice, printre care doctorul Constantin Vărnăv, agronomul Ion Ionescu de la Brad, naturalistul Anastasie Fătu, căruia Iașul îi datorează prima grădină botanică din țară (1856), Grigore Cobălcescu, fondatorul geologiei și paleontologiei românești, Petru Poni, unul dintre fondatorii școlii românești de chimie.

Cam în aceeași vreme a luat ființă *Asociația medicală transilvăneană* (la Cluj, în 1833), al cărei animator a fost doctorul Ferenczy și *Asociația pentru medicină practică* (înființată la Timișoara în 1838 sub președinția doctorului G. Ciocirlan).

Sub semnul revoluției din '48

Tineri aflați la Paris la studii (Ion Ghica, A.G. Goleșcu, D. Brătianu, Nicolae Cretulescu ș.a.), împreună cu Ion Cimpineanu, au luat în comun hotărârea să creeze o nouă formă legală de antrenare a tuturor românilor în mișcarea de regenerare culturală și națională. Astfel, la 20 august 1839, a luat ființă prima societate culturală care depășea limitele teritoriale ale unei provincii românești, *Societatea pentru învățătura poporului român*. Actul încheiat la Paris prevedea ca fondurile strânse din cotizațiile membrilor să fie destinate pentru răspândirea învățăturii între români, societatea urmînd să aibă două sedii, unul în țară și altul în capitala Franței. Semnatarii documentului — Ion Ghica, A.G. Goleșcu și D. Brătianu — se angajau să procure, din cotizațiile strînse, materiale de presă și publicații pe care să le expedieze în țară, spre a fi puse la îndemna cititorilor. *Le National*, *Le Commerce*, *La Revue du Progrès*, *Le Peuple*, *La France Industrielle*, *L'Artiste*, titlurile de ziare franțuzești selecționate spre a fi trimise în țară, ilustra-

¹ Descoperită în 1833, în Valea Tudorache, aproape de Slănic Moldova, această hidrocarbură a fost identificată și în alte zone bogate în petrol. Din ozocerită se extrage parafina. O varietate a ozoceritei poartă denumirea moldovită.

ză clar preocuparea societății ca prin intermediul publicațiilor progresiste ce apăreau în Franța să atragă atenția opiniei publice române asupra transformărilor social-economice și politice ce trebuiau înfăptuite în țară. În același timp, membrii societății care se aflau în străinătate furnizau presei franceze și engleze informații despre principatele române.

În drum spre țară, Ion Cămpineanu — membru al societății respective — a vrut să discute și cu fruntașii români din Transilvania despre toate mijloacele ce trebuiau folosite în vederea atingerii țelului comun, idealul național al tuturor românilor, dar a fost înțențuit la Caransebeș de către autoritățile habsburgice.

În octombrie 1843 s-a înființat *Societatea literară din București*, reuniunile acesteia desfășurându-se săptăminal în casa lui Ion Voinescu II, cu participarea fraților Bălcescu, a lui Christian Tell, Cezar Bolliac, frații Golescu, August Treboniu Laurian, Nicolae Bălășescu, Anastasie Urianu, I.D. Negulici, M. Anagnosti, Evghenie Predescu, D. Bolintineanu, Grigore Filitti. Înființarea noii societăți a fost primită cu entuziasm, atât în Moldova, cât și în Transilvania. Aflat la Iași, Ion Ghica a publicat ca „înștiințare” în revista *Prospășirea* din 16 ianuarie 1844, sub titlul *Societatea literară din București*, textul scrisorii prin care N. Bălcescu îl informa despre eveniment. Același anunț a fost reprodus și de George Bariț, la 24 februarie 1844, în revista *Foaie pentru minte, inimă și literatură*.

Caracterul politic al noii inițiative bucureștene este și mai evident dacă ne gândim că membrii acestei societăți literare și ai societății secrete *Frăția*, întemeiată tot în 1843, sînt aproape aceiași.

Tot în anul 1843 au luat naștere două societăți studențești: *Societatea literară a studenților români*, întemeiată la Oradea Mare și *Societatea pentru mișcarea literaturii românești*, formată din 20 tineri români care-și făceau studiile la Pesta și care au cerut lui George Bariț să lanseze un

apel în foile sale, pentru sprijinirea societății.

În 1844, din imboldul lui Aron Pumnul, a fost întemeiată la Viena *Societatea teologilor români*, care, ani de-a rîndul, pînă la întemeierea *Societății literare și științifice*, în 1864, și a *Societății „România”*, în 1868, contopise apoi în *Societatea „România jună”*, a canalizat energiile tineretului studios din acest centru spre țeluri patriotice naționale.

Pe traseele unității

În deceniul cinci al secolului trecut, în cele trei țări românești s-a desfășurat o intensă activitate publicistică, cu rol important în promovarea valorilor culturii naționale, în popularizarea momentelor glorioase din istoria poporului român, în răspîndirea ideilor înaintate ale timpului. În 1840, marele cărturar și om politic M. Kogălniceanu a început editarea la Iași a două importante reviste: *Dacia literară* și *Arhiva românească*. Prima dintre ele s-a preocupat de orientarea și încurajarea literaturii naționale, concentrînd în paginile sale — ca și succesoarea sa din 1844, *Prospășirea*¹, editată tot de Kogălniceanu — colaborări din toate provinciile românești. Cea de a doua publicație, *Arhiva românească*, a fost primul periodic românesc de istorie, completîndu-se cu cealaltă revistă de istorie din această epocă *Magazinu istoricu pentru Dacia*², editată, începînd din 1845, de Nicolae Bălcescu și August Treboniu Laurian la București. Ambele reviste au jucat un rol hotărîtor în cristalizarea ideologiei pașoptiste și în crearea istoriografiei române moderne. În sfîrșit, amintim că în 1845 M. Kogălniceanu a scos primul din cele trei volume ale *Letopiseștelor Țării Moldovei*, seria încheind-o în 1852.

În acest climat, ideea lansată în 1839 privind înființarea *Societății pentru învăștarea poporului român a căpă-*

tat noi dimensiuni în 1845, reunind în efortul de afirmare tot mai puternică a conștiinței naționale forțe din cele trei țări românești. La 14 februarie 1845 s-a înființat *Asociația pentru înaintarea literaturii românești*, cunoscută și sub numele mai scurt, dar mai semnificativ, de *Asociația literară a României*. Actul de constituire a fost redactat de Nicolae Bălcescu și poartă semnăturile lui Ion Ghica, A.T. Laurian, Ion Voinescu II, A.G. Golescu, D. Brătianu, C.A. Rosetti, D. Bolintineanu, I.E. Florescu, Cezar Bolliac, Ștefan Golescu și Gh. Filipescu. Programul fusese pregătit dinainte, în ședințe de lucru prealabile, începute încă în 1844.

Oficial, asociația nou înființată își propunea să vină în ajutorul scriitorilor lipsiți de mijloace, tipărindu-le scrierile și răspălîndu-le ostenelele. Înauvîntînd literatura română „cu scrieri folositoare în toate ramurile științelor pentru învătătura junimii”, ea urmărea să propage totodată „gustul cititului, mai cu seamă în mulțime”. De la început, sub pretextul colaborării pe teren cultural, asociația a desfășurat o intensă activitate politică pe tot întinsul teritoriului locuit de români. Astfel, sub motiv că pregătesc alcătuirea unei gramatici și a unui dicționar al limbii, intelectualii din toate provinciile românești s-au întîlnit cînd la București, cînd la Iași, cînd la Brașov sau în alte centre din cele trei țări și, cu prilejul acesta, s-au consfățuit „pentru o acțiune generală din partea tuturor românilor — dacă evenimentele ar cere-o”.

Spre sfîrșitul anului 1846, asociația a cumpărat o tiparniță și a publicat un manual pentru clasele primare intitulat *Prietenul tinerimii*. Manualul a fost întîmpinat cu multă căldură de Petruche Poenaru, directorul școlilor din Țara Românească și a fost larg difuzat și în celelalte provincii românești. Asociația a scos și o revistă, *Album științific și literar*, din care, din păcate, n-a putut edita decît trei numere.

¹ *Magazin istoric*, nr. 5/1967, 5/1969; 4/1974.

La 2/14 decembrie 1845, după întoarcerea lui A.G. Golescu și C.A. Rosetti în Franța, s-a constituit *Societatea studenților români din Paris*. Din partea moldovenilor au luat parte: Scarlat Vârnăv, Ion Ionescu de la Brad, Mihail Kogălniceanu, I. Lecca, G.G. Romalo și C. Ghenadie; din partea muntelenilor au fost prezenți: A.G. Golescu, A.C. Golescu, C.A. Rosetti, D. Brătianu, Grigore Caracș, D. Cretulescu, G. Costaforu, I. Brătianu, C. Mavrodin și N.N. Rucăreanu. În cursul anului 1846, lista s-a completat cu: Ion Ghica, frații Cazimir, C. Negri, I. Alecsandri, N. Bălcescu, T. Rășcanu, D. Bolintineanu, Al. Peretz, I. Bălăceanu, N. Chinezu și Gr. Cozadini. Rolul principal revenea lui Scarlat Vârnăv și C.A. Rosetti. Președintele societății — Ion Ghica — n-a putut rămâne la Paris decât câteva luni, în anul 1846; în schimb, din iulie 1846 până în martie 1848, Nicolae Bălcescu va impune primei acestei societăți un puternic caracter revoluționar.

La sfârșitul anului 1846, prin rîvnă și ca urmare a donației făcute de Scarlat Vârnăv, a luat ființă Biblioteca română din Paris. Localul acesteia cuprindea, pe lângă biblioteca propriu-zisă, un cabinet de lectură, reședința societății și salonul de întîlnire pentru românimea aflată în capitala Franței.

Comitetul de conducere al societății s-a adresat lui George Bariț, cerîndu-i colaborarea și rugîndu-l să-i recomande pe un tînăr transilvănean, pe care societatea să-l poată chema la Paris de îndată ce va dobîndi fondurile necesare. Bariț era rugat, de asemenea, să strîngă cotizațiile și să publice la Brașov, în *Gazeta de Transilvania*, *Apelul și Regulamentul* societății. Dar poliția imperială de la Viena, care privea cu îngrijorare extinderea activității de emancipare națională desfășurată în provinciile aflate sub stăpînire habsburgică, a împiedicat colaborarea societății cu personalitățile românești din Transilvania.

Rămîne însă o realitate istorică faptul că la această dată Bucureștii, Iașul și Brașovul formau un adevărat triumf al luptei pentru unitate și independență națională, prefigurînd marile trasee românești ale revoluției din 1848-1849, cu ferventa afirmare a voinței de unire rostită de mulțimile adunate pe cîmpia Blajului la 3/15 mai 1848.

De remarcă că la 7/19 iunie 1846 poetul francez Lamartine a primit „cu cea mai mare bucurie și dragoste” patronatul *Societății studenților români din Paris*. În acei ani, cursurile (conferințe și lecții publice gratuite) „universității libere” de la Colegiul Franței erau locul de întîlnire al reprezentanților națiunilor oprimăte. La prelegerile ținute de Jules Michelet (istorie), Adam Mickiewicz (literatură comparată) și Edgar Quinet (filosofie) asistau între 800 și 1 000 auditori. Acolo se legau prietenii și se cîntău noi societăți. În 1846 a apărut cartea lui Jules Michelet *Le peuple*. C.A. Rosetti, I. Ghica și D. Brătianu căutau apropierea de Jules Michelet, făcîndu-l să cunoască și apoi să admire istoria poporului român. Pe linia aceluiași preocupări, G. Bariț a publicat, în *Gazeta de Transilvania*, capitolul IV al lucrării, intitulat *Les nationalités vont-elles disparaître?* (Vor dispărea oare națiunile?).

Exprimînd în mod sintetic obiectivul urmărit de *Societatea românilor din Paris*, în discursul rostit în fața membrilor ei, cu prilejul revelionului din 1847, N. Bălcescu arăta: „Ținta noastră scotocescă că nu poate fi alta decît *unitatea națională a tuturor românilor*: unitate mai întîi în idei și simțăminte, care să aducă apoi, cu vremea, unitatea politică”.

Privite din perspectivă istorică, evenimentele anului revoluționar 1848, ca și ale Unirii din 1859 și ale celei din 1918, sînt, în bună măsură, și rezultatul activității diverselor asociații și societăți culturale-științifice pe care le-am evocat succint în aceste pagini.

Radu P. VOINEA

TRIUMFUL CAUZEI COMUNE

(Urmare din p. 24)

pe domnul ales al Moldovei. Atunce porțile Mitropoliei se deschiseră și poporul se aruncă înăuntrul cu miile, strigînd: Inaupa domn! Ora Cuza!

Scena petrecută în camera secretă nu o pot descrie decît acei ce au fost înăuntrul. Se zice că Iancu Brătianu și Boerescu cu discursurile lor au făcut pe toți de plîngea în hohote. Astfel s-a făcut reconcilierea între acele partiduri extreme, care se urau cu atîta înverșunare de atîția ani neîncetați și s-a văzut un lucru neașteptat: Iancu Brătianu îmbrățișîndu-se cu Iancu Florescu, Rosetti cu Brăiloiu și Ghicu-leștii cu fiul lui Bibescu și cu al lui Știrbei.

După subscrierea actului, prin care s-au legat că vor vota pentru domnul Moldovei, deputații s-au înțeles să facă mai întîi comisiile verificatoare, să se încuviințeze titlurile fiecăruia în cea mai mare grabă, să se aleagă viceprezidenții, secretarii și cesatorii și apoi să procedă la alegerea Domnului.

După împlinirea tuturor acestor formalități se făcu votarea cu bilete, se numără voturile și din 64 de bilete ieșiseră 64 cu numele lui Alexandru Ioan I.

Pe la 7 ore seara se termină operăciunea. Mitropolitul proclamă votul Adunării.

Toate casele publice și private se iluminează. Lăutari în toate părțile. Oștirea cu puștele de-a umere, amestecată printre popor, se bucură de fericirea generală. Astfel poporul, cu muzica, cu miliția, cu făcele aprinse s-a purtat pe toate ulițele, urînd pe consuli, urînd pe deputați și jucînd *Hora Unirii* pe la toate răspîntiile...

Fapta este atît de mare, bucuria atît de mare, încît pana tremură în mîna mea și o lasă.

Pe la 11 ore tot orașul, ca un călător obosit de cale grea, s-a cufundat în liniștea cea mai adîncă.

CONVINGEREA NECLINTITĂ ÎN MARILE IDEALURI

„Anul Unirii I”

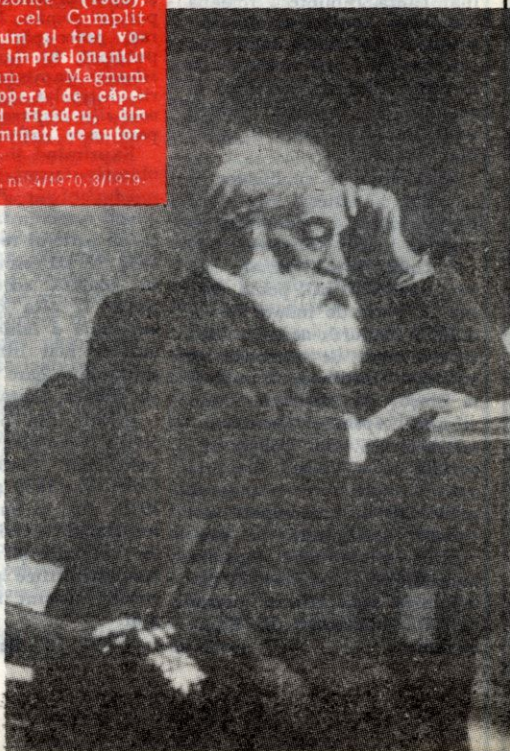
Intrarea sa în viața politică s-a făcut printr-o adeziune ardentă la mișcarea unionistă care anima poporul român. Numit, la 7 martie 1858, când abia împlinise 20 ani, judecător la Judecătoria ținutului Cahul de către Nicolae Conachi Văgăreanu, caimacamul principatului Moldovei, comișul Bogdan Hădeu (cum îl consemnau actele vremii) era departe de a se lăsa antrenat în intrigile antiunioniste imaginat de caimacam. Dimpotrivă, el s-a orientat ferm în direcția susținerii interesului național, ceea ce i-a adus, pe de o parte, grabnica înlăturare din funcția administrativă și, pe de altă parte, o intrare de bun augur în cercurile conducătoare ale unionismului. Acestea i-au dat înflăcăratului tânăr nu numai prețuirea cuvenită dar, probabil, și fonduri pentru editarea revistei *România*, care, avea să recunoască peste câțiva ani Hasdeu, redactorul responsabil al acestei publicații, „a fost un organ anume al partidului național”, devotat lui Anastasie Panu, caimacam unionist în noua căimăcămie de trei. *România* a apărut la 18 noiembrie 1859, „susținând, mai înainte de toate, marea princip naciunal al unirei Principatelor Române”, cum se afirmă în articolul-program redactat de Hasdeu. În aceeași zi, *Steaua Dunării*, condusă de M. Kogălniceanu, anunța că „în Iași de astăzi începe a se publica *România*, revistă ebdomadară, sub direcția d-lui Bogdan Petriceicu Hădeu, fiul vestitului Alexandru Hădeu, inspectorul școlii de Hotin”, adăugind că *România* „va fi un puternic campion al ideilor naționale și constitu-

S-a spus și pe bună dreptate că aproape nu a existat domeniu al cunoașterii care să fi scăpat firii iscoditoare a lui Bogdan Petriceicu Hădeu; tot pe atât de evident este că marea scriitor și savant a trăit cu intensitate toate momentele istorice cu care a fost contemporan, că adesea implicarea în desfășurarea lor a fost profundă și totală. Valorificarea imensei moșteniri literare și științifice a lui Hasdeu în contextul vastelor acțiuni de valorificare a moștenirii istoriografice și literare desfășurate în anii de după Congresul IX al P.C.R. a însumat numeroase volume ale enciclopedistului cărturar: *Scrieri istorice* (1973), *Scrieri filozofice* (1985), *Ioan Vodă cel Cumplit* (1978), precum și trei volume din impresionantul *Etymologicum Magnum Romaniae*, operă de căpetenie a lui Hasdeu, din păcate neterminată de autor.

¹ Magazin istoric, nr. 4/1970, 3/1979.

ționale liberale”. De altfel, însuși titlul revistei este deosebit de semnificativ. Ce înțelege Hasdeu prin *România* reiese dintr-o scrisoare pe care a trimis-o ziarului *Românul*, în anul 1862: „Îeșenii își mai aduc aminte, poate, cum că la banchetul național în onoarea Unirii, am fost eu cel întâi a rădica un toast pentru contopirea tuturor părților întinsei României”. Iar pentru această Românie va milita Hasdeu și în publicistică și în opera sa literară și în cea științifică, întreaga sa viață.

B.P. Hasdeu —
prezență
respectată
în viața
politică
a țării,
în lupta
pentru
împlinirea
marilor
idealuri
de dreptate,
libertate
și unitate
a poporului
român

Cea de-a doua serie a revistei *România*, apărută cu începere de la 2 ianuarie 1859, a fost susținută financiar — se știe sigur — de tatăl său, Alexandru Petriceicu Hasdeu.

Indemnul lui Tudor Vladimirescu

Odată realizată Unirea Principatelor, la 24 ianuarie, istoricul era de părere că anul 1859 constituia doar începutul unei noi ere pentru neamul românesc și deci al unei noi cronologii. În consecință, publicând în acel an o altă revistă, *Foaia de istorie română*, el o data cu „Anul Unirii I”. Un an mai târziu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, în înțelegere cu părintele său Alexandru Petriceicu Hasdeu, printr-un gest cu valoare de simbol, dăruia, la 14 septembrie 1860, Bibliotecii Universității din Iași, un număr de aproape 4 000 „cărți, manuscrise, antice [antichități], hrisoave” etc., volume despre care scriese *Curierul românesc* al lui Ion Heliade Rădulescu și la care apelaseră cărturari de seamă ai vremii, precum Aron Pumnul și Timotei Cipariu, Costache Stamati, Filaret Scriban și alții. Biblioteca astfel întemeiată devenea una din primele instituții culturale ale tinărului stat.

Hasdeu a văzut Unirea ca urmarea imediată a actelor revoluționare care au zguduit societatea românească în prima jumătate a secolului, redeschind și dind vigoare sentimentului național. Datorită acestor mișcări a apărut la lumină o Românie nouă; ea a fost „zămislită la 1821, sub steagul lui Tudor Vladimirescu; această Românie nouă s-a născut la 1848 și a primit botezul în ziua Unirii Principatelor”. Aceste date (1821-1848-1859), în înălțuirea lor logică, firească, revin deseori în scrierile lui Hasdeu, devenind, după opinia lui, datele fundamentale ale istoriei românești din veacul trecut. „Revoluțiunea lui Tudor Vladimirescu a deșteptat în România elementul naționalității... Revoluțiunea din 1848, rupând și sfărâmând ruginitele lanțuri ale privilegiului, a fost pentru

noi aurora născîndă a democrației”. Ziarele editate de el au susținut hotărît aceste idei, militind pentru transpunerea lor în viață: „Fidel memoriei lui 1821, organul nostru — se arăta în articolul-program al noii publicații editate de Hasdeu *Columna lui Traian*, apărută la București între 1870-1877 și 1882-1883 — va fi un luptător al românismului. Îl vom apăra [românismul] în interiorul țării, îl vom apăra în afară... Vom combate toate elementele străine care ar tinde a forma un stat în stat pe teritoriul neamului românesc”. De aici și din programul pașoptist și-a tras Hasdeu devisa, expusă pe frontispiciul ziarului *Columna lui Traian*: „românism în democrație, democrație în românism”. Pentru a nu da naștere unor deformări ale sentimentelor și acțiunilor sale, Hasdeu ținea însă să adauge — încă în primul număr al ziarului *Traian* (apărut între 1869 și 1870), care precedase *Columna lui Traian* — precizarea: „nu vom uita însă niciodată că, precum nouă ne este drag românismul, tot astfel și celelalte naționalități, fiecare în marginile cuibului strămoșesc, au de asemenea dreptul de a exista prin ele înseși, încît orice popor subjugat și oftînd după independență, fie bulgari, fie greci, fie poloni, poate fi sigur pe această cale de simpatie organului nostru”.

Lui Hasdeu i se datorează inițiativele comemorării semicentenarului revoluției conduse de Tudor Vladimirescu. Societatea „Românismul”, avînd ca organ *Foaia Societății „Românismul”* — amîndouă conduse de el — a organizat, în 1871, serbarea semicentenarului. Despre această sărbătoare au relatat atît ziare bucureștene, cît și *Gazeta de Transilvania* din Brașov, *Semăntătorul* din Birlad și altele, dîndu-se astfel un contur național evenimentului. Peste unsprezece ani, Hasdeu — care, între timp, devenise profesor la Universitate, director general al Arhivelor Statului și membru al Academiei Române — a adus de la Craiova, împreună cu colonelul Vlădușcu, steagul lui Tudor Vladimirescu, purtînd personal, în semn de deosebită

cinstire drapelul pentru a fi păstrat în Arsenalul armatei.

Aceeași venerație a arătat-o Hasdeu și față de revoluția pașoptistă: „Generațiunea de astăzi — scria el — este fiica de trup și de suflet a lui 1848”. Tîrziu, la Cîmpina, unde a construit Castelul „Iulia Hasdeu”, el a instalat în donjon douăsprezece fotolii cu lemnul aurit, pe spătarul cărora figurau, numele capilor revoluției din 1848, o parte din „magica suflare a anului 1848” — cum zisese cîndva. Era încă un semn al statorniciei în „credințele [sale] democratice nestrămutate”, de care nu se îndepărtase niciodată, chiar dacă, retras din gazetăria militantă, se dedicase indeosebi unor domenii științifice. În spiritul ideologiei pașoptiste, Hasdeu susținuse o serie de reforme sociale și politice, între care improprietărea țărănilor, emanciparea țăganilor, votul universal, libertatea presei. Putea fi mulțumit că multe din aspirațiile sale de tinerete se realizaseră fie și parțial în cadrul statului modern român.

Următorul pas — independența

Cu deosebită bucurie a întâmpinat Hasdeu cucerirea independenței, în a cărei pregătire adusese o mulțime de argumente istorice. Ca și pentru ceilalți unioniști, pentru Hasdeu era evident că, după unire, următorul pas, în condițiile concrete ale timpului, trebuia să fie scuturarea suzeranității otomane. În acest sens armarea țării îl preocupase în mod deosebit, vorbind răsăpat despre importanța unei oștiri naționale, capabile să reînvie faptele timpurilor de glorie ale românilor. „O Românie fără armată — constata el — devenia o casă deschisă în laturi cu o ușă fără zăvor, unde cel dintîi caporal străin putea să intre ca să-și bată joc de acel biet popor”. Cum chestiunea independenței era urgentă, istoricul se întreba — în lucrarea *Ion Vodă cel Cumplit*, tipărită la Imprimeria Ministe-

(Continuare în p. 39)

Priorități românești

în istoria tehnicii universale

Creativitatea tehnică, spiritul inventiv au constituit o componentă fundamentală a civilizației care s-a dezvoltat în spațiul carpato-danubiano-pontic. Mărturiile arheologice atestă faptul că oamenii acestui pământ au adus o contribuție remarcabilă la dezvoltarea tezaurului de realizări științifice, tehnice și culturale ale umanității. Revista Magazin istoric consacră planșele ce urmează reproducerii citorva invenții-priorități românești.

Splendida ceramică neolitică de Cucuteni, de exemplu, a reprezentat nu numai o realizare artistică deosebită, dar și o performanță excepțională a tehnologiei chimice empirice¹. În epoca bronzului, în țara noastră a apărut primul tip de seceră cunoscut în Europa. Geto-dacii au practicat un minerit intensiv, au dezvoltat o metalurgie a fierului originală, au fost aurari și argintari iscusiți și au practicat cu măiestrie diverse meșteșuguri. Ei s-au afirmat și ca pricepuți constructori, au folosit un procedeu ingenios de îmbinare a elementelor de construcții, denumit de romani mai târziu „murus dacicus” — zidul dacic — (planșa 1, a).

O remarcabilă măturie a continuității activităților tehnice pe pământul patriei noastre o constituie cuptorul de topit minereu de fier de la Ghelar (sec. IX), săpat în stlncă, a cărui machetă figurează astăzi în mari muzee străine.

De-a lungul vremii, în istoria tehnicii sînt înscrise noi și importante contribuții românești: la noi este construit cel dintîi vehicul pe șine din istoria tehnicii, vagonetul minier de la Brad² (planșa 1, e); tot la noi este atestată, spre sfîrșitul veacului XIV, cea dintîi utilizare a explozivilor în lucrările miniere (planșa 1, d). În secolele următoare activează Orban „dacul”, părintele artileriei grele, și sibianul Conrad Haas³, inventatorul rachetelor multiple (cu trei trepte; planșa 1, b). La sfîr-

șitul sec. XVIII, meșterul lemnar Munteanu Urs, din Săcărlimb, a inventat un șteamp de zdrobit minereu și o eficientă mașină pentru spălarea acestuia⁴.

Veacul XIX aduce noi și valoroase contribuții românești la progresul tehnic al vremii. Să amintim, de exemplu, că, în 1827, Petrarhe Poenaru inventează stiloul (planșa 1, c) iar în 1856 Iliodor Ploiești se construiește prima rafinărie de petrol din lume; în 1877, Ion I. Pușcariu inventează un stereometru de formă circulară (planșa 4, n) care este, totodată, și ruleta de măsurat și rigla de calcul, iar Dragomir Hurmuzescu realizează un nou tip de izolator, dielectricina, cu ajutorul căruia se construiește primul electroscoop modern; în 1885-1889, Anghel Saligny ridică la Brăila și Galați cele dintîi silozuri din lume din beton armat prefabricat (planșa 4, p), iar la Cernavodă construiește cel mai lung pod metalic din Europa continentală, inaugurat în 1895.

Tot în acest veac XIX, în 1886, Alexandru Ciurcu, în colaborare cu francezul Just Buisson, inventează „propulsorul reactiv”, cu ajutorul căruia construiește prima ambarcațiune cu reacție (planșa 3, m) și primul vehicul pe șine cu reacție din lume. Brașoveanul Nicolae Teclu concepe la Viena numeroase aparate și procedee chimice noi, printre care becul (arzătorul de gaz) Teclu (planșa 2, i) introdus în toate laboratoarele Europei; Constantin Miclescu stabilește cel mai precis echivalent mecanic al caloriei, adevărat fundament al termodinamicii moderne; neurologul Gheorghe Marinescu realizează întîiul film științific (planșa 2, j).

Secolul XX înscrise în mod strălucit inventivitatea românească în creația tehnico-științifică mondială. În marea epopee a aeronauticii, Traian Vuia izbuteste primul să se înalțe în aer numai prin forța motorului aparatului construit de el (planșa 3, k); Henri Coandă construiește și pilotează primul avion

cu reacție din lume (planșa 3, l). Aurel Vlaicu se dovedește deopotrivă genial constructor și pilot (planșa 2, f, g, h). Rodrig Goliescu creează și experimentează avio-planul, iar Anastase Dragomir — cea dintîi celulă parasută (cabina catapultată) din lume. Fizicianul Augustin Maior fundamentează și realizează telefonla multiplă (transmiterea mai multor convorbiri pe același circuit), indispen-sabilă telecomunicațiilor moderne, inginerul Gogu Constantinescu întemeiază noua disciplină tehnică a sonicității și construiește primele mașini sonice, iar matematicianul și mecanicianul Ștefan Gheorghidă pune bazele hidrogazodinamicii medilor poroase, utilizată la edificarea marilor baraje.

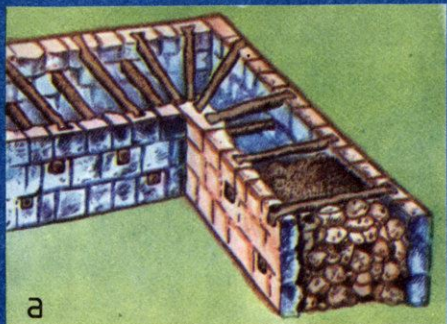
Cu importante priorități se inscrie în istoria creativității umane Lazăr Edeleanu, prin crearea procedurii de rafinare ce îi poartă numele, aplicat și astăzi în toată lumea, Aurel Persu, care brevetează și construiește primul automobil aerodinamic (cu roțile în interiorul caroseriei, planșa 4, q), Ion Basgan, autor de invenții în domeniul forajului, breveteat și aplicat atît în România, cît și în S.U.A. (planșa 4, o), Gabriel Dimitriu, inventatorul viorii electronice, străbuna instrumentelor cu coarde electronice atît de răspîndite astăzi, Theodor Mănculescu, creatorul „electrografonului” (o „mașină vorbitoare”, cu înregistrare electromagnetă pe sîrmă), premergător (în 1903-1906) al magnetofonului.

Sînt cîteva dintre importante contribuții prioritare aduse de țara noastră la dezvoltarea științei și tehnicii universale, la progresul general al umanității, care îndreptățesc constatarea lui Henri Coandă că, sub raport tehnic, nu există multe națiuni care să-i fi adus omenirii, raportat la numărul de locuitori ai țării, atît cît i-a adus nația română.

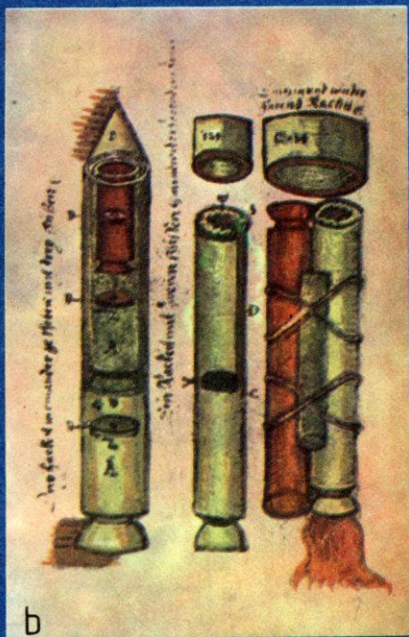
I. M. ȘTEFAN

¹— Magazin istoric, nr. 4, 5/1985; 8/1980; 3/1970; 1/1970.

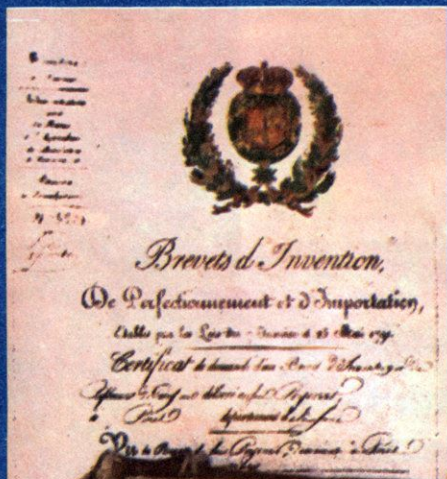
ALBUM ISTORIC

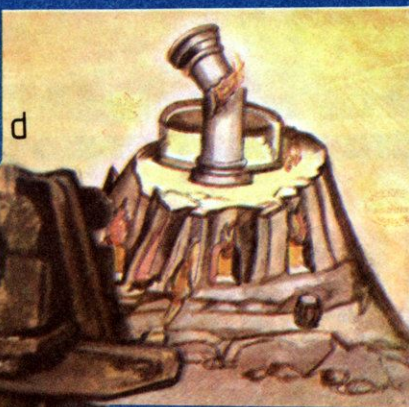
a

b

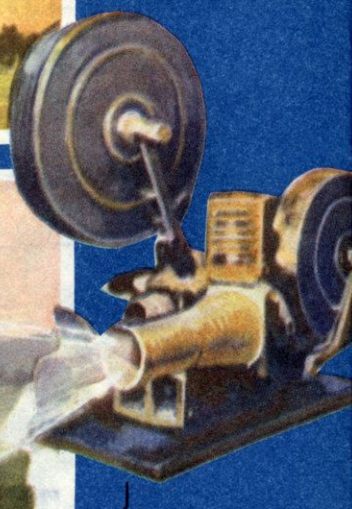
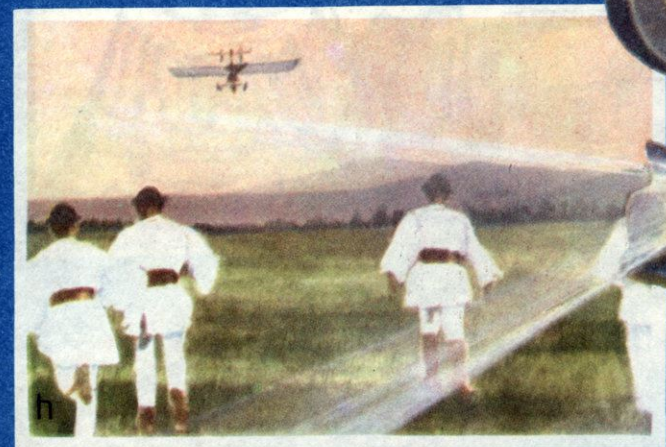
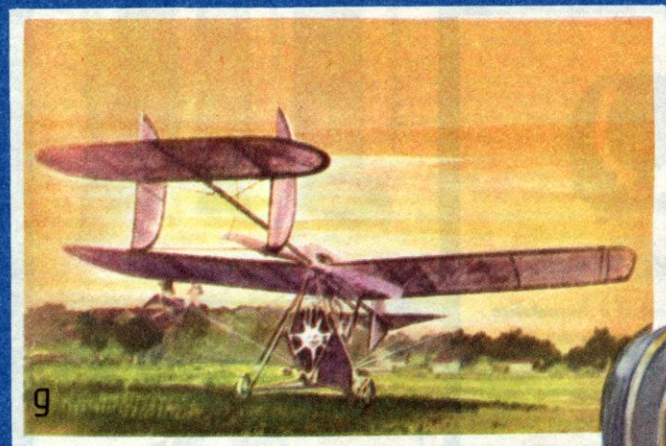
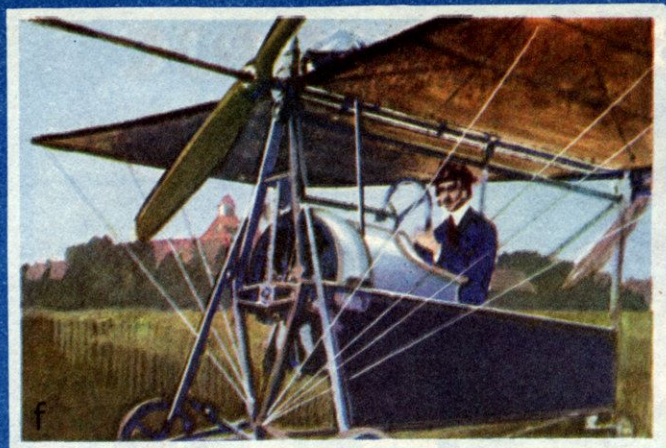
C

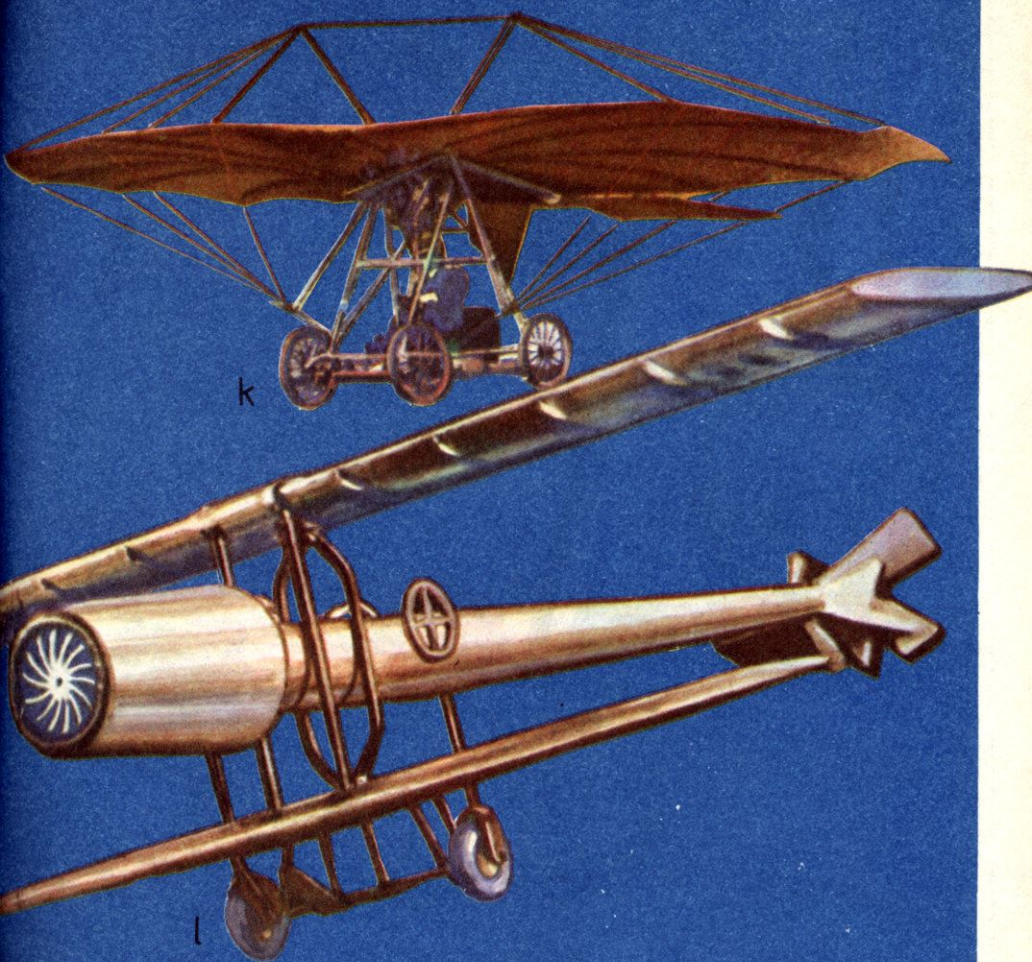

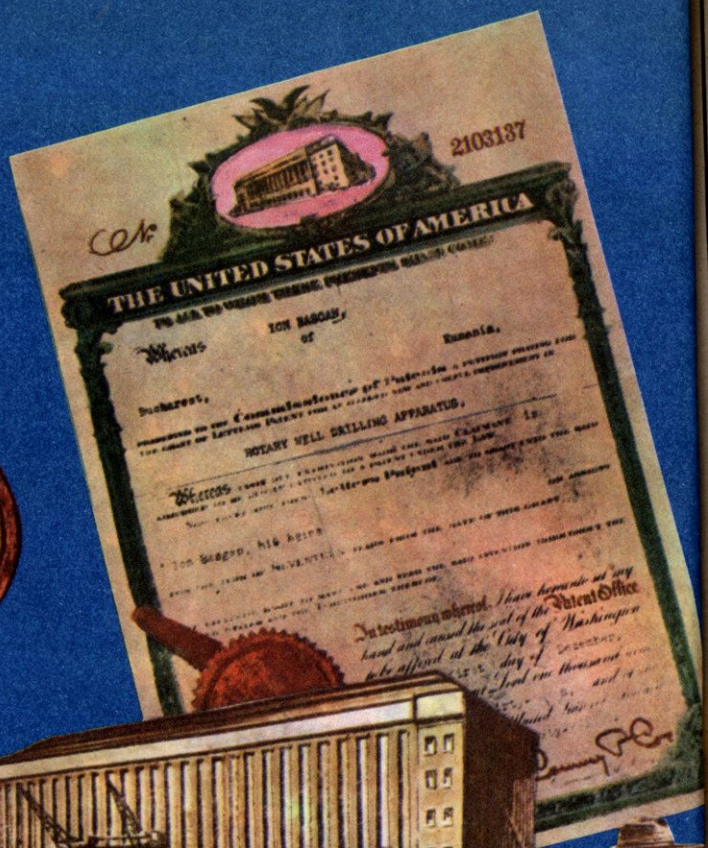
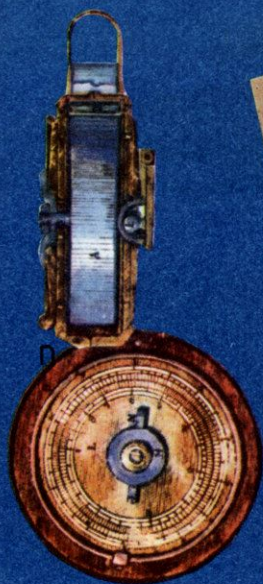
d

e

PE URMELE STRĂMOȘILOR (XXX)

Prin publicarea adaosului la capitolul *Faptele goților sau goților*, adaos cunoscut sub termenul grec *Paralipomena*, Carlo Troya lărgea considerabil aria de cunoștințe privind trecutul goților, care, potrivit părerii sale, alcătuiau un popor identic cu goții. În fața ceretătorilor, se deschidea astfel o lume nu mai puțin fascinantă decât a vizigoților și ostrogoților — aceea a lumii nordice, arătând cit de relative puteau să pară opiniile lansate în decursul vremii de diferiți cărturari, care, în dorința de a-și susține ipotezele forșau, adesea, sensul unor informații istorice sau, dimpotrivă, ignorau pe cele ce nu se înscriau în veridicele lor.

Istoricul italian ale cărui puncte de vedere le-am urmărit de-a lungul mai multor episoade ale serialului *Pe urmele strămoșilor* utilizează și în acest capitol un bogat material bibliografic, din care nu lipsesc lucrări inedite sau puțin cunoscute lumii istoriografice până la el; această bogată bibliografie era rodul investigațiilor întreprinse de autor în anii peregrinărilor sale prin Italia, în urma înfringerii mișcării carbonarilor napolitani la care participase în anul 1820. Referindu-se la una dintre aceste lucrări, pe care avusese prilejul să o consulte în anii tinereții, consemnă: „Am citit la Roma *Cronicle lui Petru de Duisburg* [cronicar german ce a trăit în sec. XIV] și *Dizertațiile* pe care Hartknock le-a adăugat acestora, dar cu alte intenții, nu pentru a lămuri originea goților... În timp ce paginile acestei a doua părți a celui de-al doilea volum [al lucrării *Istoria Italiei*] erau deja la tipar, dorința de a reciti scrierea lui Petru de Duisburg mă chinuia la Neapole: «Dacă aș putea să o am din nou în minile mele»; am scris cuiva, care nu mi-a dat nici un fel de răspuns. Nu a trecut însă multă vreme și monseniorul nunțiu apostolic din Neapole îmi punea la dispoziție același exemplar din biblioteca Angelica de la Roma, din dispoziția Sanctității Sale, papa Pius IX, însoțindu-l cu o foarte binevoitoare scrisoare... Lunga studiere [a acestei lucrări] a împrăștiat negurile și mi-a dat posibilitatea să înțeleg în ce mod, în decursul veacurilor, Roma idolatră [în sensul de politeistă] a dat legi popoarelor prin intermediul legiunilor și al latinității; cum, apoi, Roma creștină a debarbarizat, prin intermediul *Evangeliei*, pe barbarii nedomoliți de legiuni, unind într-o singură credință sfărâmatele imperii ale pământului, mult mai vaste decât cele ale Romei păgâne”.

Carlo Troya face o trecere în revistă a principalelor ipoteze privind posibilele relații stabilite între ramurile gotice din Scandinavia și popoarele vizigote și ostrogote, întilnite, în primele veacuri ale erei noastre, pe teritoriul Daciei și, apoi, în drumul lor pînă în Italia și Spania. Prima în ordine cronologică — arată Troya — a fost ipoteza lansată de învățatul olandez Cluverius¹, care, pornind de la legenda ieșire a goților din Scandinavia, sub conducerea lui Bericus (sau Berico) — legendă cu care Iordanes își începe a sa *Istorie a goților* —, a considerat că gotonii lui Tacit, guttii și gittonii descriși de Ptolemeu ar fi unul și același popor, identic cu goții din veacurile de început ale erei noastre, împărțiți ulterior în cele două ramuri. Istoricul italian arată limitele ipotezei lui Cluverius, precizînd, totodată, meritele pe care acesta le-a avut în explicarea unor erori ale lui Iordanes. Mai aproape de adevăr i se pare istoricului italian părerea lui Hugo Grotius, care admitea și el posibilitatea unei pătrunderi a neamurilor gotice dinspre nord spre părțile sudice ale continentului, dar considera că această mișcare se va fi petrecut în timpuri imemorabile, cu mult înainte de momentul în care Iordanes plasa venirea lui Bericus.

Hugo Grotius², de origine olandeză, născut la Delft, în anul 1583, a fost unul din reputații învățați ai secolului XVII. După studii juridice și istorice a deținut diferite funcții politice în Olanda, pînă în anul 1618, cînd, ca urmare a unor conflicte interne, a fost arestat și condamnat la închisoare pe viață. A reușit să evadeze trecînd în Franța, apoi în Suedia, al cărei ambasador în regatul franc a fost o vreme. Activitatea diplomatică i-a atras un binemeritat renume, el fiind socotit între altele întemeietorul dreptului internațional, tratatul său *De jure belli ac pacis*, alcătuit în 1625, fiind axat pe ideea că războiul și pacea trebuie să fie supuse unor anumite legi și norme juridice internaționale. În tratarea problemelor politice și militare — arată Hugo Grotius — trebuie descoperite și analizate motivele și cauzele cele mai adînci.

Preocupat de diplomație, Grotius nu și-a neglijat nici studiile de istorie. Încă în 1611 primise misiunea de a alcătui o istorie a republicii olandeze, istorie pe care a realizat-o în două lucrări: *Annales*, tratînd perioada cuprinsă între anii 1559 și 1588, și *Historiae*.

¹⁻² Magazin istoric, nr. 7/1988; 9/1984.

asupra perioadei 1588-1609, lucrări în care dovedește un deosebit talent psihologic și spirit critic obiectiv. Perioada șederii în Suedia s-a concretizat în lucrarea *Historia Gothorum, Vandalorum et Longobardorum*, apărută în anul 1655; este lucrarea care atrage atenția lui Carlo Troya.

În vremea în care Troya își redacta lucrarea, la jumătatea sec. XIX, noi ipoteze erau lansate de către diferiți istorici, unele dintre ele uzind de raționamente originale — e drept, — dar extrem de neconsistente. Astfel, potrivit lui Hunt, omul s-ar fi născut la Polul Arctic, deoarece — afirma el — nimeni nu a încercat să pătrundă în regiunile friguroase venind dinspre ținuturile calde! Un alt istoric, germanul Puffendorf, aprecia că oamenii ar fi ajuns în regiunile nordice atrași de strălucirea Stelei Polare! ș.a.m.d.

Cluverius — arată, în continuare, Carlo Troya — putea să se înșele în ipotezele sale, deoarece la vremea sa nu avea știință de multe scrieri antice care menționau prezența timpurie a goților în sudul continentului (istoricul italian citează în această privință scrierea lui Ioannes Lydos, tipărită de-abia în anul 1812). În continuare, el menționează o întreagă pleiadă de autori antici care menționează pe goți în diferite momente: între acestea legea promulgată de antecesorul lui Justinian,

împăratul Justin, în anul 523, lege de la care erau exceptați goții ce erau la data respectivă sau urmau să devină foederați. Cine puteau fi acești goți — se întreabă autorul lucrării ce face obiectivul prezentării noastre — de vreme ce ostrogoții se aflau în Italia, iar vizigoții ajunseseră și mai departe, tocmai în Peninsula iberică? Ei nu puteau veni — după părerea lui Troya — decât din teritoriile dacice, unde continuau să locuiască din vechime. Cit despre goții semnalati de diferiți autori în regiunile baltice, ei constituiau o ramură din marea trunchi geto-gotic, ajunși acolo după moartea lui Ermanarich cel Mare și izolați de acest trunchi în urma venirii valului migrator al hunilor.

De aici, din această parte nordică a Europei — conchide Carlo Troya — s-a declanșat, în sec. VII, nu mai puțin interesanta epocă a normanzilor, care a marcat puternic evoluția istorică a părții apusene a continentului în ultimele veacuri ale primului mileniu al erei noastre. Despre acest capitol al precupărilor cărturarului italian ne vom ocupa însă în episodul următor al serialului nostru. Deocamdată să urmărim, prin intermediul indicelui cronologic de locuri, oameni și fapte, principalele momente ce au punctat istoria geto-goților nordici în prima jumătate a mileniului I.

În era noastră

Anul 160 (1) În scrierea sa, Geografia. Ptolemeu menționează insula Scandia despre care scrie că se afla în vecinătatea gurilor Vistulei care, pe atunci, furește că aveau altă întărire decât cele de astăzi; este potrivit descrierii sale, o Scandia compusă dintr-o parte de Codanonia lui Pomponius Mela și de Scandinavia lui Plinius. Ist. I., pp. 236-237. Părțile de sud ale Scandiei erau locuite, după părerea lui Ptolemeu, de gutții și de daucioni. Ibid. După părerea lui Malte Brun (istoric danez) daucionii ar fi dat numele lor Daniel sau Danemarek, nume care însă poate să derive, mai bine, din cel al golfului Codanus.

Același Ptolemeu menționează în Sarmatia europeană pe gitonii. Ibid. Potrivit părerilor unor recenți autori, guttonii lui Ptolemeu, pornind din Suedia și din Norvegia au dat propriilor lor nume fluviliu Guttales, astăzi Pregel; s-au răspândit în jurul Vistulei, fiind numiți gitonii, de Tacit, gutții din Scandia Vistulană de Ptolemeu și de gitonii din Sarmatia sa europeană; au pătruns, apoi, înecut cu înecul, spre Dunăre și învingând [după părerea lui Malte Brun] poporul geților sau dacilor (Zamolxienii ai lui Burebista, Deceneu și Decebal), trecând apoi în Spania și în Italia.

Dar de ce să nu presupunem, în baza unor istorii mult mai sigure, că guttonii lui Tacit au pornit, înainte de era noastră, după moartea lui Burebista și a lui Deceneu, din regiunile din vecinătatea Dunării, îndreptându-se spre Marea Baltică și spre Vistula, dincolo de care au dat numele lor fluviliu Guttales? N-au fost oare geții confunziți de mil de ori de către scriitorii antici cu scitii, în scitii și sarmatii nu fuseseră înflăcări oare în Germania înainte de Pliniu și de Tacit?

Analizând scrierea lui Tacit, Malte Brun crede că acesta a enumerat din greșală printre germani pe gotoni și pe ligi, împreună cu alte popoare. Nu mă opun părerii, căci Tacit nu atribuie germanilor un stat permanent, decât în situațiile de război. Ascultarea de care dădea dovadă gutonii și ligii față de restul triburilor să fi fost de așa natură că Tacit a vrut să o diferențieze, așa cum a și făcut, de cea a germanilor. De aceea, e mai probabil că gotonii și ligii aparțineau neamului getic; mai cu seamă gotonii, după ce au avut drept conducător pe Catualda, se pot considera ca supuși lui Decebal, în anul 98, atunci când Tacit îi amintește în cartea sa referitoare în Germania. Dar nu pot fi de acord cu Malte Brun, atunci când afirmă că gotonii și ligii ar fi slavii, cu toate că nu ignor faptul că slavii au cucerit, la eteva secole după Tacit, Pomerania și alte regiuni, unde ligii și gotonii aveau, mai înainte, așezările.

Lesirea vandallilor (vezi Faptele geților sau goților) exemplu de migrațiune dinspre nord spre sud, în sens contrar celui a sarmatilor și a scitilor lui Pliniu, către Germania boreală și Marea Baltică. Cu vandali s-au unit, probabil, rugii și scirii pe care-l găsim, într-o epocă mai târzie, stabiliți la Dunăre și în Italia. Căre gotonii lui Tacit, gutții și gitonii lui Ptolemeu nu ar fi putut să facă același lucru ca vandali, și să ajungă, din etapă în etapă până în Italia și în Africa? Ar fi putut, răspund, și poate că au venit împreună cu mulțimea barbarilor; dar cum se demonstrează că au pornit din peninsula Scandinavia? Și, chiar dacă acest lucru ar putea fi demonstrat, rămâne clar faptul că vizigoții din Spania și ostrogoții din Italia au fost popoare acurate; ei au fost geti sau dacii, așa cum s-a văzut în Faptele geților sau goților; s-au supus întotdeauna, după

moartea lui Decebal, membrilor familiei Amallilor, veche și ilustră încă dinainte de împăratul Domitian; și atât vizigoții cât și ostrogoții au fost dusi pe culmea gloriei omenesci de către Ermanarich cel Mare.

Fantezistă deci și imaginară este pretenția lui Filip Cluverius de a înlocui gotonii lui Ptolemeu cu vizigoții și ostrogoții; aceste popoare amintite în urmă, avind o istorie neîntreruptă, ce se continuă de la Domitian și Decebal până la Ermanarich și Theodorici. Dar Cluverius, reducând cel puțin la jumătate erorile lui Iordanes referitoare la legenda venire a geților sau goților lui Bericus, a adus nu puține servicii științei; și nu mai puțin servicii Mattheo Pretorio, despre care am vorbit (vezi Tab. Cron., pp. 238, 420); și prietenul său Cristophor Hartnack. Trei autori, nașcuți, fie pe Vistula, fie în locurile învecinate. Hartnack și Pretorio au combătut cu deosebită vigoare pe Grotius care a încercat să redea vigoare originii scandinave a lui Iordanes (vezi Tab. Cron., pp. 238; 420); dar, așa cum am mai spus, s-a apropiat cel mai mult de adevăr.

Nici Grotius nu nega pătrunderea oamenilor către Tanais [Don] și Pontul Euxin [Marea Neagră]; pornind din Armenia și din Siria, dar, spre deosebire de Hartnack, considera că acest lucru s-a întâmplat în timpuri foarte îndepărtate, anterioare legendarilor lui Iordanes descriși de Iordanes. Grotius credea în unitatea neamului omenească; dar Hunt afirma că omul ar fi apărut în Scandinavia, reînnoind păreriile lui Tacit. Motivul adoptat de Hunt este că nimeni nu a încercat să treacă din pătrundă dinspre țările calde spre cele friguroase. Ar însemna oare că oamenii s-au născut la Polul Arctic? Ex duro robore natii? [Născuți din căznă grea] cum spune dictonul latin! Iml amintesc că am citit în Puffendorf că omul a căutat să se îndrepte spre

regiunile arctice atras de strălucirea Stelei Polare.

Geograful grec Agatemerus pomeneste de Scandia pe care o localizează după spusele lui Pomponius Mela și ale lui Pliniu cel Bătrîn în golful Cimbrie sau Codanus, și nu după cele ale lui Ptolemeu, către gurile Vistulei. Ist. I., p. 639; Tab. Cron., p. 252. În schimb, un alt geograf, Marcellinus din Heraclea, repetă spusele, nu ale lui Mela și ale lui Pliniu, ci pe cele ale lui Ptolemeu privind localizarea Scandiei vistulane. Ist. I., p. 755; Tab. Cron., p. 308.

În acest interval de timp, sau aproximativ între jumătatea sec. II și III ale erei noastre, geții sau goții au pus în Asla Mică, lund în prizonierat familia bunurilor lui Ulfila (Wulfila). Ist. I., pp. 677-688, 689-690, 745-746; Tab. Cron., p. 270-274, 303-304. Prin mijlocul acestor prizonieri o parte din goți s-au convertit la creștinism încă de la jumătatea, sec. III. Ist. I., vol. II, p. 799; Andius rostește o serie de predici creștine schematici, în rîndul goților. Ibid. Este ilustrată mîrturia Sf. Epifanie despre mîntuirile de călugăriște ale goților, înaintea ca, acestea să adopte arianismul. Ibid. Repetă, așadar, că goții erau creștini, în timp ce germanii mai erau păgîn. Ist. I., vol. II, pp. 807-809.

Între timp, geto-dacii lui Ermanarich înaintau spre Marea Baltică și se răspîndeau în Europa de Răsărit; li însoțeau mulți dintre romanii rămași în Dacia lui Traian, atunci cînd aceasta a fost părăsită de împăratul Aurelian. Acești romani porneau în căutare de chihlimbar și de piet prețioase. Au dus civilizația romană în aceste regiuni. Ist. I., vol. II, pp. 697-700.

844. (3) Ermanarich cel Mare din familia Amallor supune pe veneti înspre tîrmul Mării Baltice, pe estli și alte popoare nordice. Ist. I., pp. 755-756; Tab. Cron., pp. 308, 321-326: „A supus pe veneti, pe anți, pe slavi, popoarele acestilor și pe foarte multe neamuri nordice”; astfel povestește Iordanes (Cap. XXIII). Întă, așadar, provinciile orientale de la Marea Baltică devenind principala sursă a comerțului Imperiului gotic sau gotic, care, înecut cu înecut, s-a întins spre regiunile nordice, în timp ce geto-dacii coborîtorii din neamul lui Deceneu și al lui Decebal stăpîneau Spania sub numele de vizigoți, iar ostrogoții (doar pentru o scurtă perioadă de timp în acest moment) Italia.

Opiniile referitoare la cel ce cred că ar putea găsi în limba lui Ulfila o parte din limba vorbită astăzi de cătina germani. Ist. I., pp. 791-794; Tab. Cron., pp. 321-324.

Auzind vorbindu-se într-una despre o țară asemănătoare, sînt nevoiți să intre în din nou: de ce oare Ermanarich, din familia Amallor, și apoi Theodoric n-ar fi trebuit să vorbească limba strămoșilor lor Gapt și Amalus, limbă devenită ilustrată prin Deceneu și prin Ovidiu, ci pe cea a înecătorilor guttoni al lui Pitheas și a altor popoare germanice?

cca. 876 Moartea lui Ermanarich cel Mare.

897 Se redactează Geografia lui Pappus Alexandrus din care un armean, Moise din Horens (Moise Khorenati) și-a compilat scrierile sale geografice. Aici se vorbește, între alții, despre goți. Ist. I., p. 894; Tab. Cron., pp. 884-895.

435 (1) Împăratul Teodosiu, reîntîndu-se la Vistula, amintește de

Măsurătorile lui Agrippa, făcute de la acest fluviu precum și de la Ocean, adică de la Marea Baltică (considerată de el a fi Ocean), la Dunăre. Ist. I., vol. II, pp. 695-709. Aceasta era vechiul Imperiu al lui Ermanarich din familia Amallor; dar după moartea sa, hunii lui Attila au ocupat o parte din el. Ist. I., p. 1052-1053; Tab. Cron., pp. 430-432. Ist. I., vol. II, pp. 638-684.

435 Goșilor lui Ermanarich le rămîneau regiunile nordice, de la Marea Baltică, pe dreapta Vistulei și la răsărit de Baltică. Ist. I., pp. 961-962; Tab. Cron., p. 426. Se pare că încă din aceste timpuri el ar fi ajuns pînă în Dania, căreia i-au dat acest nume.

440 (1) După părerea lui [Edward] Gibbon și a altora căpitani lui Attila ar fi pătruns pînă în Scandinavia, adică în Suedia și Norvegia. Ist. I., pp. 1116, 1169, 1315, 1318; Tab. Cron., pp. 505-506, 511-513.

442 Teodorit, episcopul din Chiro, se referă la Zamolxis ca la un vechi legiutor al goților. Ist. I., p. 119; Tab. Cron., p. 511.

453 După moartea lui Attila, urmașii lui Ermanarich s-au întîrit pe tîrmurile Baltice. Șapăci de teama așezătorii dusmanii, ei și-au continuat cuceririle boreale, ducînd prețutîndul propria limbă, cultul lor și obiceiurile. Ist. I., vol. II, pp. 683-684, 687-690.

498 Procopiu [din Caesarea] (De Bello Gothico, II-XX) plasează pe rămași, neam numeros, în Thule, care în mintea sa era Norvegia de nord, unde acești gauti ar fi înțîlnit pe herullii. Ist. I., vol. II, p. 349. Acești gauti nu erau diferiți de goți sau goții pătrunși în Scandinavia. Ist. I., vol. II, pp. 673-675.

498 Dani, astăzi danezii, sînt menționați pentru prima oară de către Procopiu (De Bello Gothico, II-XV), Ist. I., vol. II, p. 342.

508 (1) Cu puțin înaintea lui Procopiu, Iordanes se referă și el la dani, dar într-un context cronologic incert. Ist. I., vol. II, p. 342. El nu pomeneste de Codanovia, lui Mela; dar într-o variantă a manuscrisului lui Iordanes, anume în cea ambroziană la Muratori păstrat la Biblioteca Ambroziana sînt amintite povestirile lui Mela referitoare la Golful Codanus.

517 Marcellinus Conte [Amianus Marcellinus] menționează năvălirea cavalerilor geți în Tracia, Iliria și Macedonia, pentru a le pusli. Ist. I., vol. II, p. 797. Relativ evenimentele din acești ani, Iordanes plasează în Scandinavia pe vagoți, pe gautigoți și pe ostrogoți. Ist. I., pp. 961-962; Tab. Cron., p. 426. Aceiași Iordanes arătase că numele de ostrogoți și de vizigoți au apărut la Pontul Euxin și în Scandinavia. Înainte de Iordanes, Trebellius Pollio dăduse numele de austrogoți sau de ostrogoți celor ce au luptat în anul 269 la Dunăre.

517 Ioannes Lydos, care pe atunci trăia la Constantinopol, atestă că aici se afla o colonie întemeiată de Pompei, pentru că ar fi invias în vecinătatea Biazanului pe geții aliați cu Mithridates [VI Eupator]; dar că acestora li se dădea numele de goți în inscripția de pe coloane cu litere latine.... Acestă coloană este închinată zeilor Fortuna mintuitoare, datorită învingerilor goților”. Firește că aceștia nu puteau fi popoare din Germania. Ist. I., vol. II, p. 707.

Aceiași Ioannes Lydos scria că geții nu erau alții decît goții. Ibid.

cca 523 Împăratul Iustin promulgă o lege împotriva ereticilor, alungîndu-i din Imperiu (roman de răsărit sub pedeapsa pierderii vieții. Excepția pe goți care erau sau ar fi devenit foederati. Or, acești goți trebuie să li fost diferiți aști de vizigoții din Spania și din Gallia gotică cît și de ostrogoții din Italia. Erau cel asupra cărora domnea Vitallian scîlt; erau cavalerii geți ai lui [Amianus] Marcellinus Conte, care prădasera Iliria; erau locuitorii Daciei renăscute, după cum scria Iordanes; erau, în sfîrșit, cu toate că puștin la număr, goții tetraștrii din Taurida. Ist. I., p. 122; vol. II, p. 225. Vizigoții și ostrogoții n-au constituit ael decît o anumită parte din poporul lui Ermanarich, plecat de la regiunile dunărene; cel mai mare număr de geți au rămas în vechile lor așezări, de dincolo de fluviu [Dunăre], ca în vechile timpuri; o altă parte s-a întins în jurul Mării Baltice. Știu că mulți vor răspunde că Împăratul Iustin ignora moderna noastră etnografie; dar el, și apoi Iustinian, știau bine din ce țară aveau veneau cavalerii geți spre a prăda Imperiul; și foederatii geți pentru a-i apăra; și nici aceștia nu ignorau din ce neam se trăgeau.

Mal povestește Ioannes Lydos că una din primele grîi ale lui Iustinian, după moartea împăratului Iustin, a fost de a explora bogățiile țării goților lui Decebal. A creat o nouă funcție, de prefect al foederatilor scîlt, adică goți—vechin cu Tracia (Lydos, De Magistratibus, cartea II, p. 28). Aducă că prosperitatea în Getia danubiană nu era mai mică decît în vremurile vechi, ale domniei lui Decebal; și că Iustinian a aflat din istoriile atăzîi pierdute, și lui Criton, medicul lui Traian, cîte și ce anume comori transportase de aici Traian. Ibid.

Scrierea lui Ioannes Lydos a fost descoperită cu puțin înainte de anul 1812 și era ignorată de Cluverius, care ar fi fost primul gata să renunțe la propriile păreri asupra patriei goților, dacă ar fi cunoscut aceste scrieri. Mai mult chiar, Cluverius ar fi fost de acord cu Cristophor Hartknoch, mîrturisînd că gutții din Pomerania—de la Vistula și gatonii lui Tacit nu erau altceva decît o colonie de geți, trecuți în Tracia de dincolo de Dunăre. Aici el au creat orașul Hells; și au suferit atacul macedoneanului [Lysimachos]. Din acest oras, apoi, precum și din regiunile învecinate geții au avansat, pînă la Marea Baltică și Vistula. Guttonii lui Ptolemeu și al lui Cluverius au fost, așadar, o ramură din marel trunchi getic ce stăpînea la Hells.

551 În acest-n Iordanes termină de scris opera sau mai degrabă Compendiul asupra Istoriei goților sau goților, în care include povestirile lui Abiavius și cîntecele gotice referitoare la Berlicus și la plecarea acestuia în fruntea triburilor sale din Scandinavia: cîntecele au influențat pe cel care au considerat că Berlicus este antediluvian; și nu vor să creadă că Iordanes povestește despre timpurile și faptele epocii sale, pe care el le cunoștea, cum a fost cartea Bellagines pe care o citează.

Ion POPESCU-PUTURI

30 martie 1856, orele 13. Pe fundalul sonor al salvelor trase de tunuri de pe esplanada de la Domul Invalizilor, din Paris, plenipotențiarii Franței, Angliei, Imperiului otoman, Rusiei, Austriei, Prusiei și Sardiniei semnează, cu o pană smulsă din aripa unui vultur din Jardin des Plantes, Tratatul de pace¹, care punea capăt războiului Crimeii, declanșat în 1853 de Imperiul țarist și încheiat prin înfrângerea acestuia de către forțele coalizate ale Franței, Angliei, Imperiului otoman și Sardiniei.

Timp de peste o lună de zile, între 25 februarie și 30 martie 1856, Parisul trăise febra marilor evenimente politice. Întrunite în capitala Franței, puterile învingătoare, cărora li s-au adăugat Austria și Prusia, urmau să decidă măsurile ce trebuiau adoptate împotriva învinsului, îndeosebi limitarea influenței țariste în sud-estul continentului, unde, de mai multe decenii, țarul se erija în protector al popoarelor creștine din această zonă.

PARIS, 1856. PRINCIPATELE ROMÂNE ÎN ATENȚIA CONFERINȚEI DE PACE

Analiza consecințelor războiului Crimeii a dovedit că ele au înruiat considerabil evoluția politică a continentului european într-o perioadă

istorică în care burghezia desăvârșea preluarea puterii, iar procesul de constituire a sta-

zentare a cadrului în care au fost abordate problemele privind principatele române în dezbaterile Conferinței de pace care a precedat semnarea documentului (vezi și nr. 1/1974). În articolul de față sint

telor naționale se apropia de punctul culminant. În acele

infățișate pozițiile celor șapte puteri semnatare ale tratatului față de statutul țărilor române în urma războiului Crimeii.

În imagine: În timpul dezbaterilor Conferinței de pace de la Paris din 1856

¹ În nr. 7/1975, revista noastră a publicat textul Tratatului de pace de la Paris din 1856, însoțit de o pre-

împrejurări, războiul a pecetluit decesul „Sfintei Alianțe”¹, a impus preponderența încontestabilă anglo-franceză și în sud-estul continentului, făcând, pentru un deceniu, din Napoleon III arbitru Europei.

Prin Tratatul de pace din 30 martie 1856, principatul românesc li s-a creat o situație particulară, fiind scoase de sub protectoratul țarist și puse sub garanția colectivă a marilor puteri europene. Mai presus de toate însă li s-a confirmat organizarea statală națională, înlesnindu-le astfel lupta pentru crearea statului național-unitar.

Înscrierea „problemei principatelor” pe agenda de lucru a Congresului de pace a fost inevitabilă. De fapt, problema românească se statornicise încă din sec. XVIII ca aspect fundamental al „chestiunii orientale”, reglementarea statutului juridico-politic al principatelor dobândind o însemnătate capitală pentru dispunerea raportului de forțe în zonă, și nu numai în zonă. În felul acesta, din cele patru (devenite apoi cinci) condiții de bază ale încheierii păcii în războiul Crimeei, care fuseseră acceptate de părțile beligerante (inclusiv de Austria și Prusia), două se raportau direct la destinul principatelor: modificarea statutului lor și instituirea unui regim internațional al Dunării. Pentru înțelegerea exactă a spiritului în care marile puteri europene concepeau să abordeze problema română (numai prin prisma intereselor lor și cîtuși de puțin din perspectiva principatelor), se cuvine subliniat că în formularea acestor condiții de pace nu există nici o referire care să sugereze Unirea. Este marele și nepieritorul merit al românilor de a-și fi înțeles, afirmat și promovat ei înșiși cauza națională. În acele condiții revoluționarii pașoptiști aflați încă în exil și unioniștii au pus în joc, fără preget, idei, argumente, abilitate politică, talent diplomatic și o neabătută perseverență de-a lungul și de-a latul Europei pentru a avansa în dezbaterile Congresului (prin intermediul Franței) „ideea

mîntuitoare” a unirii țărilor surori. În virtutea unor drepturi imprescriptibile, cu o motivație imbatibilă ca logică și realitate istorică, românii revendicau o *soluție națională* a punctului relativ la reorganizarea principatelor.

Argumente pentru Unire

Napoleon III n-a pierdut prilejul de a lărgi breșa hărăzită să desăvîrșească ruinarea opereii Tratatului de la Viena din 1815, care consfințise prăbușirea imperiului francez și crearea „Sfintei Alianțe”: invocarea și (pe cît posibil) aplicarea principiului naționalităților. La 20 februarie 1856, deci înainte de a se fi deschis lucrările Congresului de pace, împăratul Franței a avut o convorbire cu Buol, ministrul de externe al Imperiului habsburgic. Cu acea ocazie, Napoleon III și-a exprimat dorința ca, pe lângă discutarea chestiunii poloneze și italiene, în congres să fie dezbătută și chestiunea unirii principatelor române. Două zile mai târziu, Buol a avut surpriza să afle că și Rusia (din motive diferite însă de cele ale Franței) era, în privința viitorului principatelor, în deplin acord cu opiniile cabinetului de la Paris.

În sfîrșit, în memorabila zi de 8 martie 1856, ministrul de externe francez, Walewski, a ridicat în congres, în mod oficial, „alternativa preferată” a unirii principatelor, singura rezonabilă, conformă cursului istoric, ca o necesitate — spunea el — ce trebuia admisă și proclamată de areopagul european. I s-au alăturat reprezentanții Rusiei și Angliei, respectiv Orlov și Clarendon. S-au opus Ali Pașa (trimisul Porții) și Buol. Ministrul de externe al Franței a replicat insistenț că, fapt neîndoielnic, românii voiau Unirea, care se întemeia pe comunitatea de origine, limbă, religie și cultură. În acea dispută, Buol a pronunțat — cum s-a zis — cuvintele care s-au dovedit nu numai fatale pentru adversarii Unirii, dar care ilustrau necunoașterea și desconsiderarea sentimentelor românilor:

Delegații celor șapte puteri care, în 1856, în capitala Franței, au dezbătut problemele privind organizarea politică a principatelor române

¹ Magazin istoric, nr. 7-8/1969.

„N-au fost consultate populațiile celor două principate”. „Să le consultăm atunci”, a răsunat o voce (Clarendon — susținut unii). Ceea ce se va și întâmpla, nu înainte însă ca plenipotențiarilor să-și fi consumat rezervele de energie și „onorabilitate” în controverse din care n-au lipsit amenințările și violențele de limbaj. Buol, de pildă, n-a putut suporta nici măcar aluzia la un prinț străin pe tronul Principatelor Unite fără să exclame: „Îl vom arunca cu propriile noastre mâini în mare [Marea Neagră]!”.

Între pretextele vehiculate de adversarii Unirii a fost și acela că Ali Pașa nu dispunea de instrucțiuni care să-i îngăduie participarea la o discuție privitoare la această problemă. S-a hotărât, în consecință, ca el să ceară aceste instrucțiuni la Poartă. Cît privește poziția diplomaților austrieци, aceasta s-a mai atenuat, ca urmare a eforturilor românilor, a convenției franco-ruse, poziției Sardiniei, care vedea în Unire „un precedent periculos și contagios în sine”, precum și a înclinării lui Clarendon și a prusienilor în favoarea cauzei românești. Nefiind sigur că Unirea va putea fi împiedicată, Buol a făcut propunerea către Franz Iosif ca în acest caz cabinetul de la Viena să se străduie pentru o cît mai mare independență a țărilor române față de Poartă, dar cu un arhiduce pe tron (ceea ce însemna un Habsburg, căci un asemenea titlu exista numai în familia domnitoare din Austria). Era însă, preciza diplomatul austriac, o soluție *in extremis* și cu totul de nedorit.

De aceea, manevrele s-au mutat pe malurile Bosforului, unde la 9 martie, a doua zi după ședința congresului în care Walewski propusese Unirea, internuțului austriac în Imperiul otoman, Prokesch-Osten, a primit ordinul telegrafic să acționeze pentru a i se trimite lui Ali Pașa instrucțiuni de repudiare a Unirii. La 11 martie Prokesch-Osten a fost primit de marele vizir și la Ministerul de externe, obținînd confirmarea respingerii de către Poartă a Unirii. Concomitent însă Thouvenel, ambasadorul Franței la Con-

stantinopol, primise și el ordine să intervină în favoarea Unirii, în care scop a prezentat o notă confidențială ministrului de externe otoman, Fuad Pașa, conținînd numeroase argumente pentru Unire. La 11 martie 1856, cînd Thouvenel intra la Fuad Pașa cu acea notă, Prokesch-Osten ieșea triumfător de acolo, avînd garanția dorită. În sprijinul poziției sale, diplomatul austriac folosisese argumentele leit-motiv ale Vienei: Unirea înseamnă independența principatelor, ruina Imperiului otoman, extinderea teritorială a țărilor române în dauna Imperiului habsburgic (firește, aluzia se referea la Transilvania, Banat și Bucovina), transformarea teritoriului românesc într-un focar revoluționar etc.

Trebuie subliniat rolul negativ pe care l-a jucat, în acel moment și în acea confruntare la Poartă, ambasadorul Angliei, Stratford Redcliffe, numit, grație uriașei influențe ce o exercita, „al doilea sultan”. Spre deosebire de șeful său, Clarendon, care la Paris se raliase inițial propunerii lui Walewski, ambasadorul s-a arătat neclintit în refuzul de a accepta Unirea și a manevrat cu intransigență, stăruind la Poartă asupra acelui mare rău ce, după opinia sa, ar fi însemnat Unirea: prinț străin ereditar, independență, exemplu urmat de Serbia, începutul disoluției Imperiului otoman etc.

O inovație favorabilă

Oricît de ample, îndrăgite, pasionante au fost acele duelluri și manevre de culise, ele nu au putut ignora și, cu atît mai puțin, răsturna o situație politică bine conturată, solid așezată în coordonatele sale fundamentale. Prin efortul stăruitor pe care de aproape un deceniu, de la 1848, îl depuneau românii, unirea principatelor devenise o cauză a conștiinței politicii europene. Ea era felul suprem al românilor, către care se îndreptau toate speranțele, angrenînd eforturi din cele mai diverse: demonstrații de masă, memorii, scrieri de tot felul, contacte personale cu reprezentanți ai marilor puteri etc.

Statele prounioniste (Franța, Rusia, Sardinia și Prusia), care utilizau în sprijinul conduitei lor înseși argumentele românilor, au rămas pe pozițiile destinate a contribui la unirea principatelor și, implicit, la slăbirea Imperiului otoman.

Deși Unirea n-a fost adoptată în congres, iminența înfăptuirii ei devenise limpede pentru toată lumea. După cum se știe, articolele XXII-XXVIII ale Tratatului de pace de la Paris stipulau, între altele, pentru principatele române: menținerea suzeranității otomane, garanția marilor puteri, excluderea oricărei protecții exclusive (deci și a celei țariste), a oricăruia drept particular de ingerință în treburile interne, administrație independentă și națională, armată națională, libertatea cultelor, a legislației, a comerțului și a navigației. Era prevăzută, totodată, revizuirea Regulamentelor organice, în care scop o comisie specială (numită Comisia europeană pentru principate), cu un comisar otoman, urma să se întrunească la București, avînd „drept sarcină să se informeze asupra stării actuale a principatelor și să propună bazele viitoarei lor organizări”. Articolul XXIV al Tratatului stipula convocarea unor adunări reprezentative (Divanurile sau Adunările ad-hoc) în Moldova și Țara Românească, prin care să se exprime „dorințele populațiilor referitoare la organizarea definitivă a principatelor”.

Luînd în considerare doleanțele exprimate de cele două Adunări ad-hoc, Comisia europeană urma să le prezinte unei conferințe a marilor puteri la Paris, destinată să dea hotărîrea finală ce va fi comunicată principatelor printr-un hațișerif. În caz de tulburare a liniștii interne în principate, Poarta urma să decidă, împreună cu puterile contractante, măsurile necesare, o intervenție armată neputînd avea loc fără un acord prealabil între puterile garante. Tratatul prevedea, de asemenea, ca evacuarea principatelor de trupele de ocupație să se facă după schimbarea instrumentelor de ratificare, stipulîndu-se retroci-

darea către Moldova a trei județe din sudul Basarabiei.

În pofida evidenței mersului spre Unire, puterile antiunioniste (cu deosebire Imperiul otoman și Austria) nu și pierduseră iluziile preponderenței lor atita vreme cât în principate se mai aflau trupe de ocupație austriece. Iată de ce, atunci când reprezentanții Franței l-au întrebat pe Buol despre data evacuării armatelor, acesta „a explodat ca o rachetă”.

În ciuda faptului că Unirea nu era stipulată în mod direct și că puterile „țineau încă strâns legate” principatele de Poartă printr-o terminologie feudală (suzeran-vasal), Tratatul de pace de la Paris înfățișa într-o lumină promițătoare idealurile naționale românești, grație tocmai avântului și deciziei luptei de emancipare a românilor. Astfel se și explică aprecierile pozitive emise de istorici în privința

referirilor Tratatului la viitorul românilor. J.B. Duroselle, spre exemplu, avea să noteze că România, un stat european, „practic independent...”, lua naștere din Congresul de la Paris. Adevărul istoric impune concluzia că Tratatul de pace de la Paris nu a dat românilor un stat național și cu atât mai puțin, independența. *Făurirea statului național român modern n-a fost hotărâtă la Paris, ci în principate și în urma unei lupte dirse purtate de români cu fermitate și multă măiestrie politico-diplomatică.* Marea însemnătate a Conferinței de pace de la Paris rezidă în recunoașterea europeană oficială a legitimității aspirațiilor naționale românești și în crearea cadrului politico-diplomatic favorabil împlinirii lor de către însuși poporul român.

Deși, prin prevederile Tratatului, principatele se găseau sub o dublă tutelă — suzeranitatea otomană și garanția marilor puteri (Franța, Rusia,

Austria, Anglia, Turcia, Sardinia și Prusia) —, teritoriul lor fusese debarasat de ocupații militare străine. Românii erau astfel îndrituiți să pună în practică o clauză a Tratatului care s-a dovedit a fi deosebit de eficientă: exprimarea doleanțelor lor prin intermediul Adunărilor ad-hoc. *Aceasta echivala cu o inovație în istoria raporturilor politice internaționale: apărul la dreptul de autodeterminare al unui popor.* Dar, de vreme ce traducerea în viață a dorințelor românești exprimate prin vot avea să fie hotărâtă de o nouă conferință internațională și nu de cei chemați să-și spună păsurile, avem de a face cu recunoașterea unui drept interpretat în sens restrictiv. Oricum, fie numai și prin ceea ce prevedea, Tratatul de la Paris promulga totuși principiul naționalităților, căruia românii aveau să-i găsească peste numai trei ani o atît de originală aplicare.

Lucian BOICU

CONVINGEREA ÎN MARILE IDEALURI

(Urmare din p. 31)

rului de rebel, în 1865 — dacă o armată tinăra și numerică inferioară nu putea redobîndi potențialul de bărbăție al vechilor armate române: „una din problemele politice cele mai vitale:... o armată [tinăra] de 30 000 de români n-ar fi în stare de a bate 180 000 de dușmani?”

În timpul Războiului de independență, B.P. Hasdeu s-a îngrijit, în calitate de director general al Arhivelor Statului, de păstrarea fondului arhivistic național, propunînd a-dăpostirea „documentelor mai importante” aflate în fondurile arhivistice din Capitală, pentru a le salva de o eventuală primejdie a lor.

În viziunea lui Hasdeu, independența cucerită de „viteji de la Grivița” trecea ca al treilea important moment românesc al veacului, astfel că națiunea română îi apărea ca

„rechiămată din morți prin suflul lui Tudor Vladimirescu, renăscută la o viață nouă prin avîntul generațiunii de la 48, botezată prin trecerea Dunării și ghiulelele de la Grivița, copil a trei momente sublime de entuziasm și numai entuziasm”.

Dar opera cu care ar fi vrut să se încununeze veacul său — Unirea cea Mare — și care a fost aspirația milioanelor de români nu i-a mai fost dat marelui patriot să o vadă înfăptuită. El a crezut însă cu tărie, cu un optimism nemărginit în realizarea ei, ca unul care luptase pentru acest ideal încă din fragedă tinerețe. „Așadar chestiunea ce ne va preocupa în acest studiu de înaltă politică — spunea el la începutul serbării din 1867 dedicată Unirii — este Unirea cea Mare, de realizat de acum între toate piraiele, ce trebuie să se verse în oceanul românesc; între toate acordurile, fără care nu se poate armoniza hora noastră națională: între toate pietricelele, cite sînt necesare pentru a reconstitui anticul mozaic: Dacia lui Traian!” Cercetările pluridiscipli-

nare ale tatălui său și ale lui însuși îi formaseră încă din acea perioadă imaginea superba a unui „majestuos tablou de o unitate națională fără exemplu [precedent] în analele lumii”. Acest ferm fundament științific, consolidat prin opera lingvistică care i-a încununat întreaga activitate — *Etymologicum Magnum Romaniae. Dictionarul limbii istorice și populare a românilor*, pentru edificarea căruia s-a adresat păstrătorilor străvechiului tezaur de limbă din toate părțile locuite de români — i-a dat convingerea că Unirea cea Mare era iminentă. El dovedea o previziune memorabilă vorbind despre acest viitor atunci cînd, la 20 decembrie 1892, inaugura sesiunea Ateneului Român, spunînd că România „va uimi la timpul său Europa prin istețimea și virtutea adolescenței sale!”. Era crezul lui statornic, care pînă și în scrisorile adresate Iuliuilor sale — soția și fiica — nu și putea înfrîna patosul: „Iubesc pînă la nebunie neamul românesc și viitorul românilor!”

Octavian ONEA

Note zilnice

Cînd s-a instalat amurgul asupra emisferei nordice, la 15 martie 1939, Cehoslovacia „a încetat să existe”, cum proclamase la începutul dimineții Hitler, Wehrmachtul ocupînd Boemia și Moravia, trupele Ungariei horthyste extremitatea răsăriteană a țării, iar Slovacia, care-și proclamase „independența” printr-un complot urzit la Berlin, se pregătea să ceară „protecția” Germaniei. A fost o lovitură care a răspîndit o undă politică de șoc în întreaga lume, resimțită în mod deosebit în România. Astfel, primul trimestru al anului 1939, la care se referă Notele zilnice publicate în acest număr, început sub semnul tensiunilor în creștere în relațiile româno-germane, se încheia pentru țara noastră într-o atmosferă de profundă îngrijorare, de căutare a răgazului necesar aplicării măsurilor de apărare a fruntarilor.

Odată cu dispariția statului cehoslovac a încetat să existe și Mica Înțelegere, iar situația politico-militară internațională a României s-a agravat, ajungînd la cel mai periculos moment de la Marea Unire din 1 Decembrie 1918, fiind lovită puternic și dotarea armatei române cu tehnică de luptă și muniții. Din totalul contractelor încheiate de România pînă la izbucnirea (în aceeași toamnă) al celui de al doilea război mondial, șaptezeci la sută o reprezentau cele din Cehoslovacia. Ocuparea Boemiei și Moraviei a fost urmată și de anularea permiselor de export pentru armamentul destinat României, căreia trebuia să-i mai fie livrate: 252 obuziere calibru 100 mm, 56 obuziere calibru 150 mm, 299 980 puști Mauser Z.B. calibru 7,92 mm, 2 771 camioane ș.a.m.d.¹ Apăruseră deci probleme copleșitoare și pe planul înzestrării armatei, însăși chestiunea producerii în țară a armamentului și muniției de mare consum căpătînd o nouă dimensiune, iar găsirea de furnizori externi devenind acută.

La 20 martie 1939, solicitînd încă o dată guvernelor britanic și francez sprijin pentru

necesitățile sale de înarmare, guvernul român punea pe prim plan „ca marile puteri occidentale, din propria lor inițiativă, să lase să se știe într-o formă cît mai precisă că nu admit noi schimbări în hotărîre și stările din Europa și că sînt hotărîte să ne ajute cu toată puterea lor militară să ne apărăm granițele”².

În noua conjunctură internațională și date fiind presiunile germane în spatele cărora se profila acum vecinătatea „balonetelor”, chiar a doua zi după ce unități ale Wehrmachtului anexaseră Memel (Klaipeda, în Lituania), tratativele economice româno-germane, care fuseseră tergiversate mai bine de o lună, sînt încheiate la 23 martie, prin semnarea unui tratat. Pînă în ultimul moment, conducerea României a scontat că se va putea eschiva semnării tratatului sau va continua tratativele pînă ce prevederile lui vor fi echilibrate. E revelator în acest sens că în cursul unei convorbiri a ministrului britanic la București cu Carol II, relatată la 21 martie de ambasadorul britanic la Moscova comisarului poporului pentru afaceri externe, monarhul „a spus că România rezistă presiunii germane, dar că nu va fi în măsură să o facă la nesfîrșit dacă nu va primi promisiunea unui ajutor din strălînătate”³. Ceea ce nu s-a întîmplat. Oricum, nota primul ministru A. Călinescu, „dacă am făcut acordul economic cu Germania a fost pentru a cîștiga timp și unele avantagii economice, nu pentru a ne apropia politicește de Germania”⁴.

O nouă cursă contracronometru începuse, iar timpul însuși devenise un factor de primă mărime politico-strategică.

Eugen PREDA

¹ Politica externă a României, Dicționar cronologic, București, 1986, p. 226.

² Ministère des Affaires étrangères de l'U.R.S.S., L'U.R.S.S. dans la lutte pour la paix à la veille de la seconde guerre mondiale. Septembre 1938-août 1939; Documents et matériaux, 1976, doc. 132.

³ Magazin istoric, nr. 6/1977, p. 56.

⁴ Precizăm că în redarea textului din Note zilnice, întreruperile sînt marcate prin trei puncte; notele care nu poartă altă mențiune și cuvintele între paranteze drepte ne aparțin. Ortografia a fost pusă în concordanță cu normele actuale.

¹ Vezi pe larg Ilie Ceaușescu, Politica militară a României, instrument al apărării independenței naționale și integrității teritoriale a țării noastre (1938-1940), în Fie din istoria militară a poporului român, vol. 8, București, 1981, pp. 148-149.

10 februarie... La 5, la Președinție, consfătuire cu Armand Călinescu, Gafencu, Bujoi și Mitiță Constantinescu, pentru a pregăti un punct de vedere comun, în vederea sosirii în țară a lui Wohltat¹ care dorește a netezi pe cale economică încordarea politică dintre Germania și România. Ne dăm seama că trebuie să facem anumite sacrificii economice pentru a ne salva hotarele, pe care Germania ar fi dispusă să ni le recunoască sub o formă precisă (pact de neagresiune etc.)². Examinăm metoda de lucru și natura bazei de înțelegere, apărind moneda și admitând colaborarea economică, pentru a pune în valoare bogățiile (petrolul) și pentru o mai bună producție agricolă (motorizare) etc.

Aflu că în dimineața acestor zile s-a descoperit un complot nou, făcut de 15-20 tineri, înarmați cu pistoale automate, grenade, 1000 cartușe etc., care se învoiseră a se înșira pe stradă, prin jurul podului de la Sf. Elefterie, pe unde avea să treacă [Armand] Călinescu, plecând de acasă. Au mărturisit cinic intențiunile lor, chiar dacă aceștia i-ar fi costat viața...

Călinescu era destul de calm și se mira singur de norocul ce a avut.

La ieșirea din consfătuire, s-a aflat de arestarea unui nou grup complotist.

La 7, ședință interministerială la Ministerul înzestrării armatei, la care participă Călinescu, Mitiță, Bujoi, Paul

¹ Helmut Wohltat, director ministerial, consilier al lui H. Goering, în calitate de „delegat” pentru planul de patru ani, inaugurat în septembrie 1936, departament pentru control și coordonarea economiei germane în vederea pregătirii de război. H. Wohltat, care se ocupa de negocierile economice pentru asigurarea, îndeosebi, a materiilor prime și produselor agro-alimentare, urma să sosească la București la 13 februarie. Reluarea trativelor economice româno-germane fusese convenită pentru 30 ianuarie, după revenirea la post a ministrului german la București W. Fabricius.

² Din nota convorbirii lui G. Brătianu și Atta Constantinescu la Berlin (4 februarie) rezultă că H. Goering a dat asigurări că Germania nu va sprijini pretențiile teritoriale henrichsthe, dar că a eșuat orice angajament scris în acest sens.

Teodorescu și gl. Sănătescu³. Discuție mai largă pe chestia Fabricii explozivi...

Simbătă, 11 februarie... La 11, la rege, ședință intimă, în chestiunea Germania, cu discuții similare ca în consfătuirea de la Președinție, în ce privește acordul cu Germania. Regele afabil, curtenitor. Vorbim toți, pe rând. Eu expun punctul de vedere al înzestrării armatei. Mă tem că Germania nu ne va da numai mașini, ci utilaj și mai mult măruri de consum...

18-19 februarie (Oradea)... A doua zi [19 februarie], plec să văd sectorul Diosig⁴. Pun să se tragă cu mitraliera. Vizitez o baterie antiaeriană. Vizitez o escadrilă în alarmă. Impresie bună. Iau masa cu ofițerii la Diosig...

Luni, 20 februarie... La 8 ¹/₂, dîneu la [Ministerul de] externe, în cinstea miniștrilor Întelegerii Balcanice: Metaxas⁵, Saracioglu⁶, Al. Cîncar-Markovici. Conduc la masă pe Lady Hoare, nevasta ministrului Angliei⁷, o femeie inteligentă, cu conversație îngrijită, alături de d-na Biering⁸. După masă, recepție

³ Constantin Sănătescu (1895-1947), general și om politic, a luat parte, ca reprezentant al cercurilor Palatului, la unele acțiuni în vederea răsturnării guvernului antonescian; prim-ministru de la 23 august pînă la 2 decembrie 1944. (Magazin istoric, nr. 8/1974).

⁴ Comună în județul Bihor; V. Slăvescu venise pentru a inspecta serviciul fortificațiilor.

⁵ În aceeași zi începuse a VII-a sesiune ordinară a Consiliului Permanent al Întelegerii Balcanice. La 22 februarie, G. Gafencu a semnat împreună cu Alexander Cîncar-Markovici (1889-1952), numit ministrul afacerilor externe al Iugoslaviei chiar în aceeași lună, un protocol secret prin care se prelungea pe cinci ani Convenția de alianță dintre cele două țări.

⁶ Ioannis Metaxas (1871-1941), general și om politic grec, s-a proclamat (1936) șef pe viață al guvernului elen; deținea și portofoliul afacerilor externe.

⁷ Săkrü Saracioglu (1887-1953), ministru de externe al Turciei din 1938 pînă în iulie 1942, cînd devine prim-ministru.

⁸ Un corespondent britanic la București o descria ca „un excelent pilot”. Era reputată de asemenea, deosebit de frumoasă. În ceață un ceas deșteptător. Încît atunci cînd făcea vizite de natură diplomatică, gazdele tresăreau la auzul unui straniu bîzbit emanînd din poșeta Lady-ei Hoare, ceea ce arăta că soția ministrului britanic era pe cale să plece în vederea următoarei întîlniri.

⁹ Sofia lui E.A.M. Biering, ministru Danemarcei și Islandei la București, din 10 decembrie 1930.

la externe. Lume multă, căldură imposibilă. De ce nu se face un triaj mai atent al lumii ce se invită acolo?

În timpul recepției, mă retrag în cabinetul lui Gafencu, cu el, Călinescu, Bujoi și Urdăreanu. Vorbim de pretențiunile lui Wohltat¹⁰. Urdăreanu știa că m-am dus la Academia cu Iorga¹¹. Îmi recomandă să-l evit, căci are o atitudine rea față de Coroană. Mi se pare curios ca Urdăreanu să judece pe Iorga!

Marți, 21 februarie. Dejun la Președinție, dat de Călinescu, în cinstea miniștrilor Întelegerii Balcanice. Stau între Tanrier, ministrul Turciei, și gl. Țenescu.

Saracioglu laudă mult pe Gafencu.

Fotografie comună.

Vin la mine col. Pika¹² și ing. Svetch¹³, să mă întrebe dacă aș accepta o invitație a gl. Sirov¹⁴ și a guvernului cehoslovac de a merge la Praga în vederea cumpărării de material nou. Condiții de plată favorabile. Eventuale depozite pe teritoriu. Îi răspund că mă interesează ce spune și că numai după ce voi cere încuviințări de la forurile superioare pot da răspunsul. Oferta mi se pare de mare însemnată. Dacă s-ar putea realiza o comandă masivă, ar fi ideal.

¹⁰ Mai ales în domeniul petrolului și fără ca Germania să-și asume vreo obligație politică.

¹¹ Conform însemnărilor, la 17 februarie, V. Slăvescu l-a vizitat pe N. Iorga, la cererea acestuia. Iorga l-a exprimat „teamă de a fi scos la pensie” și s-a plîns „de tratamentul la care este expus fiul său, inginer Mircea Iorga, suspendat din Direcțiunea Școlii de Meserii din București”. N. Iorga l-a mai explicat că în ce privește conflictul său cu regele, acesta decurgea din faptul: „constituire. Frontului Renasterii însemna o încălcare a Constituției pe care el a jurat și deci nu îl poate admite”.

¹² Colonel Heliodor Pika, atașatul militar al Cehoslovaciei la București; în 1946, la Conferința de pace de la Paris, generalul H. Pika, membru al delegației cehoslovace, a susținut acordarea cobeligeranței pentru România.

¹³ Reprezentant al grupului de uzine de armament cehoslovace care livrau comenzi în România; apare în Note zilnice și ca inginer Zwick.

¹⁴ General Jan Sirov, inspector general al armatei cehoslovace (din 1934), prim-ministru și ministru al apărării (septembrie-octombrie și octombrie-decembrie 1938), președinte ad-interim al Republicii Cehoslovace (5 octombrie-30 noiembrie 1938), ministru al apărării (decembrie 1938-martie 1939).

Seara la 9, concert la Palatul regal, urmat de recepție, pentru Înțelegerea Balcanică. Comunic lui Urdăreanu și lui Călinescu comunicarea lui Pika. Ei o transmit imediat regelui, care răspunde că dacă propunerea este serioasă, ar fi foarte interesantă. Când voiam să părăsesc Palatul, [aghiotantul regal] lt. col. [M.] Mihăilescu îmi comunică că regele mă așteaptă pentru a doua zi la 11^{1/2} în audiență.

Miercuri, 22 februarie. La 9 la Tătărescu, mă pune la curent cu ce a făcut la Paris. Felicitări false.

La 11^{1/2}, la rege în audiență. Trece înaintea mea gl. Paul Teodorescu, așa încît se intrînză cu o oră intrarea mea la lucru. Lucrez cu regele o oră — pină la 1^{1/2} — punîndu-l la curent cu propunerea Pika, care aștepta să-i dau, după-amiază, răspunsul meu la mine acasă.

Cum o astfel de invitație a guvernului cehoslovac trebuie să ducă la rezultate pline, este bine ca, dînd acordul principal de acceptare a invitației, să-i arăt cam ce am dori să avem, așa încît, dacă mă duc, să știu mai dinainte dacă se poate da sau nu, să pun în curent pe Gafencu și pe Călinescu cu această propunere și să-și dea acordul. Să cerem condiții de plată avantajoase. Chestiunea depozitului este mai delicată, căci ar provoca aprehensiuni germane. Ne va convoca într-o ședință ministerială.

Îl mai pun pe rege în curent și cu alte lucrări. Se interesează și este de acord cu tot ce îi propun. Primire foarte cordială.

La dejun, la [locotenent] colonelul [G.A.C.] Macnab, atașat militar englez. Foarte agreabil interior. El trebuie să fie foarte mare bețiv.

La ora 4, vin la mine col. Pika cu ing. Svetch, cărora le comunic exact ce mi-a spus regele.

¹ La 9 decembrie 1938, legațiile României la Paris și Franței la București au fost ridicate la rang de ambasade, au fost la marca importantă deosebită, în respectul contextului internațional, a relațiilor cu Franța, Gh. Tătărescu, consilier regal, a depus în aceeași zi jurămîntul de ambasadă la Paris, prezentîndu-și scrisorile de acreditare la 26 decembrie 1938. Revenise la București pentru consultări.

Pleacă vineri la Praga și aduce marți răspunsul.

După-masă, la ora 5, recepție la iugoslavi. Iorga se plînge că nu este invitat la Palat. Îmi spune că o soluție pentru a fi dispensat de portul uniformei... este că el fiind bolnav nu poate suporta centura și uniforma. Nu știu cum să se apropie de rege, deși face pe rezistentul...

Vineri, 24 februarie. În vederea ședinței de după-masă, la rege, am o întrevvedere cu gl. Popescu² și Ar. Călinescu la Ministerul apărării naționale; multe nepotriviri de cifre între diferitele tablouri...

La 3^{1/2}, la rege, la consfătuirea ministerială, prezenți: Ar. Călinescu, Gr. Gafencu, I. Bujoi, Mitită Constantinescu (chemat ulterior), gl. Paul Teodorescu, gl. adj. Mihail³ și gl. Țenescu. Cum intră, regele îmi dă cuvîntul să expun propunerea Pika. Apoi Gafencu își dă avizul său din punct de vedere diplomatic. Se ia în examinare lista de materiale ce am indicat în linii generale lui Pika și se adoptă. Cu acest prilej, arăt regelui, într-o expunere clară, sistematică și energică prezentată, care sînt problemele de bază ale înzestrării armatei; înzestrare imediată, stoc de siguranță și potențial. Arăt greșelile făcute de predecesorii mei, din nearmonizarea acestor mari preocupări. Îmi dă dreptate. Îmi cere să fac fabrici de stat fantome, adică să lucreze numai în caz de război și acum cu un mic randament. Crede că este necesar să dăm industriei particulare 80% și întreprinderilor

² Din Ministerul apărării naționale; probabil general David Popescu, comandantul Brigăzii de Gară, ministru de interne de la 4 iulie la 14 septembrie 1940.

³ General de brigadă (ulterior de divizie) adjutant Gheorghe Mihail (1887-1982); după ce deținuse funcția de șef al Casei Militare Regale, a fost numit, de la 1 februarie 1939, subsecretar de stat la Ministerul apărării naționale, post în care a rămas pînă la 23 noiembrie 1939; la 4 iulie 1940 devine vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, iar în lunile august-septembrie 1940, șef al Marelui Stat Major, fiind scos din cadrele active la instaurarea guvernului Ion Antonescu. A fost numit șef al Marelui Stat Major în seara de 23 august 1944; inspector general al infanteriei (1944-1945), inspector general al armatei (1945-1947).

de stat 20% din nevoile armatei.

Mitiță Constantinescu aduce considerațiuni valutarie și financiară de natură să frîneze operațiunea în Cehoslovacia. Bujoi mai binevoitor. Gl. Țenescu, timid, vorbește în alte chestiuni. Eu am avut rolul de căpetenie și cred că regele a rămas mulțumit.

La 6, vine pentru prima oară la mine, la minister, Malaxa să-mi sugereze ideea, în vederea grăbirii venirii în țară a armelor și munițiilor de la Zbrojovka⁴ (comandante de Iacobici), să fac recepția în țară, la Cugir⁵. O accept imediat. O va comunica lui Svetch, care pleacă astăzi-seară la Praga.

După aceea, intru în delegația interministerială de la ministerul meu, pentru aprobarea de noi angajamente. Călinescu, care vine un moment mai devreme, îmi comunică că, după ședința de la Palat, a fost chemat de rege, care i-a spus cit de repede m-am pus la curent cu problemele departamentului și cită energie și claritate dovedesc...

Luni, 13 martie. La 8^{1/2} dimineață, împreună cu gl. Petrovanu, vizitez Pirotehnia (care îmi face o bună impresie) și Arsenalul Armatei⁶ (care îmi face o detestabilă impresie și ca gospodărie — grație slăbiciunii col. Golici — și ca instalație). Am de gînd să mut Arsenalul Armatei din București.

⁴ Uzinele cehoslovace de armament Zbrojovka (Brno), furnizau armament și muniții de infanterie. Îndosechi puști Mauser calibru 7,92 mm (Z.B.).

⁵ Regia Mică-Cugir a fost trecută, încă în 1932, la Ministerul apărării naționale, an cînd, practic, și-a încetat activitatea Fabrica de armament portativ de infanterie. Activitatea a fost reluată în 1939, cînd, cu sprijinul tehnic al firmei Zbrojovka, a fost introdusă în producția de serie pușca mitralieră Praha Z.B., calibru 7,92 mm.

⁶ Arsenalul, Pirotehnia și Pulberăria armatei au avut, după primul război mondial, ca principală sarcină recondiționarea și repararea armamentului uzat în război și a munițiilor aflate în stoc. În perioada interbelică, aceste trei stabilimente militare reparau și fabricau armament și muniții: Arsenalul — grenade și corpuri de proiectil; Pirotehnia — grenade și cartușe.

Revista L'Illustration, în numărul din 1 aprilie 1939, a publicat acest montaj fotografic, însoțindu-l cu următoarele explicații: „În timp ce refugiații ruteni sosește în România, amiralul Horthy, regele, vizitează regiunile ocupate de trupele ungare”

La 12 vine Sir Reginald Hoare, ministrul Angliei¹, cu care vorbesc de toate, scopul vizitei lui fiind de a afla ce facem cu Wohlthat, delegatul Germaniei, sosit de curând în București². Îi spun că nu știu nimic. Îl întreb dacă Anglia ar dori să ne furnizeze pe credit ceva materiale. Aș dori ceva precizii...

Între 4¹/₂-9¹/₂, lungă sedință la Bujoi acasă, cu Ar. Călinescu³, Mitiță Constantinescu, Ghelmegeanu, Elaborbăm un plan general de

lucru și lucrări, în domeniul economic de făcut de stat în 4-5 ani, și apoi un alt plan economic, pentru ridicarea economiei naționale.

Luăm apoi în cercetare propunerile concrete ale lui Wohlthat și precizăm condițiunile de colaborare între noi și Germania. Sintem de acord că ne aflăm în fața unor propuneri concrete — singurele pînă astăzi — și că, amenajate și racordate la interesele noastre, pot constitui o bază serioasă de discuțiune. Bujoi are temere de o împănare și strangulare a țării sub feuda germană. Cred că exagerează. Totul atîrnă de condițiunile tehnice de stabilit în care elementul volem, preț și monedă sînt factori hotărîtori...

Joi, 16 martie... La 6 Consiliu de Miniștri. Ar. Călinescu și Gr. Gafencu ne pun

ce s-a aflat de moartea lui Elie Miron Cristea, la Cannes (Franța); Armand Călinescu își păstrase funcțiile de ministru de interne și ad-interim al apărării naționale.

la curent cu situația internațională provocată prin ocuparea Cehoslovaciei de către germani⁴. Am trimis trupe la nord spre [granița cu] Ucraina subcarpatică, sub comanda gl-ului Iacobici și șef de stat major col. [Socrate] Mardare. Monseigneurul Voloșin⁵ s-a refugiat la Sihghet. Au intrat [în țară] mulți ofițeri și trupă cehă,

⁴ În aceeași zi, printr-o proclamație dată din Praga ocupată de 24 ore de trupele germane, Hitler stabilea „protectoratul Boemiei și Moraviei”. Tot la 16 martie, Hitler a „acceptat” să la sub „protecție” Slovacia, iar trupele germane au intrat în Bratislava. De asemenea, în 16 martie, premierul P. Teleki (1879-1941) a anunțat în Parlamentul de la Budapesta încorporarea Carpato-Rusiei, cum a denumit el Ucraina subcarpatică, cu o populație de 572 000 locuitori. Un ultimatum în acest sens fusese adresat Cehoslovaciei la 14 martie.

⁵ Augustin Voloșin, preot romano-catolic, președintele guvernului local (autonom) al Ucrainei Subcarpatice (26 octombrie 1938-15 martie 1939), ceruse la 15 martie guvernului român să accepte „fuziunea” Ucrainei subcarpatice cu România, sub motivul evitării ocupației ungare a acestui teritoriu.

¹ Reginald Harvey Hoare (1882-1954), intrat în serviciul diplomatic în 1905; ministru la București (1935-1941), retras din corpul diplomatic în 1942 și din activitatea de stat în primăvara 1944, cînd s-a alăturat băncii familiei de pe Fleet Street (Hoare et co, Bankers). Frate cu Samuel-John Hoare, Lord Templewood (1880-1959), om politic conservator, intrat în Camera Comunelor în 1910, membru al guvernului pentru prima oară în 1923; ministru de externe (1935), prim-lord al Amiralității (1936), ministru de interne (1937-1939), lord al Sigiliului Privat (1939-1940), ambasador în Spania (1940-1944). În timpul primului război mondial a fost șeful spionajului militar britanic la Petrograd și Roma. În memoriile sale (*Ambassador on special Mission*, 1946) arată că Hoare este „cea mai veche familie de bancheri din City-ul Londrei”, împrumutîndu-l și pe conducătorul revoluției burghize din sec. XVII, O. Cromwell (1599-1658).

² La 10 martie începuse o nouă rundă a tratativelor economice româno-germane, al căror obiectiv, conform unui raport al lui H. Wohlthat despre prima fază (13-22 februarie), consta în a realiza „mistru-nă dată de maresal [Goering] de a lega economia românească mai strîns de Germania...”

³ Fusese numit președintele Consiliului de Miniștri în noaptea de 6 spre 7 martie 1939, imediat după

care ne-au adus mult material...¹

Vineri, 17 martie. La 9 dimineața, conferință cu gl-ul Petrovan, Negrei și Ștefan Dumitrescu în ce privește propunerea Malaxa².

La 11, vine și [avocatul] H. Fulga, din partea lui Malaxa, în același sens.

Dejun la Ionel Bujoi, ministrul economiei naționale, cu Wohltath, Costin Stoicescu, Al.A. Romalo³, Georges Crețianu și Carp⁴, cu nevestele lor...

Între 4-6 1/2, Consiliu [de Miniștri] la Marele Stat Major, în legătură cu problemele curente. Discutăm mai mult măsurile de luat în privința concentrării de trupe pentru apărarea fronturilor. Nu ne putem ocupa de chestiuni de armament din cauza situației.

La 6 1/2, Consiliul de Coroană la Palat, sub prezidenția regelui. Iau parte cășilor regali: Iorga, gl. Văitoianu⁵, G.G. Mironescu⁶, Vai-

da⁷, dr. C. Angelescu și întregul guvern. Apoi generaliile Teșescu, Florescu⁸, Moțaș⁹ și Ilasievici¹⁰ și ministrul Urdăreanu.

Regele arată — destul de emoționat — că a scotocit necesar, dată fiind gravitatea împrejurărilor, să se consulte cu frunții țării, care să aprecieze politica urmată și să dea sfaturi și îndrumări de viitor. „Sfatul bătrînilor, de Dumnezeu binecuvîntat, este necesar, în aceste momente grele prin care trecem”. Frazează bine și destul de mișcat. Apoi dă cuvîntul lui Călinescu.

Ar. Călinescu:

Începe prin a arăta situația politică și militară din Rusia subcarpată. Ungaria a intrat cu știrea Germaniei (deci și cu aprobarea ei)¹¹.

¹ Al. Vaida-Voevod (1872-1950), unul din conducătorii Partidului Național Român și, ulterior, al Partidului Național-Tărănesc. Din 1935 a creat organizația de extremă dreaptă „Frontul Românesc”. De mai multe ori ministru și președinte al Consiliului de Miniștri (1 dec. 1918-13 mart. 1920; 6 iun.-10 aug. 1932; 11 aug.-19 oct. 1932; 14 ian.-13 nov. 1933).

² General de corp de armată Gh.I. Florescu (1879-1955), inspector general al armatei.

³ General de corp de armată Dimitrie Moțaș (1879-1942), inspector general al armatei, la 11 septembrie 1939 comandant al Grupului de armate „Vest”, constituit în urma agresiunii germane împotriva Poloniei (1 sept.), pentru eventualelitate unei înalțări spre România a flancului drept al trupelor invadatoare de pe frontul sudic.

⁴ General de corp de armată C. Ilasievici, șeful Casei militare regale: a fost ministrul apărării naționale (17 nov.-28 dec. 1937); generații Florescu, Moțaș, Teșescu și Ilasievici erau membri de drept al Consiliului Superior al Armatei, de la 1 febr. 1929 (*Monitorul ostei*, an I, XXVIII, nr. 23, 1 mart. 1939, pp. 1384-1385).

⁵ Aprecierea lui A. Călinescu a fost confirmată pe deplin, după război, cînd a fost permis accesul cercetătorilor la documentele de arhivă germane capturate de armata americană. La 13 martie, generalul M. Horthy i-a adresat o scrisoare autografată lui A. Hitler, în care îi mulțumea pentru acordul ca horthystii să ocupe Ucraina Subcarpată și să comunice procedura ce va urma Ungaria: „Planurile au fost de acum întocmite. Joi, 16 martie, va avea loc un incident de frontieră, urmat simbată de marea pătrundere”. (*Documents on German Foreign Policy, 1918-1945*, Series B, volume IV, p. 241). Cum remarcă însă istoricul american W. Shircer, „n-a fost nevoie de [provocarea unui] incident”. Pur și simplu, trupele ungare au pătruns în Rutenia [denumire folosită pentru extremitatea răsăriteană a Cehoslovaciei], la ora 6 a.m., la 15 martie, moment coordonat cu

Noi în rezervă, arătăm numai că avem interese de apărare (cîteva sate și o linie ferată de interes strategic).

Guvernul a căutat să știe care este caracterul acțiunii ungare: un episod sau o acțiune de mai mare importanță. A căutat să știe care este punctul nostru de vedere și măsurile de apărare ce se impun.

Pentru Germania, acordul de la München a căzut. Polonia este de acord cu Ungaria¹²...

Italia n-a știut de acțiunea germană. Stupoare. Gl. Văitoianu cere să luăm măsuri preventive... să întărim armata. Ca soldat, cere să lupte pe front, pentru apărarea țării.

N. Iorga. Vorbește de „Lebensrum german”¹³... Trebuie să lămurim relațiile cu Ungaria. Să ne spună ce vrea. Noi ne vom bate și vom rezista cu ce putem. Să fim diriți, mai mult ca oricînd. Este vorba de fizionomia noastră morală. În orice caz, nici un fel de tranzacție.

Vaida cere să se lămurească atitudinea lui Voloșin.

Călinescu arată că [Voloșin] a venit în țară, oferind guvernului și regelui alipirea Ucrainei [Subcarpatice] la

cel german dinspre vest, și a doua zi teritoriul a fost anexat formal de Ungaria”. (*The Rise and Fall of the Third Reich*, 1969, p. 605).

¹² Referire la acțiunea împotriva Cehoslovaciei. Încă în vara anului 1938, ambasadorul german la Varșovia, von Moltke, raportase că guvernul polonez nu numai că refuză să ajute Cehoslovacia, nepermîind trimiterea de trupe și avioane sovietice prin teritoriul său, dar dorea să acapareze regiunea Teschen (Tessin). Într-adevăr, imediat după Acordul de la München, trupele poloneze, masate la frontieră încă de la 21 septembrie, au ocupat, la 2-3 octombrie 1938, regiunea bogată în cărbune, cu o populație de 228 000 locuitori.

¹³ „Spațiul vital german”. După dezmembrarea Cehoslovaciei, o notă confidențială aflată pe biroul primului ministru A. Călinescu consemna: „Spațiul vital este o analogie adecvată necesității germane pentru zona de influență de care se vorbea în împărțirea stăpînirii continentelor locuite de populații de culoare. Spațiul vital al Germaniei este aici în Europa centrală și răsăriteană” (Arhivele Statului București, Fond sediinta Consiliului de Miniștri, Dosar 143/1939, f. 19).

România. Pare un personaj nesigur¹.

Vaida arată că Ungaria a făcut o rea experiență cu realipirea teritoriilor slovace. Probleme sociale grave se pun.

Armata ungară nu este prea bine pregătită.

Sintem părăsiți de Anglia și Franța, ceea ce ne poate aduce un „débâcle” [în franceză în text; figurativ — o prăbușire]. Pare a înclina către o înțelegere pacifică cu Germania, ceea ce aduce protestul lui Iorga, care spune că îl doare când îl aude vorbind astfel. Vaida este sincer în părerile lui și spune ce gîndește. Să ne înțelegem cu Germania și să fim atenți cu Ungaria.

G.G. Mironescu este pentru defensivă armată; organizarea apărării frontierei amenințate.

Să știm ce vrea Polonia și Ungaria și apoi dacă putem aștepta ceva de la Răsărit (ajutor).

Dr. C. Angelescu. Să nu ne amestecăm în Rusia subcarpatică pentru câteva sate. Arată nevoia pregătirii suflaștei, în astfel de momente. Gl. Baliff². Să ne pregătim. Ungurii ne vor ataca. Agri-cultură și armată, iată preocupările ceasului de față.

Gl. Țenescu și gl. Florescu fac expuneri militare tehnice. Slabi. Fără curaj.

Călinescu arată unanimitatea Consiliului.

Nevoia de a face o manifestare de forță și de a arăta hotărîrea noastră de a ne bate. Ne vom bate, aceasta trebuie să se știe.

¹ Refuzul guvernului român era generat de considerente de principiu, de a nu participa, în nici un fel, la acțiuni anexioniste. Totodată, informațiile obținute despre A. Voisin erau corecte. Acesta proclamase la 14 martie „Republica Carpato-Ucrainei”, a cărei existență a durat 24 ore, apelul făcut lui Hitler pentru „protecție” fiind zadarnic, căci teritoriul era deja promis Ungariei.

² General de divizie E. Baliff, consilier regal; mare maestru la Curții și administrator al Domeniilor Coroanei, membru al Consiliului de administrație al Societății Bancare Române.

Regele vorbește de intervenția lui Racinski³ de a face pe tamponul între noi și unguri.

Gafencu face o scurtă expunere a demersurilor diplomatice. Turcii au fost la înălțime. Polonia, o mare decepție⁴.

Regele pune câteva întrebări...

Iorga crede că supunerea cehilor nu este sigură.

Vaida. În loc de singe, petrol.

Văitoianu. Pregătirea oștirii și apoi diplomație.

Un comunicat ferm⁵.

După ședință, care se termină la 9 1/2, regele mă oprește cu Călinescu, Paul Teodorescu și gl. Țenescu. Îmi cere să cer lui Delhomme [atașatul militar francez] cedarea materialului aflat în depozit. Aflăm că Anglia și Franța nu recunosc anexarea Boemiei și au rechemat ambasadorii de la Berlin. Mare impresie⁶.

La 10 seara chem la mine acasă pe colonelul Delhomme și îi fac cererea de cedare

³ Contele Roger Racinski, ambasadorul Poloniei de la 31 mai 1938.

⁴ Încă din 1936 guvernul român propusese celui polonez extinderea alianței dintre cele două țări „erga omnes”, demers reînnoit la începutul lunii martie 1939 și rămas, ca și cele anterioare, fără rezultat. Motivul invocat de guvernul polon era că „o lărgire a tratatului n-ar servi decît să provoace supărare Germaniei” și l-ar „pune în conflict cu Ungaria cu care are o alianță” (Apud, D. Tuțu, *Alianțe militare ale României 1921-1939*, în *Probleme de politică externă a României, 1918-1940*, vol. II, Ed. Militară, București, 1977, pp. 144-146).

⁵ „În unanimitate, [Consiliul] a aprobat acțiunea diplomatică urmată și măsurile militare luate și a hotărît desăvîrșirea lor pentru apărarea intereselor naționale” (*Țimpul*, 19 martie 1939). În ajun, fusese ordonată o mobilizare parțială a armatei române și concentrarea preventivă a trupelor spre frontiera de nord-vest.

⁶ În după-amiaza de 17 martie, cei doi ambasadori au informat Ministerul de externe al Germaniei că fuseseră rechemati pentru „consultări”. Abia a doua zi ei au prezentat, tot rezervat, protestul formal al guvernelor respective, care n-a fost acceptat. Nici Marea Britanie, nici Franța n-au întreprins vreo acțiune practică pentru a împiedica lichidarea statului cehoslovac, desi garantaseră solemn, prin Acordul de la Munchen, frontierele ce rezultaseră la 29 septembrie 1938.

cu proprietate a materialului de artilerie.

18 martie. Discuție cu generalii asupra muniției de 100 mm [pentru obuziere „Skoda”]. Hotărîsc comanda de cadre pentru samare de mitraliere.

Între 11 1/2-12 1/2, la Palatul regal, la rege, cu Călinescu, Paul Teodorescu, gl. Țenescu, Mihail. Discutăm probleme de apărare națională.

Între 4 1/2-6 1/2, la Marele Stat Major, discutăm măsurile de luat pentru concentrarea (mobilizarea) armatei...

30 martie. Vine la mine Fabricius, la ora 12. Conversație amicală.

Îi cer să-mi spună dacă putem continua comenzi în Cehoslovacia și cum le plătim (prin acordul german sau direct); dacă putem comanda material în Germania și care este procedura de urmat și, în sfîrșit, dacă putem obține imediat material al armatei cehoslovace. Promite să întrebe guvernul german și să-mi dea răspunsul. Îmi cere lămuriri în câteva mici afaceri curente.

Mama dejunază la mine.

La 4, iau contact cu Dr. Mob. Ind.⁷, destul de bine organizată.

La 5, tratez cu industriașii metalurgi, pentru o comandă de cărucioare Brandt [aruncător de mine].

La 6 1/2, Consiliu de Miniștri...

⁷ Direcția mobilizării industriale, organism în constituire în vederea punerii în valoare a potențialului de apărare. Ulterior, prin decretul-lege din 31 mai 1940, Ministerul economiei naționale a fost autorizat să ia toate măsurile privind organizarea și controlul producției, circulației și consumului articolelor necesare armatei și populației civile. Pentru chestiunile referitoare la mobilizarea și organizarea națiunii și teritoriului pentru timp de război, Ministerul economiei naționale colabora cu Marele Stat Major. Lăncedupul anul 1940, a mai fost creat Statul Major Economic, ca secție a Marelui Stat Major, în vederea mobilizării potențialului agricol industrial, material, financiar etc. (*Enciclopedia României*, vol. IV [1943], p. 994).

Sec. XV-XVIII.

UN CONTINENT ÎNSINGURAT, DAR ACCESIBIL: AFRICA NEAGRĂ

O altă zonă periferică a economiei-univers europene de care se ocupă Fernand Braudel în ultimul volum — Timpul lumii, aflat în pregătire la Editura Meridian — al lucrării sale Civilizație materială, economie și capitalism, secolele XV-XVIII, este Africa neagră. Prin acest ultim termen, autorul desemnează un spațiu care nu se suprapune cu întreg continentul african.

Să urmărim în continuare câteva fragmente — prezentate cu titlul și subtitlurile redacției Magazin istoric — din analiza pe care istoricul francez o consacră relațiilor economice stabilite între metropolele europene și coloniile lor africane.

Cuie în locul banilor de aur

Aș vrea să mă refer exclusiv la Africa neagră, lăsând la o parte Africa de Nord — o Africă albă, care trăiește în orbita Islamului — și zona orientală a Africii, de la intrarea în Marea Roșie și coasta Abisiniiei până la vârful meridional al continentului.

În secolul XVIII, extremitatea de sud a Africii mai era încă pe jumătate pustie; colonia Capului, întemeiată în 1652 de către olandezi, cu cei 15 000 locuitori ai ei, cea mai mare colonie europeană a continentului, nu era nimic altceva decât un loc de popas pe drumul Indiilor. Cât privește interminabilul litoral al Africii udat de Oceanul Indian, el aparținea economiei-univers centrată pe India, față de care

juca rolul unei căi de comunicație și, în egală măsură, pe cel al unei zone periferice, cu mult înainte de venirea portughezilor în 1498.

Cu privire la acest întins litoral, putem reține aprecierea pesimistă dintr-un memoriu adresat ocîrmuirii rusești la 18 octombrie 1774: „E multă vreme de cînd riul Sofala, ca și cele care sînt mîrginașe acestuia, nu mai rostogolesc aur în apele lor”. Pietețele de

la Melinda și Mombasa, la sud de Mozambic, erau pustii și, cele cîteva familii portugheze care locuiau acolo puteau fi considerate „mai degrabă sălbatice decît cuviincioase”; comerțul pe care îl practicau se reducea la a trimite în Europa cîteva negri, „dintre care cei mai mulți nu erau buni de nimic”. Ocfurmirea rusească, în căutare de debusee internaționale, era prevenită astfel că trebuia să bată la altă ușă. Vom neglija, prin armare, fără prea multe remușări, versantul „indian” al Africii de Sud, al cărui ceas trecuse de mult.

Alta era situația pe fațada atlantică a Africii, din Maroc pînă în Angola portugheză.

În imagine: orașul african Tombuktu așa cum i s-a înfățișat în sec. XIX călătorului francez René Caillie nu ca un oraș fabulos, cu 100 porți, plin de aur și de fildeș — cum l-a descris Leon Africanul, în sec. XVI — ci ca o aglomeratie de turnuri și de construcții pătrate, din cărămidă nearsă. Alăturat, o gravură din sec. XVIII reprezentînd comerțul cu sclavi negri

Încă din sec. XV, Europa i-a prospectat țărmurile, adesea nesănătoase, și a angajat un dialog cu populațiile ei. Să fi disprețuit europenii interiorul continentului, așa cum s-a spus, datorită mărginirii curiozității lor? În realitate, europenii n-au găsit în Africa neagră facilitățile pe care le ofereau, în America indiană, imperiile aztec și incaș în care căpătaseră, față de attea populații ingenucheate, înfățișarea unor eliberatori și unde se sprijiniseră, pînă la urmă, pe societăți disciplinate, exploatabile fără prea multă trudă.

În Africa, pe malul oceanului, portughezii și ceilalți europeni au găsit doar o puzderie de triburi sau niște state nelnsinate pe care era cu neputință să te sprijini. Statele ceva mai încheate, cum erau Congo sau Monomotapa¹, se situau în interiorul uscatului, parcă apărute de adîncimea continentului și de centura societăților puțin sau prost organizate politic de pe coastă. Bolile tropicale, atît de nocive de-a lungul țărmului, au constituit poate o altă barieră. Totuși, europeanul a depășit aceste obstacole în regiunile tropicale ale Americii. Altă cauză, mai serioasă: zona interioară africană a fost apărută de către relativa densitate a populației sale, de vigoarea unor societăți care, spre deosebire de amerindieni, cunoșteau metalurgia fierului și erau formate adesea din populații belicoase.

De altfel, nimic nu-i împingea pe europeni să se aventureze departe de ocean, deoarece ei găseau pe țărm, la îndemînă, fildeșul, ceara, guma de Senegal, piperul de Guineea, pulberea de aur și, marfă miraculoasă, sclavii negri. Pe deasupra, cel puțin la început, aceste bunuri se obțineau prin schimburi lemnicioase, pe fleacuri, pe mărgelile de sticlă, pe cirpe strident colorate, pe un strop de vin, pe o ploscă cu rom, pe o pușcă ieftină. În 1582, negrii din Congo erau plătiți de portughezi „cu fier vechi, cu cuie și alte, pe care ei le prețuiesc mai mult decît banii de aur”. „În general, recoltele acestui popor sînt atît de amărute încît navigatorii europeni care se duc la ei spre a cumpăra acolo oameni sînt nevoiți să aducă din Europa sau din America proviziile trebuincioase pentru hrana sclavilor ce urmează a alcătui încărcătura vaselor lor” — spune un izvor contemporan. Într-un cuvînt, europenii se găseau pretutindeni în fața unor economii încă primitive. Moneda „nu e în folosință pe acolo” — relatea în 1575 un călător francez. Și cu asta am spus totul.

¹ Nume purtat de un șef al unui imperiu bantu; în vremea maximei sale expansiuni (sfîrșitul sec. XV), ocupa teritoriul cuprins între fluviul Zambezi și coasta Mozambicului.

Dar ce înseamnă, la urma urmei, o monedă? Economile africane au monedele lor, adică „un mijloc de schimb și un standard recunoscut de valoare”, fie că e vorba de bucăți de pînză, de sare, de vite sau, în sec. XVII, de bare de fier importate. Putem taxa această monedă de primitivă, dar lucrul acesta nu ne îngăduie să conchidem și că economile africane sînt lipsite de vigoare.

Prețul slăbiciunilor sale

Africa neagră se schitează ca un triunghi uriaș între trei spații, nu mai puțin uriașe: la nord, Sahara; la est, Oceanul Indian; la vest, Atlanticul. Așa cum am convenit, vom lăsa de-o parte litoralul oriental. Cît privește zonele marginale sahariene și țărmurile atlantice, acestea sînt nesfîrșite fronturi de atac, prin care străinul (oricare i-ar fi numele, oricare ar fi epoca sau împrejurările) ajunge chiar la porțile Africii negre. De obicei, el izbuteste să le deschidă.

Continentalul negru era stăpînit de către un popor de agricultori, care întorcea spatele și mării și desertului saharian — sub multe aspecte asemănător mării. În mod ciudat, ei nu practicau nici una din navigațiile care, de-a lungul oceanului sau de-a lungul pustiului, le stăteau la îndemînă. Cu fața la Atlantic, nu navigau decît în apele de la vărsarea rîului Congo, de pe un mal pe celălalt mal al rîului. Oceanul, ca și Sahara, a reprezentat pentru ei un zid despărțitor, mai solid decît o simplă frontieră.

Pentru Africa de Vest, albi sînt murdare, oameni ieșiți din mare. Tradiția ne mai vorbește și astăzi despre surpriza încercată de negri la apariția lor: „Pe marea cea mare, ei au văzut răsărind o barcă mare. Barca avea aripi albe-albe, ce lucrau ca niște cuțite. Oameni albi au ieșit din ape și au spus vorbe care nu se înțelegeau. Strămoșii noștri s-au înfricoșat și au spus că sînt Vumbi, duhuri. I-au întors în

mare, cu cirdurile lor de săgeți. Dar *Vumbi* au scuipat foc cu un zgomot de tunet". La început, negrii nici nu-și închipuiau că albiu locuiau și trăiau în afara vaselor lor.

Pe litoralul atlantic, nava europeană n-a întâlnit nici rezistență și nici un sistem de pază. Ea dispunea de o absolută libertate de manevră se ducea unde vroia, făcea negoț unde îi plăcea. Organiza chiar un comerț „din Africa, în Africa”, după modelul comerțului din India în India. Forturile construite pe coastă erau puncte solide de sprijin, iar insulele apropiate serveau drept posturi de pîndă; așa era Madeira, așa Canarele, așa foarte ciudata insulă São Tome din Golful Guineei, insulă a zahărului și sclavilor, care a cunoscut, începînd din sec. XVI, o dezvoltare prodigioasă, neîndoielnic pentru că vinurile de vest și alizele de sud se întîlneau aici și pentru că de la ea se deschide drum spre vest și spre America, precum și spre Africa apropiată, la est.

Odată mai mult, se observă o identitate de profunzime între imperialismul Islamului și imperialismul Occidentului. Două civilizații agresive, sclavagiste și una și alta, față de care Africa neagră a plătit prețul lipsei de vigilență și slăbiciunii sale. Este adevărat că, în zona de lizieră, invadatorul se înfățișa cu bunuri necunoscute, în stare să fascineze pe eventualul cumpărător. Intra în joc pofta de a le avea: noaptea „hoți de oameni, lipșiți de conștiință — spune regele din Congo — îi ridică [pe fiii nobililor și vasalilor noștri], împinși de dorința de a avea lucruri și mărfuri din Portugalia, de care sînt lacomi”. „Ei se vînd unii pe alții — comentează la 1554 García de Resende — și sînt mulți negustori a căror specialitate e tocmai asta, care îi înșală și îi livrează traficanților de negri”. Nimeni nu poate nega faptul că lăcomia și-a jucat rolul și că europenii au ațîtat o deliberat. Portughezii, care aveau cultul veșmîntului ca semn al rangului social, au cultivat acest gust de „vestir” la negrii de sub stăpînirea lor.

Poate că nu fără un gînd ascuns, pentru că, în 1667, la Sofala, un portughez propunea ca negrii de rînd, care, fără rușine, umblă goi, să fie obligați să poarte o fișie de pînză în jurul soldurilor: atunci, „toate țesăturile pe care le poate produce India nu vor ajunge să acopere nevoile, nici măcar pentru jumătate din ei”. De altfel, toate mijloacele sînt bune, atunci cînd e vorba de a forța schimburile, inclusiv practica avansurilor; în caz de neplată, poți pune mîna legal pe bunurile și, apoi, pe persoana datornicului, incapabil să-și plătească datoria. Violenta e folosită și ea, pe scară largă, de fiecare dată, atunci cînd a avut cîmp liber, recordurile profitului au fost depășite.

O concurență acerbă

Dacă a existat un comerț de sclavi în Africa, el a existat, desigur, pentru că Europa l-a vrut și l-a impus. Dar și pentru că Africa avea prostul obicei de a-l practica cu mult înainte de venirea europenilor, în direcția Islamului, a Mediteranei și a Oceanului Indian. În Africa, sclavia era endemică, structură cotidiană a unui cadru social pe care ai vrea, zadarnic, să-l cunoști mai bine. Nici măcar răbdarea istoricului, obișnuit cu documentările incomplete, nici măcar îndrăzneala comparatistului, nici măcar strădaniile lui Marian Malowist nu sînt de ajuns pentru a-l reconstitui. Prea multe probleme rămîn deschise; rolul satelor față de grupurile de sate; locul meșteșugarului și al comerțului la distanță; rolul statului... Și apoi, neîndoielnic, nu avem a face cu o *singură* societate, pretutindeni aceeași. Sclavia se prezenta sub forme deosebite, consubstanțială unor societăți deosebite; sclavi de curte, sclavi încorporați în trupele prințului, sclavi domestici și de colibă, sclavi pentru agricultură, pentru industrie, și sclavi curieri, intermediari și chiar negustori. Recrutarea lor se făcea, în egală măsură, în interior (în Occident delincvența ducea la galere; aici, ea ducea la pedeapsa cu moartea sau la robie) și în exterior, ca urmare

a războaielor sau a expedițiilor îndreptate împotriva popoarelor vecine, ca pe vremea Romei antice. În timp, aceste războaie și aceste raiduri au devenit o industrie. Dar nu cumva, în aceste condiții, sclavii din recolta de război erau atît de numeroși, atît de greu de întreținut și hrănit, încît riscau, într-un fel, să nu își găsească utilizarea? Vinzîndu-i pe piețele externe, Africa se elibera, poate, de eventuala ei suprasarcină umană.

Dezvoltat peste măsură sub impactul cererii americane, comerțul cu sclavi a agitat întreg continentul negru. Între interior și coastă, el a jucat un dublu rol: a slăbit și a contribuit la degradarea marilor state din interior, Monomotapa, Congo; dar a favorizat, dimpotrivă, micile state-intermedii din vecinătatea litoralului, un fel de *state-curtier*, care aprovizionau cu sclavi și mărfuri pe negustorii Europei. Tot așa, pentru Islam, ce altceva au fost imperiile succesive ale Nigerului decît *state-curtier*, furnizori de pulbere de aur și de sclavi pentru Africa de Nord și Mediterana? De-a lungul Elbei, Europa sec. X fusese, de asemenea, o zonă intermediară pentru achiziționarea de robi slavi reexpediați spre țăările Islamului. Țătarii din Crimeea nu sînt ei, ei, din sec. XVI, furnizori de robi la cererea Istanbulului?

Datorită acestor procese, Africa neagră a fost mai aservită, în profunzime, decît afirmă istoricii. Europa și-a înfipt rădăcinile pînă în inima continentului, mult dincolo de pozițiile ei de pe litoral, de insulele releu, de punctele obișnuite ale comerțului cu sclavi sau de forturi (primul, cel mai celebru, este cel de la São Jorge de Mina, construit de portughezi pe coasta Guineei, în 1482). Aceste forturi portugheze, apoi olandeze, engleze sau franceze, a căror întreținere era atît de costisitoare, reprezentau un mijloc de protecție împotriva eventualelor atacuri ale negrilor și împotriva celor ale concurenților europeni. Căci albiu se mîncau între ei, ori de cîte ori se ivea prilejul, puneau mîna pe forturile celuilalt, duceau un război activ, dacă nu prosper,

unii cu alții. Înțelegerea nu era cu puțință decât împotriva unor dușmani comuni: de pildă, Compania regală engleză a Africii și Compania franceză a Senegalului (înghițită de Compania franceză a Indiilor în 1718) s-au înțeles destul de bine împotriva negustorilor particulari, englezi sau nu, împotriva tuturor negustorilor care se ocupau de trafic în afara cadrului companiilor. Acestea, este adevărat, inclusiv Compania olandeză a Indiilor occidentale, se găseau într-o postură proastă, nefind în stare, fără subvenții de stat, să întrețină fortărețe și garnizoane. Așa încît, pînă la urmă, au renunțat la multe din pretențiile lor și au lăsat lucrurile să se desfășoare în voie.

Greșeli și responsabilități

Pornind de pe coastă, comerțul se făcea cu nave ușoare care urcau, cu ajutorul vîslelor, cursurile de apă, pînă la punctele de escală din amonte și pînă la tirgurile în care comerțul european întâlnea caravanele africane. Multă vreme, intermediari înnașcuți pentru acest soi de trafic au fost descendenții portughezilor, metișii de albi cu negri, deveniți „fii ai pămîntului” și ale căror servicii și le disputau toți. Mai tirziu, englezii și francezii s-au hotărît să urce chiar ei fluviile și riurile, să se așeze în interior. În cea de-a doua jumătate a sec. XVIII, atunci cînd Compania regală engleză a renunțat la cele mai multe dintre activitățile ei și cînd fortul Saint Jacob de la vărsarea Gambiei a fost abandonat, comerțul european a revenit intermediarilor indigeni, vîslași negri, care costau mai ieftin decât cei englezi. Ei urcau fluviul cu mărfuri din Europa și aduceau la întoarcere mărfuri africane, inclusiv lemn de abanos, destinate adesea unei nave a unui negustor particular. Negrii deveneau stăpîni, la a doua mînă, ai traficului.

La capătul vînașiei de sclavi era *Middle Passage*, traversarea Atlanticului, totdeauna înspăimîntătoare pentru nenorociții îngrămădiți în spații re-

duse. Această călătorie constituia totuși doar un element în sistemul triungiului pe care îl practica orice corabie ce ridica ancora pe coasta africană, fie ea portugheză, olandeză, engleză sau franceză. O navă engleză, de exemplu, mergea să își vîndă sclavii în Jamaica, revenea în Anglia cu zahăr, cafea, indigo, bumbac, apoi se îndrepta iar spre Africa. Această schemă era aceeași, *mutatis mutandis*, pentru toate navele care se ocupau de comerțul cu sclavi. În fiecare virf al triungiului se realiza un profit și bilanțul total al circuitului era suma bilanțurilor succesive.

Pînă la urmă, pentru ca schimbul să răspundă cererii europene în puternică creștere, a fost nevoie ca piața africană să dea dovadă de o anumită elasticitate față de oferta crescută de mărfuri europene.

Odată cu timpul, recepționarea mărfurilor europene a devenit selectivă: clientul negru nu cumpăra orbește orice. Senegambia era cumpărătoare de bare și chiar de rămășițe de fier, deoarece, spre deosebire de alte regiuni africane, ea nu avea o metalurgie proprie; o altă regiune (sau, mai degrabă, subregiune) cumpăra multe țesături, deoarece

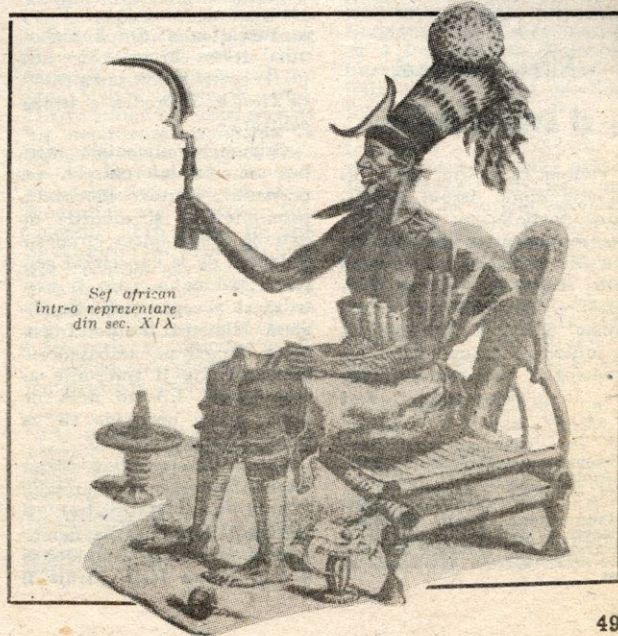
produsele țesutului local nu îi ajungeau. Iar mai tirziu, (și acesta este faptul neașteptat), față de cererea avidă a Europei, Africa a reacționat în conformitate cu regulile clasice ale economiei: și-a sporit exigența și a crescut prețurile.

Impactul cererii europene a atras după sine o specializare comercială a Senegambiei, simultan cu prioritatea unui anumit produs: la începutul sec. XVII, pieile; mai tirziu, pînă în sec. XIX, sclavii; apoi guma și ulterior arahidele.

Rămîne întrebarea dacă aceste punctii de proporții uriașe — comerțul cu sclavi — au distrus sau nu echilibrul societăților negre din Angola, Congo sau din regiunile ce mărginesc golful Guineei. Pentru a putea răspunde, ar trebui să cunoaștem cifra populației la data primelor întîlniri cu Europa.

Nu încerc să atenuez greșelile sau responsabilitățile Europei față de populațiile africane. În caz contrar, de la început, aș fi insistat asupra dărilor pe care, cu voie sau fără voie, Europa le-a făcut Africii.

Fernand BRAUDEL
Versiune românească de
Adrian RIZA

Sef african
intr-o reprezentare
din sec. XIX

1914: DEGRINGOLADA

MARILOR IMPERII

Ziua de 30 iulie 1914 este decisivă pentru cele ce vor urma¹. La prinz, A.P. Izvolzki, ambasadorul Rusiei țariste la Paris, se duce la R.R. Viviani, președintele Consiliului de Miniștri francez, iar atașatul militar rus, Ignatiev, la fostul ministru de război francez A. Messimy. Amândoi poartă asupra lor același mesaj: ministrul de externe Serghei Sazonov „exprimă mulțumirile sale guvernului francez pentru declarația sa oficială că putem conta pe tot concursul aliatei noastre”.

Verbal, ambasadorul și atașatul militar informează guvernul francez despre mobilizarea parțială a armatei ruse. Ei adaugă că, în fața amenințării germane, Rusia „nu poate decît să-și grăbească înarmarea”.

Ritmul infernal al evenimentelor

Viviani cade din nori. El nu știe nimic despre mobilizarea parțială, nu știe nimic despre ucazurile semnate de far. Nu știe nici măcar dacă este realizabil — și pe bun temei — demersul la care face aluzie Sazonov. Înțelege că la mijloc „e o lovitură a lui Paléologue” (ambasadorul francez la Petersburg). Lui

Messimy, care îl cheamă la telefon, îi ordonă cu hotărîre.

— Spune-i lui Ignatiev să înlăture cu orice preț focul de artificii.

Cu un machiavelism ridicol, Messimy traduce astfel această directivă:

— Rusia trebuia să-și mobilizeze armata din sud, sub rezerva de a nu ne informa. „Eram ca un om căruia i s-a luat de pe umeri o mare povară”, va comenta după aceea Ignatiev.

În ce-l privește pe Izvolzki, el cere cu îndrăzneală ca Franța „să-și accelereze pregătirile militare”. Se întrunește Consiliul de Miniștri. Obiceiul cere să nu se redacteze nici o dare de seamă a deliberărilor. Încălcînd acest cod tacit, secretarul de stat Abel Ferry ia totuși note. După război, vom citi în cărțile lui: „Să nu fie oprită mobilizarea rusă”. Ce efect ar fi produs o decizie contrară?

Oricum, evenimentele intră într-un ritm infernal. La ora prinzului, contele Berchtold, prim-ministru și ministru de externe austro-ungar, primește o depeșă de la cancelarul german Bethmann, care îl presează să accepte mediația engleză. Ministrul îl ascultă „palid și tăcut” pe ambasadorul german, care îi transmite acest mesaj. Citește nota de două ori și conchide că va raporta împăratului.

Șeful Marelui Stat Major imperial austriac, feldmareșalul Conrad von Hötendorf, îl instigă bineînțeles pe Berchtold să nu cedeze. Amândoi se duc la Franz Iosif, căruia îi

propun să continue operațiile împotriva Serbiei și să decreteze mobilizarea generală la 1 august. Este greu de stabilit dacă bătrînul — a cărui tărie i-a frapat pe cei prezenți la înmormîntarea nepotului său² — realizează exact consecințele unor atare decizii sau dacă voința i-a cedat. Dar dincolo de aceste două ipoteze, piromanii îi smulg consimțămîntul.

Cum Berchtold nu are nici o calitate a unui om de stat, rămîne îngrijorat și nehotărît. Parcă pentru a-i spori și mai mult incertitudinea, Bethmann îl informează că el aprobă o nouă propunere engleză, soluție care se va numi *Halt in Belgrad* [Oprire la Belgrad]. Marea Britanie acceptă, în mod tacit, ca Austria să ocupe capitala și o parte din teritoriul sîrb. Dacă ea se oprește aici și consimte să discute, guvernul Măiestății Sale va interveni pe lângă Rusia, pentru a o tempera.

Berchtold convoacă un consiliu de miniștri.

O întrevvedere patetică

La Petersburg, generalii sînt foarte agitați din cauza „raleurilor” pe care le-ar provoca mobilizarea parțială. Ei îl așediază pe Sazonov [ministrul de externe] și îl conving. Generalul Ianuşkevici, șeful Marelui Stat Major al armatei

¹ Continuăm publicarea, cu titlul și subtilurile redacției noastre, a altor fragmente (*Magazin istoric*, nr. 11, 12/1988) din lucrarea publicistului istoric francez Philippe Erlanger *Le Dernier Âge d'or de la Monarchie. Le Crépuscule des rois. 1901-1914*, apărută la Paris, în 1985.

² Este vorba despre arhiducele Franz Ferdinand (1863-1914), moștenitor al tronului austro-ungar, asasinat la Sarajevo, la 28 iunie 1914.

ruse, telefonează țarului, care refuză să-l asculte. Sazonov ia receptorul, la rîndul său, și solicită să i se acorde urgent o audiență. Nicolae răspunde mai întîi „că e foarte ocupat”, apoi acceptă să-și primească ministrul, la ora 15.

Sazonov și generalul se înțeleg că, dacă obțin asentimentul imperial, primul va telefona imediat celui-alt, care va lua măsurile necesare.

— După aceea, spune Ianușkevici, voi dispărea, voi întrerupe telefonul și mă voi face nevăzut, pentru cazul în care se vor da contraordine.

Întrevederea dintre țar și Sazonov este patetică.

— Gîndește-te, spune Nicolae, care se dovedește perfect conștient de situație, gîndește-te la răspunderea pe care mă sîntuiești s-o iau! Gîndește-te la miile și miile de oameni care vor fi trimiși la moarte!

— E preferabil, replică Sazonov, să dezlanțuim un război decît să încurajăm, prin atitudinea noastră, un război în care vom fi surprinși nepregătiți.

Timp de o oră, Nicolae rămîne gînditor, cu privirea pierdută. Generalul Tatișev, care asistă la întrevedere, intervine:

— Da, e greu să iei o asemenea hotărîre.

Brusc, cum se întîmplă cu timizii, țarul pare că se trezește și semnează ceea ce va fi sentința de moarte a bătrînei Europe și a lui însuși.

— M-ai convins, spune ministrului său, dar aceasta este cea mai dureroasă zi din viața mea.

Sazonov îl cheamă în mare grabă pe Ianușkevici.

— Poți să întrerupi telefonul. Dă ordinele necesare și dispari pentru tot restul zilei.

Este informat Paléologue, care comite o gravă greșală: el nu previne guvernul francez. Vrea ca Parisul să afle mai întîi de mobilizarea germaniei și apoi de aceea a rușilor.

Sazonov nu pomenește nimic ambasadorului Germaniei la Petersburg, Friedrich von Pourtalès, despre mobilizarea generală. Îi spune doar că mo-

bilizarea parțială nu poate fi contramandată și că Rusia nu va lăsa Serbia în situația încurcată în care se află. Ceea ce este de ajuns pentru a-l alarma pe Pourtalès¹, apoi pe împăratul Wilhelm II, care tocmai a primit o telegramă de la „Nicky”: „Avem nevoie de energia Ta presiune asupra Austriei, pentru a ajunge la un acord”.

Mesajul lui Pourtalès îi provoacă Kaiserului o adevărată criză de nervi. E supărat mai ales pe Anglia că nu l-a reținut pe țar. Scrie: „Anglia, Rusia și Franța s-au înțeles... să folosească conflictul austro-sîrb drept scuză, pentru a declanșa împotriva noastră un război de exterminare... Iată, goală-goluță, situația adevărată, pregătită încet și cu dibăcie de către Eduard VII și, în cele din urmă, îndeplinită de George V... Faimoasa încercuire a Germaniei a devenit pînă la urmă o realitate!”

Paladinul cu armura strălucitoare a dispărut. I-a luat locul un om descumpănit: „Fidelitatea noastră față de Austria ne va duce la distrugerea politică și economică”.

Generalul von Moltke, șeful Marelui Stat Major german, este un om emotiv și slab; atunci cînd a fost numit în acest post, i-a atras chiar el atenția împăratului asupra acestui aspect. Suveranul l-a prevenit că, în cazul unei crize grave, va lua el însuși frîiele în mînă. Cum împăratul n-o face, Moltke își pierde capul. Îi este teamă că, dacă Austria nu mobilizează, Germania va trebui să susțină singură asaltul rușilor. Așa că, din proprie inițiativă, telegrafiază o-mologului său austriac Hötendorf: „Fiți fermi în fața mobilizării ruse. Monarhia dualistă trebuie să fie apărută. Mobilizați imediat împotriva Rusiei, Germania va mobiliza și ea”. Cîrînd, va regreta amar intervenția sa, spunînd:

— Cînd mă gîndesc la ea, mă cuprinde groaza.

¹ În memoriile sale, publicate la Berlin, în 1927, găsim următoarea apreciere: „Sînt convins și azi că o soluție pașnică a conflictului cu Serbia, pe cale diplomatică, ar fi fost posibilă, dacă Rusia ar fi ascultat avertismentul amical al Germaniei și dacă în timpul negocierilor diplomatice s-ar fi abținut să ia măsuri militare”.

Prea tîrziu. Avalanșa era declanșată.

Primul ministru austro-ungar, Berchtold, uluit, primește comunicarea mesajului lui Moltke în timpul Consiliului de Miniștri, din 31 iulie. Se întreabă cu glas tare:

— Cine comandă la Berlin? Bethmann sau Moltke?

Din păcate, nimeni. Primul ministru este entuziasmat.

— Am primit cele mai categorice asigurări — se adresează el colegilor săi — provenind de la cea mai înaltă autoritate militară.

Anomalie după anomalie

În zorii zilei de 31 iulie, sînt lipite afișele care declară mobilizarea rusă. Paléologue, ne-maiputînd tergiversa, anunță știrea la Paris, dar, ciudat lucru, Parisul nu o primește decît la ora 20.30, după șaisprezece ore! Între timp, guvernul francez a fost prevenit de Jules Cambon, ambasadorul lui la Berlin, și de ambasadorul german. Altă anomalie: nu întreprinde nimic. Or, în cursul acestei dimineți s-au întîmplat atîtea lucruri...

Kaiserul află pe la prînz de mobilizarea rusă. Cancelarul Bethmann este satisfăcut: Germania va putea susține că a fost atacată. Pourtalès întreprinde două demersuri pe lîngă Sazonov apoi pe lîngă țar. Se așteaptă să i se spună că, dacă Austria oprește înaintarea armatelor ei și recunoaște că litigiul austro-sîrb a căpătat caracterul unei probleme de interes european, Rusia va păstra o atitudine de expectativă. Țarul nu consimte să-și schimbe dispozițiile militare. În acest timp, la Paris, baronul von Schoen, ambasadorul german în capitala Franței, cere ca Franța să predea orașele Toul și Verdun.

Împăratul Wilhelm nu a probat totuși ca Moltke — în culmea agitației — să decreteze mobilizarea generală, ci doar „starea de pericol de război”. Telegrafiază, înnebunit de spaimă, lui George V: „Am aflat că Nicky a ordonat astă-noapte mobilizarea în-

trezii sale armate și flote. N-a așteptat măcar mediația la care mă gândesc eu". Lui Nicolae: „Prietenia față de Tine și imperiul Tău, pe care bu-nicul meu mi-a lăsat-o moște-nire pe patul său de moarte, este, mai departe, sacră pen-tru mine. Am rămas credin-cios Rusiei, cînd ea s-a aflat în nenorocire. Tu mai poți încă salva pacea Europei, dacă o-prești măsurile militare".

Țarul răspunde: „Din punct de vedere tehnic, îmi este im-posibil să suspend pregătirile militare. Dar, atîta timp cît tratativele cu Austria nu sînt întrerupte, trupele mele se vor abține de la orice ofensivă. Îți dau cuvîntul meu de o-noare". Faimosul plan Schlieffen¹ prevede ca, încă din mo-mentul declarării războiului, ar-mata germană să atace Franța, trecînd prin Luxemburg și Belgia. Așa că trupele încep să mărsăluiască în această di-recție; Poincaré, președintele Republicii franceze, telegra-fiază lui George V: „Dacă Germania ar avea certitudinea că Antanta Cordială² s-ar ma-nifesta — *in extremis* — chiar și pe cîmpul de luptă —, ar exista șanse foarte mari ca pacea să nu fie tulburată. De limbajul și conduita guvernului englez depind de aici înainte ultimele posibilități ale unei soluții pa-snice". Mai tîrziu, regelui îi va fi rușine de răspunsul său dilatoriu: „Evenimentele se schimbă atît de repede, încît e imposibil de prevăzut ce se va întîmpla". La prînz, Pour-talès înmînează un ultimatum lui Sazonov: dacă Rusia nu demobilizează în douăsprezece ore, Germania va mobiliza, la rîndul său.

Austria a și mobilizat. Tru-pele ei intră în Belgrad. La Paris, generalul Joffre, coman-dantul forțelor franceze din nord și nord-est, trece prin ace-leași chinuri ca și omologii săi german și rus. Se hotărăște să

demisioneze dacă mobilizarea generală nu este decretată a doua zi. Trupele de acoperire franceze și-au și ocupat pozi-țiile, dar guvernul a ordonat o retragere de zece kilometri de la frontieră, spre a lăsa întreaga răspundere Germaniei.

Mai degrabă filatelist decît om de stat

La 1 august, Rusia, nereac-tionînd în fața ultimatumului german, Pourtalès se duce la prînz la Sazonov și îi cere ca țara sa să accepte demobili-zarea. Ministrul răspunzînd ne-gativ, ambasadorul îi înmî-nează declarația de război.

— Blestemul națiunilor se va abate asupra noastră, spune Sazonov.

— Există o justiție divină, replică Pourtalès.

Plînge.

— N-aș fi crezut niciodată că într-o zi voi părăsi Peters-burgul în asemenea condiții.

Îl îmbrățișează pe Sazonov și se retrage.

Kaiserul proclamă mobili-zarea generală.

Poincaré semnează și el un decret similar, care urmează să se aplice în ziua de 2 august.

Dar încă nu s-a săvîrșit totul. „Willy" trimite o lungă telegramă lui „Georgie", în urma căreia guvernul englez își mai oferă încă o dată rolul de mediator. Berchtold îl con-vinge pe Franz Iosif că nu trebuie să accepte ideea „sal-vării Serbiei". Totuși, amba-sadorul austriac declară lui Sazonov că guvernul său ac-ceptă o discuție cu celelalte puteri. Ministrul, plăcut sur-prins, întreabă dacă, în aceste condiții, trupele imperiale își vor opri înaintarea. Nu pri-mește nici o asigurare și lu-crurile își urmează cursul.

Un curs pe care Anglia l-ar mai fi putut schimba. În aceea-și zi de 1 august, Paul Cambon, ambasadorul Franței la Lon-dra [și unul dintre făuritorii Antantei Cordiale], se duce de două ori la Foreign Office. Spirit negativist, Grey, se-cretarul britanic al afacerilor externe, îi spune că Anglia nu-i dispusă să ia armele.

Amintește, în mod destul de perfid, că nici nu cunoaște măcar termenii exacti ai acor-durilor franco-ruse.

— Franța, conchide el, tre-buie să ia decizia pe care o crede de cuviință, fără să con-teze pe o asistență, pe care noi nu sîntem în măsură să i-o promitem. Nu există obligații scrise între noi.

Cambon se enfurie:

— Dar onoare! Oare An-glia înțelege sensul acestui cuvînt?

Grey rămîne împietrit. Ar putea argumenta că n-are sprijinul nici al Cabinetului, nici al Parlamentului, nici al re-gelui, care e mai degrabă fila-telist decît om de stat. Cabi-netul se întrunește într-o se-dință furtunoasă. În timp ce colegii lui se ceartă, Grey, care n-are conștiința împăcată, se face nevăzut. Telefonează prin-țului Lichnowsky, amba-sadorul german la Londra:

— Anglia, îi declară el, ar putea încerca să obțină neu-tralitatea Franței, dacă vă angajați să nu atacați nici această țară, nici Rusia, aș-teptînd rezultatul mediației noastre.

Lichnowsky sare în sus de bucurie. E atît de tulburat încît transmite în mod incorect mesajul la Berlin: „În caz că Franța ar accepta să rămînă neutră într-un război ruso-german, Grey a întrebat dacă noi vom ataca sau nu Franța. L-am asigurat că îmi pot lua răspunderea de a-i spune că nu, și el va ține seama de a-cestă asigurare în Consiliul de Miniștri".

Kaiserul și cancelarul său iau cunoștință de această te-telegramă puțin după ora 17.

— Asta merită o cupă de șampanie, exclamă Wilhelm, peste măsură de încîntat. Dacă Anglia împiedică Franța să intre în război, trebuie oprită înaintarea spre vest și toată armata îndreptată împotriva Rusiei!

Lichnowsky a omis să pre-cizeze că Grey cerea promi-siunea de neagresiune atît im-potriva Franței, cît și im-po-triva Rusiei. În timp ce Beth-mann plînge de bucurie, Wil-helm îl convoacă pe Moltke,

¹ Intocmit de contele Alfred von Schlieffen, mareșal și teoretician militar german, predecesorul lui Moltke în funcția de șef al Marului Stat Major al armatei germane, planul respectiv prevedea purtarea ostilităților pe două fronturi. El era o replică militară la situația creată prin alianța franco-rusă.

² Denumirea sub care a fost cunos-cută în epocă înțelegerea încheiată în 1904 între Franța și Marea Brita-nie, una din bazele constituirii Tri-pliei Intelegeri (Antantei).

la Potsdam și îi ordonă să modifice dispozitivul.

— E imposibil, Majestate, răspunde generalul speriat. Armata ar deveni o bandă de oameni nedisciplinați și fără intențență.

— Unchiul¹ d-tale mi-ar fi răspuns altfel, îi azvîrle în față Kaiserul furios.

Apoi împăratul cheamă alți generali. În timpul discuțiilor care se încing, Moltke dispare, aleargă la cartierul său general, unde îl descoperă repede un emisar imperial. Este chemat de Majestatea Sa. Înainte de a se înșoia la Potsdam, Moltke încredințează ordinul de mobilizare aghiotantului său, von Heften, și îi șoptește la ureche:

— Repede, dă dispoziții să înainteze trupele!

Moltke găsește un împărat euforic, căci Grey, fără să repete termenii comunicării sale, tocmai s-a asigurat că Lichnowsky a transmis-o întocmai la Berlin.

— Mobilizarea nu poate fi oprită, repetă generalul. Odată declanșată, nu mai poate suferi corecturi. „Willy” telegrafiază în mare grabă lui „Georgie”: „Mobilizarea nemaiputînd fi de comandată, la această oră trizie, dacă Franța îmi oferă o neutralitate garantată de flota Ta și de armata Ta, eu mă voi abține de a o ataca și voi folosi trupele mele în altă parte. Sper că Franța nu se va enerva”.

Ore tragice

E ora 19. Moltke își privește ceasul.

— Chiar în acest moment, spune el, trupele noastre, potrivit planului, intră în Luxemburg, pentru a ocupa un nod de cale ferată, la locul denumit Trois-Vierges.

Wilhelm e cit pe-aici să se sufoc.

— Dă dispoziții să se întoarcă oamenii.

— Dacă nu pot ataca Franța, nu pot să-mi asum răspunderea războiului.

— Iar eu, strigă Bethmann, care se află de față, nu-mi pot asuma răspunderea de a nu ține seama de nota engleză.

— Deoarece refuzi să te supui, urlă Kaiserul, am să dau eu contraordinul!

„Am crezut, va scrie mai târziu Moltke, în jurnalul său, că o să-mi sară inima din piept”. Wilhelm se știe de cuvînt. Unul dintre aghiotanții săi ordonă, pe baza instrucțiunilor monarhului, Diviziei 16, care a ocupat deja gara Trois-Vierges, să revină în Germania. Regele George este prevenit, de asemenea, Viviani.

— Germanii se retrag, declară foarte vesel președintele în Consiliul de Miniștri, reunit atunci.

— Nu, ripostează Poincaré, cu glasul său „batjocoritor și aspru”, ne trag pe sfoară. De altfel, ar renunța ei să nu profite de situația admirabilă în care ne aflăm? Se poate crea oricînd un incident de frontieră².

La ora 23, Kaiserul îl convoacă din nou pe Moltke.

Poți face ce vrei, îi spune cu un glas lugubru.

Și totuși acest om dezechilibrat trimite o nouă telegramă țarului, la mai multe ore după ce-i declarase război: „Am fost obligat să-mi mobilizez armata. Trebuie să Te rog să ordoni trupelor Tale să nu comită, sub nici un preț, cea mai mică violare a frontierelor noastre”.

Istoricii și diplomații au încercat să înțeleagă sensul acestui demers zadarnic, dînd răspunsuri felurite. Cel mai bun pare a fi cel al unui funcționar superior german: „În acele ore tragice, Wilhelm și-a cam pierdut capul”. Cit privește pe Moltke, atîtea emoții l-au zdrobit. „N-am putut birui această încercare, va mărturisii el în jurnalul său. Ceva s-a zdruncinat în mine pentru totdeauna. Încrederea și siguranța mea au fost distruse”.

Ceea ce se va verifica în timpul luptei de pe Marna³.

La 2 august, ambasadorul german la Bruxelles desface plicul pe care nu trebuia să-l deschidă decît în caz de război.

¹ După notele lui Abel Ferry.

² Acolo, într-o luptă desfășurată între 6-13 septembrie 1914, Joffre a reușit să oprească invazia germană, silindu-l pe Moltke să se retragă.

În el se află ultimatumul prin care se cere Belgiei drept de trecere pentru trupele germane. Belgia a mobilizat în mod preventiv trei contingente. Ea cere ajutorul Angliei, unde atmosfera se va schimba complet. Acolo, neutralitatea Belgiei este o dogmă intangibilă. George V nu va putea refuza regelui belgian Albert I ceea ce îi refuza lui Poincaré. Grey a și întrebat Franța și Germania dacă vor respecta neutralitatea micului regat. Răspunsul francez a fost afirmativ, cel al Germaniei echivoc. Grey îl previne pe Lichnowsky că, în lipsa unui angajament formal, el nu poate garanta „neutralitatea amicală a țării sale”. Ambasadorul întreabă în ce condiții Anglia va respecta această neutralitate. Grey se mărginește să răspundă că el înțelege să-și păstreze toată libertatea. David Lloyd George, pe atunci ministru al trezoreriei, va scrie în memoriile sale: „El și-a continuat politica sa favorită, aceea de a aștepta să hotărască opinia publică în locul lui”. Or — va nota mai târziu tot Lloyd George — „de simbătă 1 august și pînă luni, popularitatea războiului a înregistrat un salt”. Din clipa aceea, Grey a putut pronunța în Parlament un discurs energic, care va fi aclamat.

Încurajat de această aprobare, el anunță că flota britanică va apăra porturile din Marea Nordului și cele din Canalul Mîneei, apoi trimite un ultimatum la Berlin: „Dacă pînă la 4 august, înainte de miezul nopții, nu primim asigurarea că neutralitatea belgiană nu va fi violată, Marea Britanie nu va avea altă alternativă decît să ia măsurile necesare spre a face să fie respectat tratatul”⁴.

Între timp, Lichnowsky, păsîrîndu-și optimismul, telegrafiază: „În ce privește situația actuală, Grey m-a asigurat că englezii n-au nici cea mai mică intenție de a începe ostilitățile împotriva noastră”. Conștient de ce va urma, spre deosebire de cancelarul Bethmann, Kaise-
rul notează: „Minte”.

³ Contele Helmuth von Moltke (1800-1891), șeful Marelui Stat Major prusian și apoi german (1858-1888).

⁴ Neutralitatea Belgiei fusese garantată prin tratatele încheiate între marile puteri, în 1839.

Cancelarul, pierzându-și capul, spune ambasadorului britanic, sir Edward Goschen, care i-a înmănat ultimatumul, cuvinte a căror amintire nu se va șterge niciodată.

— Doar n-o să ne declarăm război pentru un petec de hirtie!

Notele grave ale Big Ben-ului

În ce-l privește pe Wilhelm, el redevine prada fantasmelor, datorită cărora conștiința lui nu-i va reproșa nimic. Uită bravadele, provocările, erorile sale. Lucrurile sînt foarte limpezi. Eduard VII i-a întins o cursă, iar George V a pus-o în funcțiune. Kaiserul amintește anturajului său un incident petrecut cu un an înainte, cu prilejul ceremoniei căsătoriei fiicei sale, prințesa Victoria-Louise, cu ducele de Brunswick. Intrînd pe neașteptate în apartamentul lui „Georgie”, l-a găsit pe acesta într-o discuție animată cu „Nicky”. Amîndoi au tăcut brusc cînd l-au văzut. Nu mai încapă nici o îndoială! Complotul împotriva lui...! În timp ce o conduceau pe nevinovată lui copilă la altar, ei zămisleau intrigi și trădări! Regina Victoria trebuie să se fi răsucit în mormîntul ei.

Sîntem în 3 august 1914. Ambasadorul german la Paris, baronul von Schoen, se duce la primul ministru Viviani și îi declară (minciună enormă, ce nu va înșela pe nimeni):

— Germania se vede obligată să declare război Franței, deoarece aviatori francezi au aruncat bombe în apropierea orașelor Wesel, Karlsruhe și Nürnberg.

El îi remite acestuia o scrisoare, care nu este o declarație de război, ci pur și simplu „o constatare a stării de război”. Londra, va scrie Lloyd George, trăiește „într-o stare de neliniște fremătătoare”. Se așteaptă răspunsul german, dar nu sosește nimic. Miezul nopții la Berlin echivalează cu ora 23 la Greenwich. „Notele grave ale Big Ben-ului — scrie Lloyd George în memoriile sale —

umplu noaptea, bătînd cea mai fatală oră pe care a cunoscut-o Anglia, de la începuturile sale... Ultima bătaie a orei 11 răsună în urechile noastre ca un ciocan al destinului... Mi se părea că sînt un om viu pe o planetă smulșă brusc din orbita ei de o mină demonică și zvirlită nebunește în necunoscut”.

La Petersburg, în prezența suveranilor, a Curții și a ofițerilor din garnizoană, are loc o manifestație în fața Palatului de iarnă. După ce oficiază *Te Deumul*, arhidiaconul citește un manifest, prin care țarul își îndeamnă armatele să lupte „cu spada în mînă și credința în inimă”. Nicolae și Alexandra, cu lacrimi în ochi, apar în balconul palatului. Într-un entuziasm general, aproape zece mii de oameni îngenunchează, întînd imnul național. Este, într-un anume fel, imnul funebru al acestei monarhii care, dintr-o gravă incapacitate, se va prăbuși în fundul prăpastiei. Singurii care vor ieși cu bine, dacă se poate spune așa, vor fi regele Belgiei și, dintre marile puteri, Coroana britanică; ea își va păstra prestigiul, dar își va pierde pentru totdeauna influența.

La Viena, poetul polemist Karl Kraus, într-un articol celebru, îl salută pe Franz Iosif cu cuvintele:

— Bun sfișit lumii Maies-tății Sale!

Philippe ERLANGER
În românește de
Paul B. MARIAN

Karl Kraus (1874-1936) a fost o figură de prim plan a jurnalismului antirăzboinic și antipiemist vienez. El a condus revista *Die Fackel* (Facla care a apărut începînd din 1899 în 415 numere) și a scris tragedia epică de proporții uriașe *Die letzten Tage der Menschheit 1915-1919* (Ultimile zile ale omenirii), o diatribă împotriva faunei de ațîțători de război și speculanți din vremea războiului imperialist.

La titlul revistei conduse de Kraus face aluzie și titlul romanului *Die Fackel im Ohr* (Facla în ureche) al scriitorului Elias Canetti (laureat al Premiului Nobel pentru literatură, 1981, și al Premiului Franz Kafka) roman a cărui versiune românească a apărut în 1986 la Editura Dacia.

Magazin istoric a publicat mai multe articole consacrate prăbușirii marilor imperii (nr. 8/1971, 6-11/1975, 8/1976, 12/1983).

CARTI SOSITE LA REDACTIE

● Ioan Lupaș — DIN ISTORIA TRANSILVÂNIEI (ediție îngrijită, note și comentarii de Marina Vlașiu; cîvînt înainte de Florin Constantiniu).

Editura Eminescu, București, 1988, XVII + 414 pp., 38 lei: culegere din scrierile reputatului cărturar privind istoria socială și culturală a Transilvâniei, aprînd în colecția „Biblioteca de filosofie a culturii românești”.

● Ioan Talpeș — DIPLOMAȚIE ȘI APĂRARE. COORDONATE ALE POLITICII EXTERNE ROMÂNESȚI, 1933-1939.

Editura științifică și enciclopedică, București, 1988, 356 pp., 28 lei: evoluția poziției și situației internaționale a României, sub aspect diplomatic și militar, în perioada premergătoare declanșării marii conflagrații mondiale.

● Radu Vulpe — COLUMNA LUI TRAIAN. MONUMENT AL ETNOGENEZEI ROMÂNILOR (text ales și stabilit, cîvînt înainte de Ecaterina Dunăreanu-Vulpe; postfață de Lucia Teșosu-Marinescu).

Editura Sport-Turism, București, 1988, 254 pp. + 1h, 36 lei: monografie destinată atît specialiștilor cît și publicului larg, despre unul din monumentele de referință ale antichității.

● Dumitru Almaș — VETRE DE ISTORIE ROMÂNEASCĂ.

Editura Sport-Turism, București, 1988, 244 pp., 20,50 lei: evocări prilejuate de întîlnirea cu locuri de seamă ale istoriei poporului român.

● Antonie Plămădeală — ROMANITATE, CONTINUITATE, UNITATE.

Sibiu, 1988, 325 pp.: incursiune în istoria „vechimei, romanității, continuității și unității” „poporului român” (vezi și Magazin istoric, nr. 9/1988).

● Manfred Oppermann — TRACII ÎNTRE ARCEL CARPATIC ȘI MAREA EGEE (traducere de Ondine Cristina Dascăla; prefață, note, control și revizie științifică de dr. Mircea Babeș).

Editura militară, București, 1988, 254 pp., 46 lei: monografie despre una dintre strălucirile civilizației ale antichității.

A treia serie de întrebări

1. Prin actul revoluționar de la 23 August 1944, desfășurat acum aproape 45 ani, poporul nostru pășea într-o nouă etapă istorică, înfăptuind Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă care, după cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, „a dus la cucerirea adevăratei independențe a patriei, la transformarea revoluționară, socialistă a României. Masele populare și-au dobândit, cu arma în mână, dreptul de a fi deplin stăpîni pe bogățiile naturale, de a-și făuri destinele potrivit intereselor și aspirațiilor proprii, precum și posibilitatea de a construi pe pămîntul patriei cea mai dreaptă și mai înaintată orînduire socială — orînduirea socialistă și comunistă”.

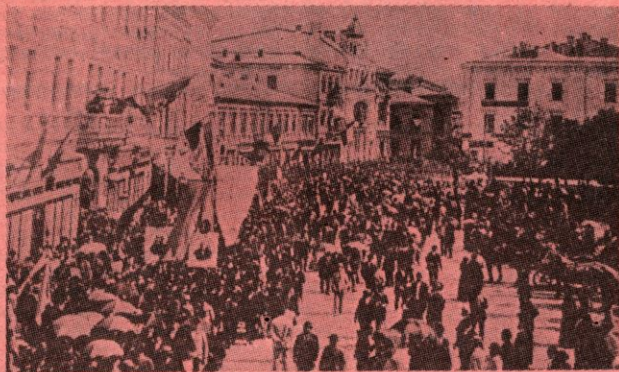
Revoluția din August 1944 a avut totodată o puternică înfrîurire asupra mersului războiului, determinînd prin amplitudinea desfășurării revoluționare și prin întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, scurtarea conflagrației în Europa cu 200 zile.

Evidențiind contribuția importantă a României la înfrîngerea Germaniei hitleriste, postul de radio Londra făcea următoarea apreciere: „Dintre națiunile care luptă împotriva Germaniei hitleriste, România se situează azi în al patrulea rînd în ce privește numărul de soldați care participă la bătălia de distrugere a nazismului”.

La ce dată a fost făcută această apreciere?

- a) 20 aprilie 1945
- b) 3 martie 1945
- c) 7 ianuarie 1945

2. Lupta românilor din Transilvania împotriva regimului de asuprire națională exercitat de autoritățile austro-ungare s-a bucurat de

sprijinul întregului popor român. În 1894, de exemplu, cînd la Cluj s-a judecat ne-dreptul proces intentat luptătorilor memorandiști, în întreaga Românie au avut loc acțiuni de solidaritate cu cauza fraților de peste munți.

În imagine: moment din timpul unei demonstrații de solidaritate cu lupta memorandiștilor, organizată în 1894 de cetățenii unui mare oraș.

În care oraș a fost luată această fotografie?

- a) Constanța
- b) Iași
- c) București

3. Strînsele legături economice, politice și culturale ce au existat între țările române, sînt ilustrate prin numeroase mărturii documentare. Un astfel de document consemnează însemnatul ajutor acordat de Constantin Brîncoveanu domnitorilor Moldovei, Antioh și Dimitrie Cantemir ajutor menționat într-o scriere ce conține însemnările de taină ale voievodului Țării Românești.

Cum se intitulează scrierea respectivă?

- a) Condica de venituri și cheltuieli a vistieriei
- b) Catastihul jurnal
- c) Foietul novel

4. În 1816, la Leipzig, apărea *Istoria României* — prima lucrare tipărită în care se folosea numele de Românie pentru a desemna teritoriul locuit de poporul nostru. „Am numit această țară România — scria autorul cărții, Daniel Philippide — ... pentru vechimea și numărul nației românilor, respingînd orice fel de altă denumire ca fiind nepotrivită și improprie...”

Cunoașteți și o altă scriere a lui Daniel Philippide în care apărea, de asemenea, numele de Românie?

- a) Geografia României
- b) Statistica României
- c) Descrierea României

5. La inițiativa socialiștilor români a fost creat, la 18/30 octombrie 1918, organismul suprem al mișcării de eliberare națională a românilor din Transilvania, alcătuit

concursul
magazin istoric
ediția a II-a
1988

din șase reprezentanți social-democrați și șase reprezentanți ai Partidului Național Român, a cărui componență evidențiază ponderea și influența muncitorimii în viața politică transilvăneană.

Cum se intitula acest organism care constituia „unicul for care reprezintă voința poporului român” din Transilvania?

- a) Consiliul Național al Unității Române
- b) Consiliul Național Român Central
- c) Comitetul Executiv

6. Luptător pentru realizarea unității tuturor românilor, Mihail Kogălniceanu a acționat de-a lungul întregii sale vieți în sprijinul fraților de peste munți. Într-o scrisoare adresată în 1888 *Gazelei Transilvaniei* își mărturisea scopul pe care îl urmărise în strînsă colaborare cu conducătorii politici ai românilor transilvăneni: „Deși aflîndu-ne în țări politice despărțite, nu o dată am simpatizat și am lucrat împreună, căci și unii și alții am avut și am urmărit același scop, apărarea și întărirea naționalității române, fie dîncolo, fie dincoace de Carpați”.

Cu ce prilej a scris M. Kogălniceanu aceste rînduri publicității brașovene?

- a) la semicentenarul apariției *Gazelei Transilvaniei*
- b) cu ocazia unei vizite la Brașov
- c) într-o scrisoare către G. Bariț

7. Făurirea Partidului Comunist Român, în mai 1921 — primul partid politic refăcut la scara întregii țări după Marea Unire —, a marcat cea mai importantă etapă în procesul de perfecționare politico-ideologică și organizatorică a partidului politic al clasei muncitoare, determinată de profundele mutații

survenite în viața țării după formarea statului național unitar român la 1 Decembrie 1918. P.C.R. era succesorul legitim al partidului revoluționar al clasei muncitoare constituit în 1893 și care cunoscutese faze consecutive de dezvoltare.

Între ce date s-a desfășurat Congresul de constituire în 1893 al partidului politic revoluționar al clasei muncitoare din România?

- a) 31 martie-3 aprilie 1893
- b) 15-17 aprilie 1893
- c) 12-14 mai 1893

8. În urmă cu cinci decenii, la 1 Mai 1939, masele populare din țara noastră, mobilizate de partidul comunist, s-au ridicat, în mari demonstrații, împotriva fascismului războiului și revizionismului, pentru apărarea integrității și suveranității patriei. Documentele înregistrează prodigioasa activitate desfășurată de tînărul militant comunist Nicolae Ceaușescu cu prilejul pregătirii viguroasei demonstrații de la București. În cursul acestor evenimente, alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, de alți militanți ai partidului, o neobosită activitate a desfășurat tovarășa Elena Petrescu-Ceaușescu.

Subliniind semnificația demonstrației de la 1 Mai 1939, o importantă reuniune internațională desfășurată la Paris la 13-14 mai 1939 a adoptat o rezoluție în care aprecia evenimentele din România drept o expresie a voinței poporului român de a lupta împotriva agresiunii și fascismului.

Ce reuniune internațională a adoptat această rezoluție?

- a) Conferința Păcii
- b) Conferința mondială pentru apărarea păcii și personalității umane
- c) Conferința internațională a muncii

9. În vara anului 1917, înfruntînd inamicul în aprige bătălii pe frontul din Moldova, oștenii români au înscris pagini de nepieritoare glorie în cronică vitejei și dragostei de țară. Între acestea, se află și cea mai mare și cea mai însemnată victorie obținută de ostașii români împotriva armatelor Puterilor Centrale.

La capătul celor 29 zile de eroică înclăstare, comandantul Armatei I române arăta, în ordinul de zi adresat bravilor ostași: „Din singele vostru, se va ridica, curat și măreț, o țară românească a tuturor românilor”.

Unde a avut loc această aprigă înclăstare?

- a) Mărăști
- b) Mărăești
- c) Oltuz

10. Omagîind luptele și jertfele înaintașilor pentru unitate și independență națională, pentru dreptate și libertate tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, adresează acest înălțător îndemn: „Întregul popor, tineretul, trebuie să cunoască și să cinstească pe înaintași, pe acela care au asigurat dezvoltarea și formarea poporului și națiunii române, a limbii și literaturii române! Să cîntîm pe toți acela care — de-a lungul celor două milenii — au pus întotdeauna mai presus interesele poporului, ale patriei, ale progresului economico-social și cultural al țării, au asigurat, cu prețul vieții, existența poporului, a națiunii noastre independente”.

Între monumentele cîstînd lupta înaintașilor se află și acesta, din imaginea alăturată, inaugurat în municipiul Iași în prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu.

Știți cum se intitulează acest monument?

- a) Victoria
- b) Monumentul Independenței
- c) Libertatea

Trecutul în slujba prezentului

Ne-a vizitat redacția — în urmă cu ceva timp — profesorul cubanez Francisco Pividal Padrón, doctor în științe istorice, președintele Asociației istoricilor latino-americani și din Caraibe și șeful catedrei „Bolívar” la Universitatea din Havana. Dintre lucrările sale cităm: Simon Bolívar — actualitatea gândirii sale, Bolívar — primii pași către universalitate, Bolívar — precursor al antiimperialismului —, ultima dintre ele premiată în 1977 cu Premiul extraordinar atribuit de „Casa de las Americas”.

Profesorul Pividal Padrón a îndeplinit și diferite misiuni oficiale din partea guvernului cubanez, în peste 25 țări din Europa, Asia, Africa, America latină și Caraibe.

L-am rugat, pentru început, să ne vorbească despre activitatea Asociației istoricilor latino-americani și din Caraibe, pe care o conduce.

— Cea dintâi asociație s-a creat în Mexic, în anul 1974, sub auspiciile Universității Naționale Autonome din această țară (Universitatea dispune de o revistă, care apare în 300 000 exemplare săptăminal). Asociația s-a afirmat cu ocazia celui de-al doilea Congres al istoricilor latino-americani, desfășurat în 1978, sub auspiciile Universității centrale din Venezuela, și la care au participat 50 istorici. Apoi, la cel de-al treilea Congres al istoricilor latino-americani, care a avut loc la Quito, în Ecuador în anul 1981, cu participarea a 40 cercetători din 16 țări latino-americane, s-a făcut propunerea, acceptată, ca țara mea, Cuba, să-și asume președinția Asociației istoricilor latino-americani, iar eu să devin conducătorul ei.

În 1983, în Cuba s-a ținut cel de al patrulea Congres al Asociației, la care au fost invitați 120 istorici din întreaga Americă latină și Caraibe. La Bayamo am fost reales în funcția de președinte al Asociației.

Am încercat să organizăm Congresul al V-lea al istoricilor latino-americani, dar nu am găsit nici o universitate și nici un guvern care să îl finanțeze, din cauza datorilor externe ale țărilor din America latină și a situației lor economice. Biroul președintelui Asociației — în care sunt înscrise în prezent 24 țări — se află în Cuba, la „Casa de las Americas”, centru cultural cunoscut în întreaga lume.

— Nu peste mult timp se vor sărbători 500 ani de la descoperirea Americii de către Cristofor Columb. Se prevede un program foarte variat de marcare a momentului, inclusiv la cel de al XVII-lea Congres internațional de științe istorice de la Madrid, din 1990.

— Noi, în Cuba, nu acceptăm cuvântul „descoperire”. Credem că el nu corespunde adevărului istoric. Este vorba despre întâlnirea a două civilizații, cea europeană cu cea americană. De altfel, se discută tot mai intens că, înaintea lui Columb, în America au ajuns alte popoare: fenicieni, vikingi etc. Încă nu se știe exact cine a atins primul continentul american.

— Care sînt domeniile pe care le îmbrățișează cercetările dv.?

— Mi-am dedicat peste două decenii din activitatea mea studierii vieții, activității și operei eliberatorului țărilor latino-americane, Simon Bolívar. Am citit enorm despre opera lui, studii scrise de istorici venezueleni, columbieni, ecuatorieni. Am avut atunci revelația că toți acești autori îl judecau pe Bolívar prin prisma societății lor. Mi-am zis că noi, cei care trăim într-o altă societate decât cea a omului politic sud-american, am putea avea altă viziune asupra personalității sale.

M-am întrebat apoi ce reprezintă istoria pentru mine și mi-am răspuns că ea este interpretarea trecutului con-

form cerințelor prezentului, dintr-o optică științifică, materialist-dialectică și istorică. Deci nu trecut pentru trecut, ci trecut reclamat de prezent.

— Ce ne puteți spune despre activitatea istoricilor cubanezi?

— Asociația națională a istoricilor cubanezi s-a fondat în anul 1984. Am început cu un număr foarte mare de membri, pentru că, pe parcurs, să ne sporim exigențele față de ei. În prezent, asociația are 400 membri. Ea organizează întâlniri tematice între istorici și proiectează să editeze o revistă de răspindire continentală. Asociația beneficiază de sprijinul permanent al conducerii Cubei. Tovarășul Fidel Castro a spus în acest sens că despre revoluția noastră nu s-a scris sistematic, că nu avem încă istorici ai revoluției. Combatanții au consensat modul cum au participat ei, dar nu există încă o istorie unitară a revoluției cubaneze. Asociația națională a istoricilor cubanezi pregătește în prezent o echipă de istorici care urmează să se ocupe de acest proiect, de mare răspundere.

Din păcate, nu avem o revistă de profilul *Magazinului istoric*, pe care mă bucur că o pot cunoaște. Aș vrea să-mi exprim deosebita apreciere pentru prezentarea ei științifică și calitatea ei grafică. Sperăm ca, în viitor, să realizăm și noi în Cuba o asemenea revistă.

Florentina DOLGHIN

Ciștigătorii concursului 20 DIN 20

Continuăm publicarea listei ciștigătorilor concursului Magazin istoric, ediția 1988, 20 din 20, a cărei primă parte (premiile 1-25) a apărut în numărul trecut al revistei.

Reamintim ciștigătorilor că premiile în obiecte pot fi ridicate de la sediul redacției începând cu data de 1 martie 1989, în termen de 6 luni de zile, respectiv până la 31 august 1989, inclusiv.

Abonamentele la Magazin istoric pe un an și, respectiv, 6 luni vor fi făcute începând cu luna iulie 1989.

PREMIILE 26-75 : 50 abonamente pe un an de zile la MAGAZIN ISTORIC

1. COMITETUL U.T.C., secția Scutlărie, I.M.T., Timișoara
2. MARIA MIHAI, Ploiești
3. SZABO BELA, Călan
4. NICOLAE ZAMFIRESCU, Timișoara
5. CERCUL "ENIGMA", Școala generală, com. Mărtel, jud. Suceava
6. ROXANA-MARIA MIU, Pitești
7. VASILE SIRCA BELINTAN, Timișoara
8. EUSTAFIE BOSTAN, com. Ciucea, jud. Cluj
9. FORIKA CAROL-COLOMAN, Alud
10. ARON OLAR, Cluj-Napoca
11. CERCUL DE ISTORIE, LICEUL INDUSTRIAL NR. 1, Turda
12. NICOLAE M. IONESCU, sat Măgura, com. Tătuțlești, jud. Olt
13. SZÉCSY DEZIDERIU, com. Hăghig, jud. Covasna
14. CERCUL DE ISTORIE, Școala generală, com. Letcani, jud. Iași
15. AXINIA V. RUXANDA, Roman
16. TAMARA FERARU, București
17. ÎNTEPRINDEREA DE PIELE SI MÂNSU, Timișoara
18. MIHAELA SINZIANA SPĂLATELU, Turnu Măgurele
19. BOGDAN ANDREI CORCINSCHI, Iași
20. FEDAK IANOS ANDRAS, Craiova
21. SUCURSALA JUDETEANĂ A.D.A.S. Timișoara
22. OVIDIU POP, Alud
23. DAN CONSTANTIN PUCHIANU, Tirgoviste
24. ROBERT MARIUS CAZANCIUC, com. Rîfov, jud. Prahova
25. DANIELA BERCEAN, sat Chendrea, com. Bălan, jud. Sălaj
26. VALENTIN ZELD, Ottenita
27. ANDREI PAPUC, Piatra Neamț
28. VIRGIL GHEORGHE PUȘCAȘU, Cluj-Napoca
29. INSTITUTUL DE STUDII SI PROIECTĂRI ENERGETICE, Hîrlăla Timișoara
30. GABRIEL VALENTIN DOBRA, Tirgoviste
31. PAULINA ROȘU, com. Bețepe, jud. Tulcea
32. DANUT IROD, Iași
33. VIOREL BARARU, sat Arborea, com. George Enescu, jud. Mogoșani
34. CONSTANTIN C. MĂRUȘCA, Sighișoara
35. MATEI TUNDREA, Tirgu Jiu
36. MENDEL FISCHMAN, Timișoara
37. ASOCIAȚIA SPORTIVĂ "INDUSTRIA LINII", Timișoara

38. IACOB PETRIȘOR, sat Sasca Mică, com. Cornu Luncl, jud. Suceava
39. LUCIA CĂMĂRĂȘAN, com. Rogia Montană
40. GEORGE-ROMULUS DAMALAN, Alexandria
41. VASILE N. LEȘANU, com. Dorna Arini, jud. Suceava
42. ȘTEFAN I. MARINESCU, Biezoil, jud. Vîlcea
43. NIȚĂ TUDOR, Arad
44. ECATERINA A. LĂZĂRESCU, com. Scurtu Mare, jud. Teleorman
45. OCTAVIAN MUREȘAN, Oradea
46. VIOLETA DOINA DIMITRIU, Tecuci
47. GABRIELA-VIOLETA OTESCU, sat Cîlciova, com. Bethausen, jud. Timiș
48. PETRU BĂDILITĂ, Rădăuți
49. RAZVAN ZAHARIA, București
50. MARIA-LUIZA ANDRESCU, Slobozia

PREMIILE 76-150: 75 abonamente pe 6 luni de zile la MAGAZIN ISTORIC

1. CERCUL DE ISTORIE, Liceul Industrial nr. 1, Fălticeni
2. MINODORA AUGUSTA TEGLAS, com. Var. jud. Sălaj
3. OLIMPIU BOLDUT, Șimleu Silvaniei
4. MARIA OFRIM, Bala Mare
5. COMITETUL U.T.C., I.M.A., Timișoara
6. EMIL HOCIUNGESCU, București
7. RADU GHEORGHE, Constanța
8. DOINA C. DANDU, sat Cozmestii, com. Stoilnici-Prăjescu, jud. Iași
9. VICTOR VERNESCU, București
10. SORIN GH. FLENDSCU, sat Dierobitii, com. Frîncești, jud. Vîlcea
11. ILIE MOISE, Reșița
12. ROMEO MĂNESCU, Bala Mare
13. IOAN FLORIN NAGY, Bistrița
14. DORINA MOLDOVAN, Bistrița
15. I.P.R.O.T.I.M., Timișoara
16. TEREZA MUREȘAN, Tirgu Mureș
17. VICTOR I. VLEJU, com. Dorna Arini, jud. Suceava
18. MIHAI SĂVEANU, Satu Mare
19. AUGUSTIN SURDU, sat Cornestii, com. Adamus, jud. Mureș
20. VIRGIL I. BÔBOC, Pașcani
21. DANIELA-NICOLETA ERMESCU, București
22. IOAN STANCIU, com. Coroleni, jud. Maramureș
23. ANA CLAUDIA VAIDA, sat Chendrea, com. Bălan, jud. Sălaj
24. CLAUDIU BĂHRIM, Huși
25. GHEORGHE RATIU, com. Tîrnova, jud. Arad
26. IOAN MOLDOVAN, com. Jambenta, jud. Mureș
27. IOAN MANOLACHE, com. Dobrotești, jud. Teleorman
28. MIHAI-DAN MODREA, București

29. ÎNTEPRINDEREA MECANICĂ - SECTOR CONCEPTI, Timișoara
30. ALINA MILOȘ, Lugoj
31. PETRE-ȘTEFAN PRUNESCU, București
32. PARASCHIV MANCU, Timișoara
33. OVIDIU SZILAGHI, Bala Mare
34. ANCA PUȘCAS, Tirgu Mureș
35. NICOLAE BOGLUT, com. Ucuș, jud. Bihor
36. PETRE TOMA GRÜNFELD, București
37. EMANOIL STERESCU, Curtea de Argeș
38. DANIELA MIRCEA, Bacău
39. IOAN OVESEA, Brașov
40. DUMITRU CIORNA, Bala Mare
41. MIHAELA D. NEAGOE, com. Lelesca, jud. Olt
42. VASILE BREAZDAU, Șimleu Silvaniei
43. FLAVIA DÎNSU, Bistrița
44. VASILE NEMES, Satu Mare
45. VASILE PRUNBAR, Brașov
46. DORINA MARILENA GH. HARABAGIU, Urziceni
47. CERCUL DE ISTORIE "DANUBIUS", Școala generală nr. 2, Drobeta-Turnu Severin
48. CĂTĂLIN ROTARU, Birlad
49. MIHAELA-CLAUDIA ȚOCA, Bistrița
50. FLORICA SĂVOIU, Curtea de Argeș
51. CHIRIAC ELIADE, mun. Gh. Gheorghiu-Dej
52. IONEL CHIOREANU, București
53. PETRE I. GEORGESCU, com. Sîrinesca, jud. Vîlcea
54. ALEXANDRU LĂZĂRESCU, București
55. ALEXANDRU ILIESCU, Brăila
56. IOAN MIHALCI, com. Teaca, jud. Bistrița-Năsăud
57. NICOLAE IONAȘCU, Tirgoviste
58. CONSTANTIN RĂDESCU, Sighișoara
59. THERESIA BOLOG, Reclan, jud. Bistrița-Năsăud
60. AUREL PIROS, Arad
61. MIHAI FOMOV, București
62. COSTACHE PINTILIE, Constanța
63. IULIA ANDREIANU, Drobeta-Turnu Severin
64. COSTIN FRUNZA, Constanța
65. GHEORGHE N. ȘERBU, sat Vîfiorita, com. Aninoasa, jud. Dimbovița
66. FLOREA TĂUJAN, București
67. ION N.A. SIMIONESCU, sat Urzici, com. Vîșinești, jud. Dimbovița
68. SABIN BUCUR, Cluj-Napoca
69. GLICHERIA ANITA, com. Jilava, Sectorul Agricol Ilfov
70. VICTOR SCOLEȚCHI, Rimnicu Vîlcea
71. ALECU GHERASIM, Dorohoi
72. KATONA BELA, Sfîntu Gheorghe
73. VICTORIA CONSTANTIN, Galați
74. MIHAI ARSENIIE, Timișoara
75. ION STOICA, Buzău

Mulțumim tuturor cititorilor și colaboratorilor noștri, atît din țară cît și din străinătate, care, cu prilejul Anului Nou 1989, ne-au adresat călduroase cuvinte de felicitare, exprimîndu-și și pe această cale dragostea lor statornică pentru istorie, prețuirea și atașamentul față de revistă.

Ne vom strădui în continuare să fim la înălțimea exigențelor iubitorilor de istorie.

CRONICĂ EROICĂ

Se împlinește în acest an 45 ani de la mărețul act istoric de la 23 August 1944, eveniment care a deschis o nouă eră în viața patriei și poporul nostru. Participarea Românelor la războiul antihitlerist a evidențiat faptul că întregul nostru popor n-a preocupat nimic pentru victoria finală.

În multe din scrisorile primite la redacție, amintirea evenimentelor din urmă cu patru decenii și jumătate este evocată atît de participanții-veterani, cît și de urmașii acestora. Iată cîteva fragmente din aceste corespondențe, din care vom continua să publicăm și în numerele viitoare.

Locotenentul major (r) ALEX. C. BĂLAȘA, din București, ne relatează cum în luna august 1944, împreună cu un grup de soldați, a salvat un tren cu bunuri ale orașului Iași, cea. 20 de vagoane, amenințate de incendii declanșate de hitleriști în gara Rebricea, de pe linia Vaslui-Tecuci.

AUGUSTIN SURDU, din satul Cornești, com. Adamus, jud. Mureș, ne scrie despre elafirea de care se bucură în localitatea sa amintirea ostașilor români din Divizia 9 infanterie căzuți eroic în bătăliile din 7-9 septembrie 1944, pentru eliberarea acelor locuri. În cimitirul comunei sînt îngropați 49 eroi. Dintre aceștia, numele a 27 sînt cunoscute. Le consemnăm și noi: sergenții Nicolae Stanciu, Ioan Bocanu, Nicolae Burcea, Ioan Bălan, Alexandru Boboc; caporalii: Gheorghe Vasile, Ioan Jarnea, Mihail Răileanu, Constantin Durca, Nicolae Anghel, Gheorghe Nedelcu; fruntași: Tănase Manea, Vasile Stan, Nicolae P. Stan; soldații: Petru Oprică, Marin Dobra, Vasile Iancu, Alexandru Dinu (Dima?), Alexandru Stoica, Tihon (Teofil?) Rusnac, Constantin Solomon, Dumitru Marin, Marin Guță, Paul Dinu, Nedelcu Plăviță, Gheorghe L. Oprea, Grigore Șerban.

Despre cîntarea erorilor ne scrie și MIRCEA PIETREANU, din Pitești, informîndu-ne despre dezvoltarea în com. Lunca Corbului, jud. Argeș a unui monument în memoria celor 182 fiți ai comunei căzuți în cele două războaie mondiale. Unele familii — ne scrie corespondentul nostru — au dat țării cîte 2-3 frați eroi, cum sînt frații Grozdea: Dumitru — sergent, Marin — caporal, și Ilie — soldat, căzuți la chemarea patriei.

La festivitatea dezvelirii monumentului și-a dat concursul și corul „Veteranul” al Casei armatei din Pitești.

LICEU GRĂNICERESC

Prof. VASILE SĂSĂRMAN, din Bistrița: În toamna anului trecut s-au împlinit 125 ani de la înființarea Liceului grăniceresc „George Cosbuc” din Năsăud (și nu Brad, cum din eroare a apărut în nr. 10/1988, p. 49 — n.r.), instituție de cultură care a jucat un important rol în pregătirea și formarea intelectualității din această parte de țară.

În 1894, liceul a fost vizitat de Al. Odobescu, care într-o scrisoare către soția sa nota, la 6/18 august 1894.

„Vineri 6/18 august 1894,

Zluz de ieri am întrebunțat-o vizitînd liceul românesc din Năsăud care este o clădire foarte mare și nouă de tot, prea frumoasă chiar pentru un

tirguleț care nu e mai mare decît Argeșul nostru. Am stat de vorbă cu directorul și cu toți profesorii cari m-au primit cu toate onorurile. Am dăruit bibliotecii liceului cele trei volume din operele mele cu atît mai mult că în anuarul imprimat al liceului am observat printre subiectele lecturii și ale studiilor din clasele superioare și bucăți scrise de mine. În plus, le-am cerut să-mi trimită negreșit unul din cei mai buni bacalaureați ai acestui liceu pe care-l voi primi ca intern în școala mea”.

În acel an, 1894, doi absolvenți ai liceului au obținut calificative strălucite: Constantin C. Moisil și Vasile Suteu. Ei au urmat cursurile Institutului de învățămînt condus de Odobescu.

Constantin C. Moisil (1876-1958) a fost unul dintre cunoscuții numismați din țara noastră, membru correspon-

dent (1919) și titular (1948) al Academiei Române, director al Arhivelor statului (1923-1938) și președinte al Societății numismatice române (1933-1958). În 1913, la semicentenarul liceului năsăudean, din inițiativa lui C.C. Moisil a fost bătută o medalie comemorativă, al cărei revers îl reproducea în imaginea alăturată.

Am răspuns, cu acest prilej, și scrisorilor cititorului VICTOR POP, din Cluj-Napoca.

COMPLETAREA COLECȚIEI

Mă numesc PETRE PRICIU, sînt tehnician agronom, șef de fermă la C.A.P. Fîntinele, jud. Teleorman. Pe această cale aduc mulțumirile mele redacției revistei pentru sprijinul pe care l-am primit în completarea colecției *Magazin Istoric* — la care eu și familia ținem foarte mult — publicîndu-mi cererea la *Posta redacției* din nr. 8/1988.

În să mulțumesc, de asemenea, celor care mi-au trimis numerele cîmi lipseau, respectiv următorilor cititori ai revistei: Gh. Tircomnicu, din Alexandria, Manta Apostolescu, din com. Greaca, jud. Giurgiu, Gr. Ciobanu, din București, Cezar Bosoncă, din Moldova-Vechi, Andrei Modolo, din București, Anton Dode, din Călărași, Petre Roșanu, din Drobeta-Turnu Severin, Ion Panaitescu, din București, Vasile Rech, din Oradea, Ion Martin, din com. Fîntinele, jud. Teleorman.

Mulțumirilor corespondentului nostru le adăugăm și felicitările noastre, pentru frumosul lor gest, cititorilor care l-au ajutat să-și completeze colecția. Întrucît, acum, tovarășul Petre Priciu are unele numere ale revistei în dublu exemplar, îl satisfacem cererea de a anunța că ofera: nr. 6, 7/1967; 3/1968; 1/1969; 6/1970; 8/1971; 1, 4, 8-11/1976; 4/1977; 5, 7/1978; 9, 11/1979; 2, 4, 6, 7, 11/1980; 1, 6, 7, 11/1981; 2, 5/1982; 3, 4, 6, 7, 12/1983; 6, 7, 9, 12/1984; 2-4, 12/1985; 2-4, 8, 9, 11, 12/1986; 3, 7, 9/1987.

MEDALII

Lt. col. (r) TOADER TĂZLĂUANU, din București, ne trimite, în completarea articolelor publicate în nr. 9 și 11/1976, sub titlul *Cronici* în piatră ale independenței fotografii ale unor medalii din colecția personală, ce reprezintă monumentele respective. Medalia monumentului vînaților

din Ploiești, bătută în anul 1897, odată cu inaugurarea acestuia, este confecționată din aramă și argint și are diametrul de 65 mm. Medalia care reprezintă coloana de pe Col-

icul Hora, din Tulcea, este din alamă și are diametrul de 60 mm. Cea de a treia medalie (vezi foto) reprezintă monumentul în forma lui de azi, de fapt forma lui inițială, realizată în cinstea sărbătorii centenarului independenței noastre de stat.

„JOCUL CU MINGEA” ÎN ROMÂNIA

Asistent universitar DOMINUT I. PADUREANU, de la Institutul de marină „Mircea cel Bătrîn”, din Constanța, ne trimite un interesant document privind începutul „Jocului cu mingea” în România. La Muzeul Unirii din Alba Iulia, în fondul „Unirea”, între manuscrisele rămase de la Rubina Patila — moș din Cîmpeni, avocat și om politic transilvănean — se află și cel cu numărul 4 853 intitulat „Avram Iancu”.

„Tinerii tribuni ai mișcărilor naționale — scria Rubina Patila — în timpul de după amiază se adunau în troașul [finat îngrădit] Onu Chitului și băteau lopta-pila [lopta era termenul local pentru mingea, iar pula echivalentul său latin], în care joc erau mulți foarte dexteri. Noi copii fugeam după loptă și o aduceam la domni. Iancu era între ei și însuși lua parte”.

LA LACU SĂRAT

Pe marginea informațiilor publicate de noi în nr. 11/1987 referitoare la stațiunea Lacu Sărat, prof. IONEL ST. ALEXANDRU, din Brăila, ne trimite câteva completări, din care reținem: La începutul sec. XX, stațiunea era cunoscută ca una dintre cele mai frecventate așezări balneare ale țării. Aici a lucrat în acea vreme, ca portar la un hotel, și celebrul scriitor de mai târziu Panait Istrati. Stațiunea a fost racordată cu orașul Brăila în anul 1910 printr-o linie de tramvai electric. Între anii 1902 și 1906 apăreau și două publicații locale : „Curierul Lacului Sărat” și „Cura”.

Curier școlar

MICI ISTORICI ȘI ARHEOLOGI

Noi vești primite de la cititorii și prietenii noștri din școli, cărora le înținem la dispoziție această rubrică.

● **ASTEL, IULIA CLAUDIA POPESCU**, membră a echipajului pionieresc „Dacia Felix” de la Școala generală Chendrea, jud. Sălaj, după ce ne relatează că, în școala sa sînt 38 abonați ai Magazinului istoric, ne anunță că în 1988 cercul de istorie al elevilor din Chendrea a împlinit 15 ani de activitate. Felicitări și noi succese în activitatea voastră, dragi prieteni!

● **DIN DROBETA-TARNU SEVERIN, ȘTEFAN LEONESCUL**, președintele cercului de istorie „Danubius” de la Școala nr. 2, ne scrie: Și în școala noastră, Magazinul istoric are numeroși prieteni și cititori pasionați. Avînd colecția completă a revistei, am participat și vom mai participa la concursurile organizate. Pionierii membri ai cercului nostru de istorie și-au concretizat pasiunea pentru studiul acesteia prin obținerea a două mențiuni la faza națională a olimpiadei de istorie (Buzău, 1988) și a trei premii la o ediție precedentă a concursului Magazin istoric.

● **Participanții la concursurile noastre sînt și membrii cercului „Enigma” din cadrul Școlii generale din satul Măritei, com. Dărmănești, jud. Suceava, condus de prof. Nicolai Cureluș. După cum se menționează în scrisoare, membrii cercului rezolvă probleme de perspicacitate, cuvinte încrucișate, întrebări din cadrul unor concursuri diverse.**

● **MONICA VASILESCU**, de la Școala generală Făget, jud. Timiș, după ce ne mărturisește că îl place istoria și este o pasionată cititoare a revistei noastre, continuă: Cercul nostru de istorie locală „Făget, vatră de cultură și civilizație” este condus de tovarășul profesor Dumitru Tomoi. Dintre activitățile desfășurate de membrii cercului nostru, amintesc participarea la săpăturile arheologice efectuate la cetatea medievală a Făgetului, sub conducerea dr. Radu Popa de la Institutul de arheologie din București. De asemenea, sub îndrumarea arheologului Alexandru Rădulescu, de la Muzeul Banatului din Timișoara, și a maiorului Dan Căpățînă, de la Muzeul Militar Central, din București, membrii cercului au scos la lumină un valoros tezaur de aproximativ 700 monede din aur, argint și bronz din sec. XVI-XVIII.

● **Din com. Măgura, jud. Teleorman, prof. FLOREA S. FLOREA**, conducătorul cercului de istorie „Micii arheologi” de la Școala generală din localitate, ne relatează, de asemenea, despre activitățile desfășurate de istorie pe care-l îndrumă. Înființat în 1971, cercul reunește elevi din clasele V-VIII care participă atât la întocmirea unor referate și comunicări pe diverse teme de istorie locală, cît și la colecționarea unor materiale istorice, etnografice, numismatice etc., care evocă trecutul localității. În cadrul școlii s-a constituit un punct muzeistic școlar, în ale cărui vitrine micii arheologi au depus cele mai reprezentative rezultate ale investigațiilor lor.

Îi felicităm călduros pe toți cei care ne-au scris pentru frumoasele lor realizări, dorindu-le succese, atât la învățătură, cît și în activitatea din cadrul cercurilor de istorie.

Așteptăm, în continuare, noi vești din partea prietenilor noștri din școli și facultăți, despre cercurile lor de istorie, despre colecții care se evidențiază în pasiunea lor pentru istorie, precum și despre modul în care este răspîndită revista noastră, despre difuzorii și popularizatorii ei.

CERERI ȘI OFERTE

GHEORGHE ZAMFIR, Piața Decabal, nr. 2, bl. P-4, ap. 6, Medgidia, solicită: nr. 1, 2, 3, 7, 8/1982; 4/1983; 8/1985.

ȘTEFAN NOBILESCU, Alea Scărișor, nr. 13, bl. 32, ap. 21, București, oferă colecția completă.

MANEL TĂSLĂUANU, com. Brosteni, jud. Suceava, solicită: nr. 4-8/1967; 1-5/1968; 9/1969; 3/1970; 1/1983.

GIANI DAN ȘERBAN, str. Principala, nr. 217, com. Poienarii Burchi, jud. Prahova, solicită: nr. 3-5/1971; 6, 7/1981; 4, 8/1983; 10/1984; 8-11/1986; oferă: nr. 2/1971; 6/1979; 8/1981; 1-9/1988.

ȘTEFAN JULEȘ, str. Dornelor, nr. 7, bl. 36, sc. B, ap. 5, Suceava, solicită: nr. 7/1967; 1, 3, 5, 12/1968; 4/1972; 4, 5, 6/1974; oferă:

nr. 2/1976; 2/1977; 3, 8/1980; 5, 12/1981; 11/1982; 4/1986; 12/1987.

VICTOR DUMBRAVA, Alea Ilieș, nr. 3, bl. PM 27, sc. C, ap. 88, București, oferă colecția completă.

GH. ANDERCO, com. Stuplacu de Bărcău, str. Muncii, nr. 45, jud. Bihor, oferă colecția 1967-1983.

GABRIEL SIMION, str. Săndulești, nr. 1, bl. 7-11, ap. 25, București, solicită: nr. 1/1977; 12/1984; oferă: nr. 5/1969; 1, 2, 6/1970; 5, 12/1978; 7/1988.

GHEORGHE VOLOSCU, cartier Hipodrom, bl. C-1, sc. 1, ap. 8, Brăila, solicită: nr. 1/1971; 12/1977; 1/1979; 8/1972; oferă: numeroase disparte din 1967-1984.

LEONTE PĂUNOIU, str. Intrarea Castor, nr. 1, bl. G7, sc. A, ap. 7, Ploiești, solicită: nr. 1/1967; 4/1971; 1/1977; 11/1980; 2/1981; oferă nr. 2, 3, 4/1988; 3/1986.

SUMARUL SUMARELOR 1988

Istoria României

Contemporană

Lecția mereu vie a istoriei	— Alexandrescu I.	9(258)	2-3
Patria — universul împlinirilor noastre	— Antip C.	1(250)	39-41, 47
Un om pentru istorie	— Ardeleanu I.	1(250)	7-12
23-31 august 1944: „Am fost dezarmați și capturați de trupele române”	— Avram V.	5(254)	10-11
Iubirea de țară	— Buduru V.	10(259)	2-3
Sursă veșnic vie	— Buduru V.		
Rostul nostru în viața lumii	— Stefan M.	1(250)	22-27
Filme documentare consacrate Columniei în premieră mondială la București	— Căndea V.	1(250)	42-47
Măreția istoriei românești	— David Gh.	7(256)	16
Știința românească — amplă recunoaștere internațională	— Florea C.	8(257)	2-5
Punte de înțelegere între popoare	— Florescu M.	1(250)	17-21
Viu interes pentru România și istoria ei	— Glück E.	1(250)	44-45
În România „soluția finală” hitleristă nu a putut fi aplicată	— Gupta B.C.	3(252)	32
Un strănepot al lui Avram Iancu pe frontul antihitlerist	— Lustig O.	9(255)	25-28, 32
Libertatea și dreptatea socială	— Moisă A.	7(256)	24-27, 47
Congresul IX al P.C.R. — moment crucial în destinele dezvoltării socialiste a țării	— Mușat M.	9(258)	30-31
Unitatea și independența națională	— Mușat M.	1(250)	28-32
Înaltele virtuți ale istoriei	— Mușat M.	7(256)	2-3
Demnitate și prestigiu	— Pascu Șt.	1(250)	33-38
În slujba țelului suprem — lichidarea fascismului	— Ion Popescu-Puțuri	1(250)	2-6
„Din România vin știri bune” (23 August 1944 în mărturie americane)	— Popăceanu C.	1(250)	13-16, 21
1940-1944. Postul de radio de la Marele Stat Major	— Preda E.	8(257)	8-11
„O operă cu valoare universală”	— Rădulescu I.	9(258)	23-28
Victor Slăvescu. Însemnări zilnice (1938-1939)	— Sbârcea G.	8(257)	12-13
	— Strbu C.	9(258)	29-30
	— Preda E.	1(250)	14, 16
		10(259)	40-45
		11(260)	33-37
		12(261)	35-38
		4(259)	55-57
		5(254)	52-53
		6(255)	46-47
		8(257)	61-62
		10(259)	38-39
		11(260)	34-35
		2(251)	2-5
		6(255)	21-24
		2(251)	6-9

Itinerare istorice: Valea Oltului; Litoralul; Pe Mures și pe Tîrnave; Serbări și datini folclorice românești; Vetre de glorie; Locuri ale Unirii

Partidul Comunist Român — centrul vital al națiunii
11 iunie 1948. „Domnia poporului prin popor”
Tradiția marilor valori

În București, acum 50 ani

Treptele unității și independenței României

Modernă

Răscola țăranilor din 1888
Ateneul român — istorie și cultură

Ion Heliade Rădulescu

Presă unui incandescent miez de veac

Recunoașterea internațională a Marii Uniri

Amintiri din vremea revoluției de la 1848:
Iancu Bălăceanu

1866-1876. Independența — dorința unanimă a națiunii

1882. Revoluția egipteană văzută de Gazeta de Transilvania

Gh. A. Polizu

Revoluția de la 1848 și semnificația ei istorică

Bălăcenii

Gazeta de Transilvania

Constantin Dobrescu-Argeș

— Alexandrescu I.	9(258)	2-3
— Antip C.	1(250)	39-41, 47
— Ardeleanu I.	1(250)	7-12
— Avram V.	5(254)	10-11
— Buduru V.	10(259)	2-3
— Buduru V.		
— Stefan M.	1(250)	22-27
— Căndea V.	1(250)	42-47
— David Gh.	7(256)	16
— Florea C.	8(257)	2-5
— Florescu M.	1(250)	17-21
— Glück E.	1(250)	44-45
— Gupta B.C.	3(252)	32
— Lustig O.	9(255)	25-28, 32
— Moisă A.	7(256)	24-27, 47
— Mușat M.	9(258)	30-31
— Mușat M.	1(250)	28-32
— Mușat M.	7(256)	2-3
— Pascu Șt.	1(250)	33-38
— Ion Popescu-Puțuri	1(250)	2-6
— Popăceanu C.	1(250)	13-16, 21
— Preda E.	8(257)	8-11
— Rădulescu I.	9(258)	23-28
— Sbârcea G.	8(257)	12-13
— Strbu C.	9(258)	29-30
— Preda E.	1(250)	14, 16
	10(259)	40-45
	11(260)	33-37
	12(261)	35-38
	4(259)	55-57
	5(254)	52-53
	6(255)	46-47
	8(257)	61-62
	10(259)	38-39
	11(260)	34-35
	2(251)	2-5
	6(255)	21-24
	2(251)	6-9
— Smărăndescu V.		
	2(251)	42-45
	3(252)	50-53
	4(253)	42-45
	5(254)	49-51
	6(255)	33-41
	7(256)	40-43
	8(257)	48-51
	9(258)	50-53
	10(259)	46-49
	11(260)	36-39
	12(261)	46-49
— Zaharia Gh.	5(254)	6-11
— Adănoaie N.	3(252)	21-23
— Alitincă M.	2(251)	29-32
— Angheliescu M.	9(255)	8-16
— Antip C.	7(256)	12-16
— Ardeleanu I.	6(255)	8-16
	12(261)	27-33, 34
— Penelea G.	8(257)	31-24
	9(258)	43-45
	10(259)	50-52
	9(258)	8-11, 33
— Berindel D.	10(259)	29-32
— Botoran C.	3(252)	11-13
— Cajal N.		
— Brătescu Gh.	3(252)	31
	5(254)	3-5
	6(255)	3-7
— Ceaușescu Ilie	2(251)	20-23
— Cernovodeanu P.	3(252)	36-38
	4(253)	25-28
— Cornea P.	3(252)	7-10
	2(251)	46-48
	3(252)	24-26
	4(253)	22-24
— Dima R.	5(254)	30-32
	7(256)	30-36
	8(257)	45-47
	9(258)	54-56

Patria mai presus de orice. Academia Română în 1916-1918

1848. Poporul întreg răspunde la chemarea țării

Vaticanul recunoaște Marea Unire

1878. Ciprian Porumbescu înfruntă autoritățile habsburgice
Duiliu Zamfirescu în sprijinul unirii Transilvaniei cu România
Sigiliul lui Ion Ghica

Trei diplomați în misiune la București

De pe Dealul Secului, la Alba Iulia (femeile și Marea Unire)
Dascăli patrioți de la Colegiul „Sf. Sava”
Amintiri istorice

1848 în mărturie străine necunoscute (documente norvegice, germane)

Președintele Nicolae Ceaușescu despre lupta pentru unitate națională a românilor

Convorbiri cu Martha Bibescu

Mișcarea socialistă și răscoala țăranilor din 1888
Am semnat pergamentul Unirii

Transilvania și conștiința națională a românilor din sec. XVIII

Unirea — unanim act de decizie al poporului român

Consiliul Național Român Central

Din trecutul astronomiei românești

1868. Pronunciamentul de la Blaj

Socialiștii români: „Vrem unirea tuturor românilor”

Din vremea lui Cuza

N. Kretzulescu

1859. Deputații aclamă Unirea

Medie

Daniel Philippide și scrierea sa *Istoria României*

Comori de cultură și artă românească la Biblioteca Națională din Viena

Un portret necunoscut al lui Vlad Tepeș la Stuttgart

20 000 documente românești la Athos

Constantin Brincoveanu

Nestinsa conștiință a unității de limbă și neam

Viața zilnică la români în sec. XVIII-XIX

Prin citorii brincovenesti

Răscoala lui Andreas Hofer și ecurile ei în Banat

1766. „Fabrica” de postav de la Chiperești

Viena 1782. Încăchiță Văcărescu — călătorie în slujba patriei

Mihai Viteazul

Vlad Tepeș și „castelul Piatra Craiului”

O zi la Curtea lui Brincoveanu

Pagini din istoria învățămîntului românesc din sec. XVIII-XIX

Scaunele de judecată cneziale

1598. Domnitorii români în *Theatrum Genealogicum*

Johannes Tröster despre români

Lumina tiparului românesc

Aria brincovenească — nașterea unui stil

Trei documente venețiene despre C. Brincoveanu

1763. Românii născuți înfruntă autoritățile imperiale

Veche

Monumentul cu frescă de la Tomis-Constanța

Aethicus Histricus — un enciclopedist străromân

Pe urmele strămoșilor

Multimilenară dăminuire istorică

	Nr.	Pag.
{ — Dobre Al.	10(259)	10-13, 16
{ — Ștefan M.	11(260)	9-12
{ — Dragomir S.	12(261)	23-26
{ — Teodor P.	5(254)	12-15
{ — Dumitriu-Snagov I.	12(261)	28-32
{ — Economu R.	2(251)	16-19
{ — Florescu Gh.	11(260)	12-14
{ — Greclanu R.	10(259)	36-37
{ — Guboglu M.	6(255)	33-37
— Hincu D.	7(256)	21-23, 35
— Ionăță E.	8(257)	30-40
— Isar N.	12(261)	19-22
	10(259)	17-18
	12(261)	25-28
	13(252)	127-30
— Kretzulescu N.		
{ — Mureșanu C.		
{ — Mureșanu H.		
{ — Gădek E.	7(256)	10-11
{ — Munteanu V.		
{ — Ivănescu D.		
— Mușat M.	12(261)	2-4
{ — Neizhammer R.		
{ — Dumitriu-Snagov I.	2(251)	58-60
{ — Nicolaie V.	4(253)	18-21
{ — Oanea L.	12(261)	16-19
{ — Demșea D.		
{ — Platon Gh.	4(253)	2-5
{ — Ion Popescu-Pufuri	11(260)	12-13, 12
{ — Reș. Al.	12(261)	15-22
{ — Stăvinschi M.	11(260)	32, 46
{ — Stefan M.	5(254)	16-18
{ — Unc Gh.	12(261)	11-14, 33
{ — Văcărescu Th.C.	4(253)	29-32
{ — Lăcustă I.	5(254)	23-26
	6(255)	17-20, 31
	7(256)	17-20
	12(261)	26-28
	13(252)	27-30
— Xenopol A.D.		
—	1(250)	33-35

{ — Bănescu N.		
{ — Cleancu O.	8(257)	14-17
— Buluță Gh.	4(253)	9-11
— Căndea V.	2(251)	10-11
— Căndea V.	4(253)	6-8, 17
— Căndea V.	9(255)	12-19
— Chiflăma I.C.	11(260)	15-16
— David Gh.	5(254)	27
— David Gh.	9(255)	37-39
— Graf R.	11(260)	22
— Guboglu M.	5(254)	19-22
— Lăcustă I.	8(257)	28-32
— Lupas I.	10(259)	4-8
{ — McNally R.T.		
{ — Andreescu vt.	8(257)	25-27, 32
{ — Panait P.I.	9(255)	20-22, 36
{ — Papaconea V.	3(252)	14-20
{ — Răpeanu v.	4(253)	12-17
	10(259)	22-23
— Pascu Șt.	9(255)	4-5, 32
	10(259)	14-16
	11(260)	7-8, 12
— Păltănea P.	11(260)	33-45
— Pălmideală A.	9(255)	6-7
— Stămpel G.	11(260)	18-21
— Teodorescu R.	10(259)	19-25
— Tărălungă E.	10(259)	24-25
— Valea L.	8(257)	18-20

{ — Lungu V.		
{ — Chera L.	7(256)	4-52
{ — Nestor V.	2(251)	12-14, 52
— Ion Popescu-Pufuri	2(251)	33-35
	3(252)	33-35
	4(253)	33-35
	5(254)	33-35
	7(256)	33-35
	8(257)	33-35
	9(258)	33-35
	10(259)	33-35
— Protase D.	3(252)	2-6

Istorie Universală

Contemporană

Stalingrad, 1943. Armata 6 a Wehrmachtului capitulează
1943. Amintirile unui diplomat italian
Muzeul Palatului imperial din Beijing
1921. Băstinașul este cel ce plătește (file din istoria Africii)
1929-1987. De la un crăh bursier la altul
Congres internațional de mongolistică
Cu flota spre capitala nazistă
Memorii de război

Kursk, bătălia de 50 de zile
1947. Confesiunea unui procuror de la Nürnberg

Istorie și artă la Wilanów
Corul refuză să cînte pentru naștiți (*Sunetul muzicii*)
Centenar Nehru
1939-1945. Corespondență secretă
Casa Albă — Downing Street 10

R.P.D. Coreeană. 1948-1988 — mesajul istoriei; Artă Kokuryo,
Silla și Koryo
Aprilie 1945. Asaltul asupra Berlinului
3 mai 1945. Ținta atacului — pachebotul „Cap Arcona”

1945. File din cronică rezistenței din Malaysia
1943. Bătălia de pe Sutjeska
A doua pasiune a lui Cicerin

Modernă

Thomas Paine — scriitorul a două revoluții
Abd-el-Kader, un erou al Algeriei
America Latină se întinde pe Europa colonială

1600-1750. Prin orașele Europei Apusene
1745. Călătorie pe Amazon

Johann Joachim Winckelmann
Degringolada marilor imperii

Solii Siamului la Paris (1686)
Isaac Newton
Victor Place — arheolog
Cine l-a ucis pe ducele d'Enghien?
Imagini din Sydney, la 1840

1827. Bătălia de la Navarino

Medie

Primul alfabet tipografic armean
Filipine — encomenderos și sclavi
Orsini contra Colonna (Italia, sec. XIII-XIV)
1253-1255. O călătorie în Imperiul mongol

În imperiul african al lui Idris Alaoma
Cele trei caravele ale lui Columb străbat din nou mările

Veche

Dragonul — un simbol de civilizație chineză
Urmasii lui Priam la Lutetia (Paris)
Din nou despre Mari (Siria)
Femeia în Mesopotamia
Urartu — ținutul dintre două mări

Povestea Altamirei

	Nr.	Pag.
— Adam W.	1(250)	56-59
— Berlo A.	6(255)	48-62
— Budura A.	10(259)	55-58
— Coquery- Vladovitch C.		
— Dolghin F.	4(253)	51-54
— Coulonjon H.	5(254)	45-47, 58
— Dolghin F.	4(253)	40
— Grigoriev V.V.	5(254)	38-44
— Jula A.P.,	6(255)	53-56
— Sărășeanu L.	7(256)	56-60
	8(257)	57-60
	9(258)	39-42
— Katukov M.E.	7(256)	28-32
— Kempner M.W.R.	8(257)	39-44
— Hincu D.	4(253)	46-50
	5(254)	59-61
— Manea M.	3(252)	62
— Matei A.	7(256)	50-62
— Popișeanu C.	12(261)	39-40
— Preda E.	1(250)	51-55
	2(251)	53-57
	3(252)	54-58
	4(253)	58-62
— Rlm Sang Djong	9(258)	46-49
— Ryan C.	5(254)	40-44
— Schwarberg G.	5(254)	57-61
	17(256)	51-55, 62
— Singh G.	11(260)	53-56
	12(261)	55-59
— Strugar V.	11(260)	28-31
	11(260)	40-42, 45

— Andrews S.	7(256)	44-47
— Antip C.	10(259)	50-54
— Brandel F.	11(260)	57-61
	12(261)	59-61
	9(258)	57-62
— Channu P.		
— Condamine		
— Ch.M. de la	1(250)	61-63
— Dolghin F.	5(254)	55-58
— Erlanger Ph.	11(260)	47-51, 56
— Preda D.	12(261)	41-44
— Frette Fr.	5(254)	28-29, 54
— Guillot R.F.	9(257)	58-60
— Haseu G.	5(254)	36
— Schumann M.	12(261)	50-52
— Ward R.		
— Robertson J.	1(250)	48-50, 55
— Woodhouse C.M.	3(252)	59-62

— Abgarian G.	3(251)	40-41
— Constantino R.	8(255)	42-45
— Heers J.	11(260)	52
— Hubroux G. de	14(253)	45-49
— Matei D.	4(253)	30-40
— Triand J.L.	8(257)	41-44
—	11(260)	60-61

— Budura A.	7(256)	39
— Demurger A.	2(251)	49-52
— Ionescu C.	6(255)	49-52
— Lafont B.	6(255)	50-51
— Poladian-		
— Ghinea M.	2(251)	36-39, 41
— Vădeanu A.	8(257)	52, 60

Interviurile noastre

AIIESEE 1963-1988. Interviuri cu participanți la reuniunea
de la București din 31 martie-2 aprilie 1988

Prof. dr. Semavi Eyice: „Pasiune pentru istoria României”
Prof. Claude-Albert Collard: „Istoria unei îndelungate iubiri”

— Dolghin F.	10(253)	26-28, 54
— Ursu I.		
— Matei D.		
— Matei D.	11(260)	52
— Sirbu C.	4(253)	41, 50

CONTENTS (Romanian History) THE COUNTRY AND THE PEOPLE'S TRIBUTE: PRESIDENT NICOLAE CEAUSESCU — A BRILLIANT BUILDER AND INTERPRETER OF HISTORY St. Pasen, C. Antip; ACADEMICIAN ELENA CEAUSESCU, D. ENG. — A PROMINENT POLITICAL PERSONALITY, A WORLDWIDE KNOWN SCHOLAR S. Gădea • JANUARY 1859-JANUARY 1989: 130 YEARS SINCE THE UNION OF THE ROMANIAN PRINCIPALITIES MOLDAVIA AND WALACHIA R. Voinea, O. Onea, L. Bolcu • I. Popescu-Puturi Confluences of Ancient Civilizations (XXX) • I.M. Stefan Romanian Priorities in the History of World Technique • E. Preda 1938-1940. Victor Slăvescu's Diary (IV)

SOMMAIRE (Histoire roumaine) L'HOMMAGE DU PAYS ET DU PEUPLE: PRÉSIDENT NICOLAE CEAUSESCU — BRILLANT BÂTISSEUR ET INTERPRÈTE DE L'HISTOIRE St. Pasen, C. Antip; LE DR. INGÉNIEUR ELENA CEAUSESCU, MEMBRE DE L'ACADÉMIE ROUMAINE — ÉMINENTE PERSONNALITÉ POLITIQUE, SAVANT DE GRANDE RÉPUTATION INTERNATIONALE S. Gădea • JANVIER 1859-JANVIER 1989: 130 ANS DEPUIS L'UNION DES PRINCIPAUTES ROUMAINE LA MOLDAVIE ET LA VALACHIE R. Voinea, O. Onea, L. Bolcu • I. Popescu-Puturi Confluences de civilisations anciennes (XXX) • I.M. Stefan Priorités roumaines dans l'histoire de la technique universelle • E. Preda 1938-1940. Victor Slăvescu — Journal (IV)

СОДЕРЖАНИЕ (Румынская история) ПРИЗНАТЕЛЬНОСТЬ СТРАНЫ И НАРОДА: ПРЕЗИДЕНТ НИКОЛАЕ ЧАУШЕСКУ — БЛЕСТИЯЩИЙ ЗОДЧИЙ И ТОЛКОВАТЕЛЬ ИСТОРИИ Шт. Паску, К. Антип; АКАДЕМИК ДОКТОР ИНЖЕНЕР ЕЛЕНА ЧАУШЕСКУ — ВЫДАЮЩИЙСЯ ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДЕЯТЕЛЬ, УЧЕНЫЙ ШИРОКОГО МЕЖДУНАРОДНОГО ПРИЗНАНИЯ С. Гядя • ЯНВАРЬ 1859 г.-ЯНВАРЬ 1989 г.: 130-л ГОДОВЩИНА ВОССОЕДИЕНИЯ РУМЫНСКИХ КНЯЖЕСТВ МУНТЕНИЯ И МОЛДОВА Р. Войня, О. Оня, Л. Болку • И. Попеску-Пудурь Слияние древних цивилизаций (XXX) • И.М. Стефан Румынские приоритеты в истории мировой техники • Е. Преда 1938-1940, Виктор Слăвеску — дневник (IV)

INHALT (Rumänische Geschichte) DIE ERHBEZEUGUNG DES LANDES UND DES VOLKES: PRÄSIDENT NICOLAE CEAUSESCU — GÜNZENDER STIFTER UND AUSLEGER DER GESCHICHTE St. Pasen, C. Antip; AKADEMIEMITGLIED DOCTOR INGENIEUR ELENA CEAUSESCU — EIN HERVORRAGENDER POLITIKER, EIN WISSENSCHAFTLER VON BREITEM INTERNATIONALEM ANSEHEN S. Gădea • JANUAR 1859-JANUAR 1989: 130 JAHRE SEIT DER VEREINIGUNG DER RUMÄNISCHEN FÜRSTENTÜMER WALACHIE UND MOLDAU R. Voinea, O. Onea, L. Bolcu • I. Popescu-Puturi Konfluenzen antiker Zivilisationen (XXX) • I.M. Stefan Rumänische Prioritäten in der Geschichte der Welttechnik • E. Preda 1938-1940. Victor Slăvescu — tägliche Aufzeichnungen (IV)

SUMARIO (Historia rumana) HOMENAJE DEL PAÍS Y DEL PUEBLO: EL PRESIDENTE NICOLAE CEAUSESCU — BRILLANTE FUNDADOR E INTERPRETE DE LA HISTORIA St. Pasen, C. Antip; ACADEMICO DOCTOR INGENIERO ELENA CEAUSESCU — EMINENTE PERSONALIDAD POLITICA, SABIO DE AMPLIO RECONOCIMIENTO INTERNACIONAL S. Gădea • ENERO DE 1859-ENERO DE 1989: 130 AÑOS DESDE LA REALIZACIÓN DE LA UNIÓN DE LOS PRINCIPADOS RUMANOS VALAQUIA Y MOLDAVIA R. Voinea, O. Onea, L. Bolcu • I. Popescu-Puturi Confluencias de civilizaciones antiguas (XXX) • I.M. Stefan Prioridades rumanas en la historia de la técnica universal • E. Preda 1938-1940. Victor Slăvescu — notas diarias (IV)

COPERTELE NOASTRE

①④ Detalii din fresca expusă la Muzeul Militar Central, înfățișând momente cruciale ale luptei poporului român pentru unitate național-statală

② Hora Unirii

③ Secvență din mozaicul expus la Muzeul Militar Central, ilustrând momente din viața strămoșilor poporului nostru

Macheta artistică a planșelor ①②③④: arhitect Alexandra Popescu

magazin istoric

București, Intrarea Ministerului nr. 2, parter — Sectorul 1, Oficiul poștal nr. 1, Căsuța poștală 1-702, Cod 70100. Telefon 150 200, interior 406; 917.

REDACȚIA: Gheorghe David, Florentina Dolghin, Ioan Lăcustă, Dorin Matei, Ioana Ursu Năstășel, Marian Ștefan

TEHNOREDACTOR: Anton Tănase

CORECTURA: Georgeta Apreotești, Constanța Avram

PREZENTAREA ARTISTICĂ: Radu Ion Popescu

ABONNEMENTS: ROMPRESFILATELIA — Sectorul export-import presă, București, Calea Griviței, nr. 64—66, P.O.BOX 12—201; telex: 10376 prsfil.

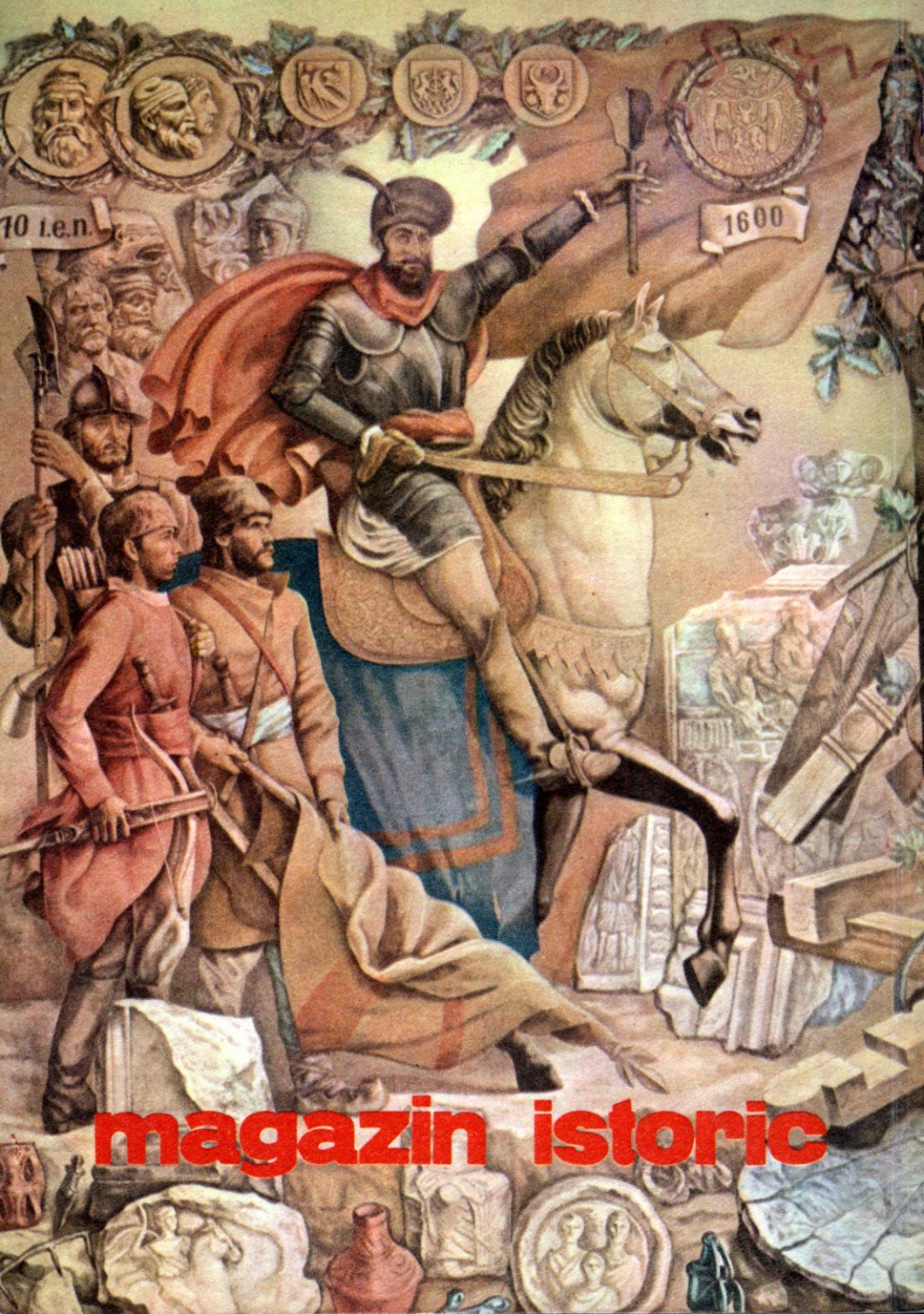
Apare lunar, se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R., factorii poștale și difuzorii din întreprinderi, instituții, școli etc., de la orașe și de la sate. Prețul unui număr — 6 lei, abonamentul pe 6 luni — 36 lei, pe un an — 72 lei.

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scintei” — București

42 627

magazin istoric